

سالروز ولادت
کریمه اهل بیت علیهم السلام
حضرت فاطمه معصومه علیها السلام
مبارک باد

آیت الله العظمی نوری همدانی در دیدار با مسئولان کانون‌های فرهنگی هنری سازمان بسیج مستضعفین کشور

انقلاب اسلامی

امید ملت‌های جهان

امروز به برکت انقلاب اسلامی استکبار جهانی تسلط خود بر کشور را از دست داده و همه ملت‌های جهان چشم به انقلاب اسلامی دوخته و به آن امید بسته‌اند؛ امروز دشمن اذعان دارد که بدون خواست و اراده ملت ایران نمی‌تواند هیچ کاری انجام دهد.

۱

آیت‌الله فاضل لنکرانی در بازدید از خیرگزاری حوزه

**انقلابی بودن
خط قرمز
حوزه علمیه است**

حوزه انقلابی خط قرمز ماست. حوزه انقلابی، بیدار، دشمن‌شناس و عالم‌پرور است. حوزه انقلابی، پویا و پاسخ‌گوست و مدافع نظام، مرجعیت و رهبری است.

۴

در همایش بزرگ جهانی «شباب المقاومة» تصریح شد

**حکام عرب
باید به امام خامنه‌ای
اقتدا کنند**

شما در معامله قرن باید همه چیز خود را بدهید؛ باید با ترامپ دست بدهید؛ آیا حاضرید با او دست دهید و دست خدا را رها کنید؟! نگ برباین معامله قرن!

۳

اخاطرات آیت‌الله دین‌پرور از علامه امینی علیه السلام | الغدیر، الهامی از سوی صاحب ولایت و القایی از آن مرکز نور

مدیرحوزه‌های علمیه در دیدار با اندیشمندان مسلمان انگلستان | حوزه قم بر عقلائییت، معرفت و اجتهاد اصیل و مقاومت و جهاد صحیح تأکید دارد

۱۱

۱۰

سلسله الذهب

نوشتاری از آیت‌الله العظمی صافی گلپایگانی
به مناسبت سالروز ورود حضرت امام علی بن موسی الرضا علیه السلام به نیشابور

۱۳

سفر زیارتی و علمی

آیت الله سیفی مازندرانی به عتبات و عالیات

آیت‌الله علی‌اکبر سیفی مازندرانی از اساتید خارج فقه و اصول حوزه علمیه قم و موسس مرکز آموزشی و پژوهشی «معهد الاجتهاد الفعّال» در یک سفر زیارتی و علمی به عتبات و عالیات جلسات علمی با موضوعات زیر در محافل علمی نجف و کاظمین برگزار خواهند نمود.

خاطر نشان می‌شود این استاد حوزه علاوه بر تربیت شاگردان، صاحب تالیفات در رشته های مختلف دینی هم چون فقه، اصول، تفسیر، کلام، رجال و درایه است و در سال‌های دفاع مقدس نیز با حضور در جبهه‌های نبرد حق علیه باطل از ناحیه چشم به افتخار جانبازی نائل آمده است.

محورهای مهم جلسات علمی این استاد بدین شرح است:
بحوث اجتهادیه معاصره
الدوره الأولى: بحوث موجزة واجمالية

۱- مکانة علم الأصول عند أهل البيت علیهم السلام.
۵ نشأة علم الأصول من فكرة اهل البيت علیهم السلام.

۲- الاجتهاد ومستقبله
۵ نظرية التحول والتجديد في علم الأصول.

۳- مجالات الفقه وعلاقته مع سایر العلوم والفنون.
۴- نطاق حجة خبر الواحد في الاستنباط:
(العقائد والتفسير والاخلاق والفقه).

۵- مقاصد الشريعة ونقاط

افتراقها عن علل التشريع و جکوها،
۵ عنصر مذاق الشارح أو الشرع و فرقه مع مقاصد الشريعة.
۶- المقارنة بين السنة والشیعة في دور العقل
۵ قواعد الاستنباط العقلية وضوابط المقترحة لدى أهل السنة (القیاس، الاستحسان، سد الذرائع، المصالح المرسله ومقاصد الشريعة).
المحور الثاني:
۷- مبانی الاستنباط وقواعد الاجتهاد في الفقه المعاصر والمسائل المستحدثة
الف: القواعد الاصولية
۱- الثبوت والتغير في الأحكام.
۲- نظرية الخطابات القانونية ودورها في استنباط المسائل المستحدثة.
۳- منطقة الفراغ.
۴- السير المستحدثة
۵- قاعدة التسامح والتساهل

۱- في استنباط الأحكام.
ب: القواعد الفقهية
قاعدة: نفي السبيل، و سایر القواعد السياسية الفقهية.
المحور الثالث: منهجنا في تفسير القرآن
الف: منهج التفسير الاصولي
ب: دور الروایات في تفسير القرآن
ج: نظريتنا في تفسير القرآن
المحور الرابع: بحوث فكرية حدائوية
۹- نظرية الهرمونتوبيا (هرمونتیک)
۱۰- تعدد القراءات (بلوراليزم) / وحیانية القرآن
۱۱- الاسلام والحریة
۱۲- دور الروایات في العقائد الدينية العقلية والتوقيفية
۱۳- منطقة الفراغ.
۱۴- عنصر التسامح والتساهل في الشريعة.
۱۵- مکانة نهج البلاغة وموازنته ومقايسته مع القرآن.

زمان امروز اقتضائات جدیدی دارد و باید طبق آن به تحقیق و پژوهش پرداخت، به عنوان مثال علمای قدیم مسئله جهاد را به جهاد دفاعی و جهاد با خوارج تقسیم کرده‌اند، اما امام خمینی علیه السلام مسئله جهاد را به ۸ بخش تقسیم کرده‌اند.

ایشان با اشاره به ضرورت استناد به آیات قرآن کریم در پژوهش‌های فقهی ابراز داشتند: علمای قدیم در بحث‌های فقهی خود بیشتر به اخبار توجه داشته‌اند و استناد به آیات قرآن کریم در پژوهش‌هایشان کمتر به چشم می‌خورد، در حالی که ما باید برای مباحث فقهی بیشتر از آیات قرآن کریم بهره‌گیری کنیم. این مرجع تقلید در ادامه با تأکید بر ضرورت شایسته‌گرایی در زمینه‌های مدیریتی اظهار داشتند: مقصود اصلی همه ما باید خدمت به اسلام و مسلمانان باشد؛ باید عرصه را برای کسانی که دقت نظر بیشتری داشته و با اخلاص تر هستند باز کنیم.

ضرورت استفاده از ظرفیت مراجع و علما در زمینه موضوع‌شناسی احکام فقهی

رئیس مرکز موضوع‌شناسی احکام فقهی حوزه علمیه قم هم در این دیدار با اشاره به این‌که موضوع‌شناسی یک کار فقیهانه است، گفت: ما باید در زمینه موضوع‌شناسی احکام فقهی از ظرفیت مراجع تقلید و علما استفاده کرده و با آن‌ها در ارتباط باشیم.

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدحسین فلاح‌زاده با بیان این‌که رهنمودهای مراجع تقلید باید نصب‌العین فعالان عرصه موضوع‌شناسی فقهی قرار گیرد، ادامه داد: ما باید از رهنمودهای علما استفاده کنیم تا در زمینه استنباط احکام فقهی و تطبیق آن‌ها با مسایل جدید کوچک‌ترین اشتباهی ایجاد نشود.

رئیس مرکز موضوع‌شناسی احکام فقهی با بیان این‌که ۱۰ ملک اولویت‌بندی در موضوعات فقهی توسط کارشناسان تعیین شده است، تأکید کرد: با توجه به وسعت کار موضوع‌شناسی فقهی، ناچار هستیم که سطح کار را مقداری محدودتر در نظر بگیریم؛ تصمیم گرفته‌ایم به موضوعاتی بپردازیم که در راستای نیازهای نظام اسلامی و جامعه قرار دارد.

حجت‌الاسلام والمسلمین فلاح‌زاده با اشاره به این‌که برای موضوع‌شناسی فقهی از افراد فقیه استفاده می‌کنیم، افزود: کمیته فقهی متشکل از نمایندگان دفاتر مراجع تقلید تشکیل شده است تا کار موضوع‌شناسی به صورت عالمانه و فقیهانه صورت بگیرد.

وی تأکید کرد: برای آن‌که از صرف بودجه بیت‌المال جلوگیری شود، بنا شد تا حوزویان پایان‌نامه‌های خود را در زمینه موضوعاتی که روی زمین مانده است، انجام دهند.

رئیس مرکز موضوع‌شناسی احکام فقهی از امضای تفاهم‌نامه میان این مرکز و ۲۰ دستگاه و نهاد از نهادهای نظام خبر داد و گفت: طبق این تفاهم‌نامه، دستگاه‌ها در زمینه‌هایی که نیازمند کار علمی دانشگاهی هستیم، به ما کمک می‌کنند؛

هم‌چنین برگزاری دروس تخصصی موضوع‌شناسی فقهی نیز از دیگر کارهای انجام شده از سوی مؤسسه موضوع‌شناسی فقهی است.

آیت‌الله العظمی نوری همدانی در دیدار با مسئولان کانون‌های فرهنگی هنری سازمان بسیج مستضعفین کشور

انقلاب اسلامی

امید ملت‌های جهان

حضرت آیت‌الله نوری همدانی با اشاره به این‌که دشمن از روحیه جهادی و شهادت‌طلبی ملت ایران هراس دارد، گفتند: با دشمنان باید با زبان شمشیر سخن گفت.

ناظر به نیازهای روز انجام دهند.

به گزارش خیرگزاری رسا، حضرت آیت‌الله نوری همدانی، ۶ تیر در دیدار مسئولان مؤسسه موضوع‌شناسی احکام فقهی با اشاره به اهمیت موضوع‌شناسی در این زمینه گفتند: امروز باید عده‌ای در زمینه موضوعات روز تحقیقات فقهی به عمل آورده و آن‌ها را در اختیار مسلمانان و جامعه اسلامی قرار دهند.

معظم‌له نخستین گام در زمینه موضوع‌شناسی احکام فقهی را فقهات دانستند و اظهار داشتند: اگر در زمینه موضوع‌شناسی احکام فقهی فقهات نداشته باشیم نمی‌توانیم کار به‌جایی ببریم و اگر هم کاری در این عرصه صورت بگیرد، مثمر‌نمر نخواهد بود.

حضرت آیت‌الله نوری همدانی با بیان این‌که ما وارث فقهی بسیار غنی و بزرگ هستیم، ابراز کردند: هیچ فقهی به اندازه فقه شیعه دارای اسناد و مدارک نیست، هم‌چنین علمای هیچ دینی به اندازه علمای شیعه فقهات ندارند.

این مرجع تقلید با اشاره به لزوم رعایت ادب و احترام علمای سلف، تأکید کردند: ما باید به علمای پیشین و تحقیقاتی که داشته‌اند احترام بگذاریم، اما در عین حال باید دانست که

به گزارش خیرگزاری حوزه، این مرجع تقلید، ۵ تیر در دیدار جمعی از مسئولان کانون‌های فرهنگی هنری سازمان بسیج مستضعفین کشور با اشاره به این‌که دشمن از روحیه جهادی و شهادت‌طلبی ملت ایران هراس دارد، تصریح کردند: دشمنانی هم چون ترامپ و صهیونیست‌ها را نمی‌توان با نرمی و زبان خوش به عقب راند، بلکه باید با آن‌ها با زبان شمشیر سخن گفت؛ امروز باید دانست که تنها با تقویت فرهنگ جهاد، ایثار و شهادت می‌توان به جنگ با دشمن رفته و آن را به عقب نشینی وادار کرد.

معظم‌له بیان داشت: در دوران پهلوی دچار هویت‌کشی فرهنگی، سیاسی و اجتماعی شده بودیم و در همه زمینه‌ها باید طبق نظر غربی‌ها عمل می‌کردیم؛ دشمن سالیان طولانی منابع اقتصادی کشورمان را جی‌اول می‌کرد و مردم را در حالت فقر و برگی نگه می‌داشت.

حضرت آیت‌الله نوری همدانی با اشاره به این‌که ملت ایران در دوران پیش از انقلاب ملتی وحشی و عقب مانده تلقی می‌شد، اظهار داشتند: امروز به برکت انقلاب اسلامی استکبار جهانی تسلط خود بر کشور را از دست داده و همه ملت‌های جهان چشم به انقلاب اسلامی دوخته و به آن امید بسته‌اند؛ امروز دشمن اذعان دارد که بدون خواست و اراده ملت ایران نمی‌تواند هیچ کاری انجام دهد.

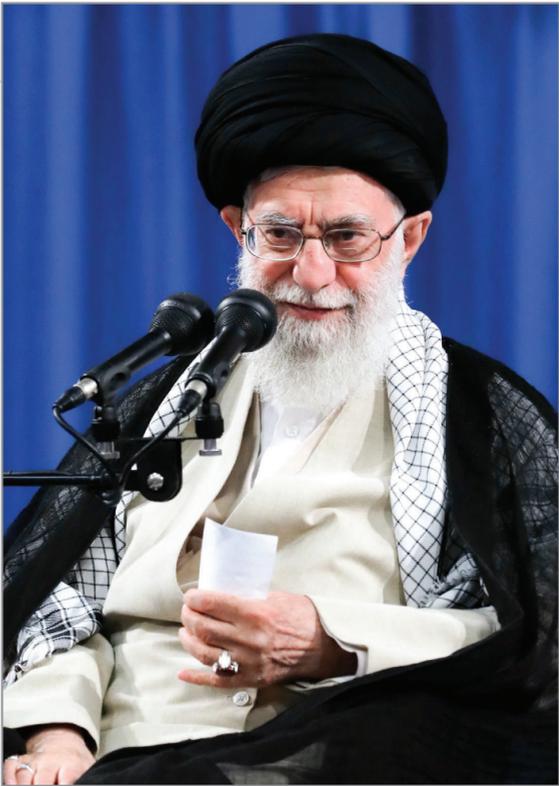
این مرجع تقلید با اشاره به این‌که امام خمینی علیه السلام با نهضت خودشان به مردم ایران خودباوری و اعتماد به نفس هدیه دادند، گفتند: مردم در دوران پیش از انقلاب اسلامی دچار غرب‌زدگی و خودباختگی شده بودند، اما انقلاب اسلامی سبب شد هویت حقیقی خود را بیابند و خودباوری داشته باشند و بتوانند به خودکفایی برسند.

ایشان با اشاره به نشست معامله قرن در بحرین، تأکید کردند: امروز صهیونیست‌های ظالم و اشغالگر می‌خواهند نجمی از سرزمین فلسطین را به صورت معامله‌ای تصرف کرده و نجمی دیگر را به فلسطینی‌ها بدهند؛ بدون شک تا زمانی‌که این غده سرطانی وجود داشته باشد، کشورهای منطقه در امان نخواهد بود؛ امام خمینی علیه السلام فرمودند رژیم صهیونیستی پایگاه استکبار است، بنابراین باید تلاش کنیم آن را نابود کنیم.

پژوهش‌های فقهی نیازمند تحول است

این مرجع تقلید با تأکید بر لزوم تحول در پژوهش‌ها و توسعه مباحث فقهی، از پژوهشگران خواست که پژوهش‌های خود را

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی، ۵ تیر در دیدار رئیس، مسئولان و جمعی از قضات و کارکنان قوه قضاییه، «عدالت» را محور اساسی دستگاه قضا خواندند و با ابراز خرسندی از اقدام رئیس قوه در تهیه برنامه‌های خوب برای ایجاد تحول در این دستگاه، «اجرای زمان‌بندی‌شده، شجاعانه و متکی بر روش‌های مبتکرانه» را کاملاً ضروری برشمردند و با تجلیل از ایستادگی تحسین برانگیز چهل ساله مردم در مقابل زورگویان جهانی، افزودند: ملت مظلوم و مقتدر ایران، در مقابل فشارها، تهمت‌ها و اهانت‌های شریزترین حکومت جهان یعنی آمریکا از اهداف خود کوتاه نمی‌آید و مسیر انقلاب و امام را برای دستیابی به عزت، رفاه و پیشرفت و سرفرازی ادامه خواهد داد.

امام خامنه‌ای در دیدار رئیس، مسئولان و جمعی از قضات و کارکنان قوه قضاییه

مبارزه با فساد در درون قوه قضاییه در اولویت است، در این کار سخت‌گیری کنید

تعرض به قوه قضاییه به‌ویژه در فضای بی‌در و دروازه مجازی خاطرنشان کردند: در طول تاریخ، امیرمؤمنان یعنی مظهر کامل عدالت را هم به بی‌عدالتی متهم می‌کردند، بنابراین فضا سازی و تهمت نباید در عزم و اراده و فعالیت‌ها تأثیر منفی بگذارد.

رهبر انقلاب «تصویب‌سازی از قوه قضاییه در اولویت است، در این کار سخت‌گیری کنید» را به‌عنوان یکی دیگر از وظایف مهم قوه قضاییه در دوران قوه و در خارج از قوه برشمردند و تأکید کردند: مبارزه با فساد در درون قوه قضاییه در اولویت است زیرا حتی یک عنصر ناپاب در دستگاه قضایی می‌تواند زحمات قضات شریف و پاکدامن و کارکنان امین این قوه در سراسر کشور را مخدوش کند و تأثیرات مخربی برجای بگذارد. ایشان با اشاره به تهمت و بدگویی و

دستگاه قضا در افکار عمومی تأکید کردند: دستگاه قضا در چشم مردم باید در «انتصابات، احکام، گفتار و رفتار» دارای «حکمت» باشد و مردم کارهای این قوه را متکی بر کار علمی و کارشناسی ببینند. «برخورداری از گوش شنوا در همه مراحل قضایی و صبر و حوصله شنیدن از همه شاکیان و متهمان» و نیز «برخورداری از قاطعیت و اقتدار» دو خصوصیت دیگری بود که رهبر انقلاب آن‌ها را برای تصویر دستگاه قضا در افکار عمومی، کاملاً ضروری خواندند.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای «طولانی شدن رسیدگی به پرونده‌ها» را ضریبه به اقتدار قوه قضاییه دانستند و خاطرنشان کردند: وقتی پرونده‌های ده سال در محاکم به نتیجه نمی‌رسد، از نظر مردم نشان‌دهنده ناتوانی و سردرگمی دستگاه قضایی در این پرونده است، بنابراین باید پرونده‌ها با سرعت لازم به نتیجه برسند و احکام صادر شده اجرا شوند.

رهبر انقلاب «رفتار، گفتار، عملکرد و تبلیغات صحیح» را زمینه‌ساز ترسیم تصویر مناسب از قوه قضاییه در اذهان عمومی خواندند و افزودند: همه دستگاه‌ها از جمله صداوسیما باید به دستگاه قضا کمک کنند.

رهبر انقلاب دقت در انتصابات قضایی را مهم برشمردند و با استناد به فرمان امیرمؤمنان علی علیه السلام به مالک اشتر درباره انتخاب برترین مردم برای قضاوت افزودند: مسئولان و مدیران قضایی این فرمان تاریخی را حتماً مطالعه کنند و در انتصابات و گزینش‌ها خصوصیتی را که امیرمؤمنان مورد تأکید قرار داده، ملاک عمل قرار دهند.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای هم‌چنین با اشاره به مسایل روز، افزودند: این روزها خیرگزاری‌های خارجی به نقل از کارشناسان، مکرر ادعان می‌کنند که ملت ایران را نمی‌توان با فشار و تهدید و تحریم به زانو درآورد. البته این واقعیت ناشی از حوادث ماه‌های اخیر نیست، بلکه نتیجه چهل سال استادگی، عزت، عظمت و اقتداری است که ملت ایران از خود نشان داده است.

ایشان، پیروزی انقلاب را نقطه بیرون آمدن ملت از «لاک‌ذلت و توسری خوری» برشمردند و خاطرنشان کردند: در چهار دهه اخیر، تلقیف هویت ایرانی با خصوصیات اسلامی، موجب شده فشارهای زورگویان

جهانی، تأثیری در روند حرکت ملت نداشته باشد.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای اتهامات، اهانت‌ها و دشنام‌های شریزترین حکومت جهان یعنی آمریکا به ملت ایران را یادآور شدند و افزودند: منفورترین و خبیث‌ترین دولت جهان که عامل جنگ، تفرقه، چپاول و غارت کشورها و ملت‌ها است، ملت شریف ایران را هر روز مورد ناسزا و اتهام قرار می‌دهد اما مردم ایران از این اعمال زشت آمریکا جا نمی‌خورند و عقب نمی‌نشینند.

رهبر انقلاب، پیروزی نظام اسلامی بر همه توطئه‌ها از جمله جنگ، فتنه، نفوذ، تحریکات تروریستی و دیگر اقدامات خیانت‌آمیز آمریکا را نشانه آشکار حمایت پروردگار از این ملت خواندند و افزودند: بخش اصلی اقتدار ملت مرهون اعتقاد عمیق به حمایت‌های الهی است.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای پیشنهاد مذاکره آمریکا را یک «فریب» خواندند و خاطرنشان کردند: دشمن وقتی نتوانسته با فشار به هدفش برسد، با تصور سادگی ملت ایران، پیشنهاد مذاکره می‌دهد و می‌گوید ملت ایران باید پیشرفت کند، البته این ملت حتماً پیشرفت خواهد کرد اما بدون شما و به شرطی که شما نزدیک نشوید.

رهبر انقلاب هدف اصلی پیشنهاد آمریکا برای مذاکره را «خلع سلاح ملت و حذف عوامل اقتدار ایران» خواندند و خاطرنشان کردند: آمریکایی‌ها اکنون با وحشت از عوامل اقتدار ملت ایران، می‌ترسند جلو بیایند بنابراین می‌خواهند با مذاکره، این اسلحه و عامل اقتدار را از دست ایران بگیرند تا هر بلایی می‌خواهند سرملت بیاورند.

رهبر انقلاب در پایان سخنانشان تأکید کردند: ملت ایران با ادامه راهی که اسلام، انقلاب و امام ترسیم کرده‌اند، اهداف با ارزش و جذاب خود یعنی دستیابی به عزت، رفاه مادی، پیشتازی در علم و آرامش و امنیت اجتماعی را محقق خواهد کرد.

پیش از سخنان رهبر انقلاب اسلامی، حجت‌الاسلام والمسلمین رئیسی در گزارشی با گرمی داشت یاد و خاطره شهید آیت‌الله بهشتی رحمته الله علیه، ضمن ارج نهادن به تلاش‌های صورت گرفته در قوه قضاییه در ادوار گذشته، خاطرنشان کرد: تحول در دستگاه قضایی که خواست رهبری، همه مردم و کارکنان دستگاه قضایی است، ضرورت دارد.

رئیس دستگاه قضایی با اشاره به آمادگی قضات و کارکنان قوه قضاییه برای تحول زمان‌بندی شده در این دستگاه، افزود: مادر دستگاه قضایی به دنبال کاهش جمعیت کیفری، کاهش ورودی پرونده، اصلاح نظام دادرسی و برطرف شدن موانع فرایند دادرسی هستیم.

رئیس قوه قضاییه «امیدآفرینی در همه لایه‌های اجتماعی» را لازمه تحول دانست و افزود: تلاش می‌کنیم دستگاه قضایی ملجأ و پناهگاه مردم شود.

رئیس قوه قضاییه از فعال شدن بخش‌های مبارزه با فساد به‌ویژه فساد اقتصادی در چارچوب بیانیه گام دوم خیرداد و خاطرنشان کرد: خود را مؤظف می‌دانیم که با همه قوا و بخش‌های حاکمیتی همکاری و همیاری کنیم و با صدور حکم عادلانه، متجاوزان به قانون و حقوق مردم و بیت‌المال را سرچای خود بنشانیم.

تعمیق خداباوری بیمه‌کننده نظام در برابر تهدیدها و تحریم‌هاست

دبیر شورای عالی حوزه‌های علمیه کشور خطاب به روحانیان، گفت: استفاده از تربیون خطابه و منبر بسیار مهم است و اگرچه گاهی اوقات، این تربیون مورد بی‌مهری و کم‌توجهی قرار می‌گیرد؛ ولی هم‌چنان مخاطب خاص خود را دارد.

به گزارش خبرگزاری حوزه در خراسان شمالی، آیت‌الله حسینی بوشهری، ۶ تیر در نشست ائمه جمعه و مسئولان حوزه‌های خراسان شمالی، به تبیین رسالت خطی روحانیت در جامعه دینی پرداخت و اظهار کرد: در جایگاه تبلیغات دینی، این سؤال مطرح می‌شود که خروجی کار ما به‌عنوان امامان جمعه و مبلغان دینی و مدیران حوزه باید چه باشد و از ما چه خواسته و انتظاری دارند.

دبیر شورای عالی حوزه‌های علمیه کشور با اشاره به اهمیت تبلیغ عملی از سوی روحانیان، افزود: امام صادق علیه السلام خطاب به مبلغان دینی می‌فرماید: «کونوا دعاة للناس بالخیر بغیر ألسنتکم لیروا منکم الاجتهاد والصدق والورع»؛ مردم را به غیر زبان؛ یعنی با کردار خود به خیر و نیکوکاری دعوت کنید. مردم باید کوشش در عبادت و راست‌گویی و پرهیزکاری شما را ببینند.

آیت‌الله حسینی بوشهری خطاب به روحانیان، اظهار کرد: استفاده از تربیون خطابه و منبر بسیار مهم است و اگرچه گاهی اوقات، این تربیون مورد بی‌مهری و کم‌توجهی قرار می‌گیرد؛ ولی هم‌چنان مخاطب خاص خود را دارد.

وی خاطرنشان کرد: وظیفه حوزه‌های علمیه است که مانند گذشته خطیب و سخنور برای جامعه تربیت کنند تا هم دل‌های مخاطبان را به اسلام و باورهای دینی جذب کرده و هم کسانی که این پیام را می‌گیرند، مجذوب چنین جاذبه‌هایی شوند.

آیت‌الله حسینی بوشهری هم‌چنین در درس اخلاق حوزه علمیه خراسان شمالی نیز که با حضور استادیب و طلاب این حوزه علمیه در بنجورد برگزار شد، با اشاره به رسالت روحانیت، اظهار کرد: رسالت حوزه‌های دین واقع‌آدمه رسالت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه اطهار علیهم السلام است.

وی با اشاره به پاداش و اجر ویژه ایفای رسالت طلبگی، ادامه داد: خداوند در آیه ۳۹ سوره احزاب می‌فرماید: «الذین یبلغون رسالات الله ویخشونه ولا یخشون أحدًا الا الله وکفی بالله حسیبًا»؛ این روش خداست درباره آنان که همواره پیام‌های خدا را به مردم می‌رسانند و از عظمت و مقام او می‌ترسند و از هیچ‌کس جز او واهمه ندارند و برای حسابرسی کار با ارزش ایشان برای خدا کافی است.

دبیر شورای عالی حوزه‌های علمیه کشور با بیان این‌که گام نهادن در این مسیر نیازمند خلق و خوی نرم و زبان پرمهر و عذوق است، خاطرنشان کرد: در واقع بخش مهمی از موفقیت در مسیر تبلیغ دینی بستگی به اخلاق و رفتار فرد مبلغ دارد.

آیت‌الله حسینی بوشهری افزود: اگر خروجی کار ما این باشد که انسان‌ها ازین ندانان و عمق جان دین‌پاوردین‌دار شوند؛ نه این‌که دین‌داری آن‌ها برای تظاهر باشد، در آن صورت در رسالت خود موفق شده‌ایم.

وی در پایان متکرر شد: اگر موج خداباوری تحت نظارت و تربیت روحانیت در جامعه جا بیفتد در آن صورت، دغدغه دشمن و تهدید انقلاب را نخواهیم داشت.

نماینده ولی‌فقیه در خراسان شمالی نیز در این نشست، با تأکید بر ضرورت مقابله همه‌جانبه با فساد، اظهار کرد: نباید اجازه دهیم موریانه فساد، برکت‌ها و خدمات جاری در کشور را تحت الشعاع قرار دهد.

حجت‌الاسلام والمسلمین ابوالقاسم یعقوبی با بیان این‌که رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب راهکارهای برون‌رفت از فساد و عوامل فساد را برشمرده‌اند، افزود: معظم‌له در این بیانیه در وهله نخست هشدار داده و فرموده‌اند: مراقب باشید؛ مال و مقام و ریاست لغزنده است.

امام جمعه بنجورد با تأکید بر این‌که همه باید از شیطان حرص بر حذر بوده و از لقمه‌های حرام بگریزند، افزود: حرص و زیاده‌خواهی در مسایل دنیایی انسان را بیچاره می‌کند.

وی با اشاره به نقش نظارت‌های درست در پیشگیری از فساد، خاطرنشان کرد: اگر بخواهیم جامعه ما گرفتار فساد نشود، باید نظارت‌ها و چشم‌های تیزبین به‌صورت مداوم فعالیت کنند.

علیه نهاد نماز جمعه در امان باشند باید از فعالیت‌های تجاری و مالی به‌شدت پرهیز کنند.

گردهمایی ائمه جمعه سراسر کشور ۲۴ تیر برگزار می‌شود

رئیس شورای سیاست‌گذاری ائمه جمعه استان قم هم در این دیدار با اشاره به این‌که تنوع برنامه‌ها برای افشار مختلف در نماز جمعه مورد توجه قرار گرفته است، اظهار کرد: با انجام اقداماتی از جمله «رقابت در خدمت» توانستیم به شیوه مطلوب نظر مردم را به سمت نماز جمعه جلب کنیم هرچند استقبال بیشتر افشار مختلف از نماز جمعه به‌صورت ویژه دنبال می‌شود.

حجت‌الاسلام محمدباقر ولدان خاطرنشان کرد: اگر نسبت به اولویت‌ها و مباحث فرهنگی هر منطقه آگاهی لازم را داشته باشیم می‌توانیم در شورای فرهنگ عمومی استان قم تصمیم‌گیری‌های لازم را رقم بزنیم که در این راستا به دنبال استفاده از ظرفیت نمازهای جمعه برای شناسایی دغدغه‌های فرهنگی در هر بخش هستیم.

رئیس شورای سیاست‌گذاری ائمه جمعه استان قم با اشاره به نقش ائمه جمعه در هدایت فکری جامعه اسلامی، ادامه داد: از ۲۴ تا ۲۶ تیرماه گردهمایی ائمه جمعه سراسر کشور برگزار می‌شود.

نماینده ولی‌فقیه در استان قم ائمه جمعه از فعالیت‌های اقتصادی پرهیز کنند

مردم رخ می‌دهد اما اکنون چهل سال است که دشمن به‌صورت مستمر در حال حمله مستقیم و غیرمستقیم به نظام اسلامی است اما هر روز به اقتدار این نظام افزوده می‌شود.

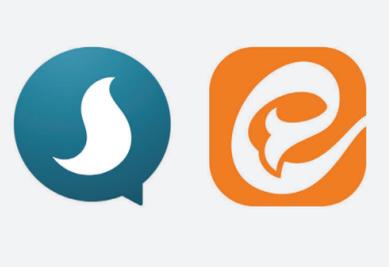
آیت‌الله سعیدی اضافه کرد: دستاوردهای عمرانی و فیزیکی توسط هر دولت و حکومتی باید دنبال بشود اما خودباوری و قدرت‌نمایی رهبری عزت نظام و دستاوردهای اصلی انقلاب اسلامی است، هیچ جای دنیا این سابقه وجود ندارد که مردم آزادانه در صحنه سیاسی کشور حضور یابند و برای انتخاب رئیس جمهور و نمایندگان خود رای دهند. این ارزش انقلاب است.

تولیت حرم مطهر کریمه اهل بیت علیهم السلام اتحاد ملل اسلامی مقابل معامله قرن را مصادق تویی و تبری دانست و تصریح کرد: ما از طرفی نسبت به اهل بیت علیهم السلام تویی و از طرفی نسبت به دشمنان این خاندان عصمت و طهارت تبری داریم و این طبیعی است که ما وقتی

نماینده ولی‌فقیه در استان قم گفت: ائمه جمعه برای این‌که از توطئه‌های دشمن علیه نهاد نماز جمعه در امان باشند باید از فعالیت‌های تجاری و مالی به‌شدت پرهیز کنند.

به گزارش خبرگزاری حوزه، آیت‌الله سیدمحمد سعیدی، ۶ تیر در دیدار اعضای ستاد نماز جمعه و ائمه جمعه بخش‌های مختلف استان قم که در سالن محراب شیبستان امام خمینی رحمته الله علیه حرم مطهر بانوی کرامت انجام شد، با بیان این‌که امروز نظام اسلامی، فرهنگ دینی برگرفته از سیره اهل بیت علیهم السلام را ترویج می‌کند، عنوان کرد: در چهل سال نخست، ملت ایران به پیشرفت‌های بسیاری رسیده است در ادامه راه نیز با استفاده از بیانیه گام دوم انقلاب حرکت نظام با قدرت ادامه خواهد یافت.

امام جمعه قم ادامه داد: اگر در سایر کشورها ناو جنگی به آن نزدیکی شود تحولی به نفع دشمن و به ضرر

کانال هفته‌نامه افق حوزه در پیام‌رسان‌های سروش و ایتا @ofogh_howzah

امام صادق علیه السلام حوزه علمیه را به خانه‌های مردم انتقال داد

امام جمعه موقت تهران گفت: حضرت امام صادق علیه السلام حوزه‌های علمیه را به خانه‌ها انتقال داد و امروز جامعه اسلامی بیش از پیش، نیازمند حرکت ماندگار و ارزشمند آن حضرت است.

به گزارش خبرگزاری حوزه از قزوین، به مناسبت سالروز شهادت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام مراسمی، ۸ تیر از سوی نماینده ولی فقیه در استان قزوین و با حضور جمعی از مردم ولایت‌مدار و عاشق خاندان اهل بیت علیهم السلام، روحانیون، ائمه جمعه و جماعات، طلاب و اساتید مدارس علمیه قزوین، در مسجد شیخ الاسلام این شهر برگزار شد.

در این مراسم آیت‌الله سیداحمد خاتمی ضمن تسلیت سالروز شهادت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام بیان کرد: حوزه علمیه امام جعفر صادق علیه السلام ۴ هزار شاگرد را تربیت کرد؛ در شرایطی که مدینه زمان پیامبر صلی الله علیه و آله حتی از یک روستا هم کوچک‌تر بود؛ اما هزاران شاگرد تعلیم یافتند و امام جعفر صادق علیه السلام حوزه‌های علمیه را به خانه‌ها انتقال داد و امروز جامعه اسلامی بیش از پیش، نیازمند حرکت ماندگار و ارزشمند این امام همام است.

وی با بیان این‌که امام هرچند حوزه نداشت؛ اما حوزه را به خانه‌ها برد و گروه‌های مختلفی شاگردان امام را تشکیل می‌دادند، اظهار کرد: هنر حضرت امام صادق علیه السلام این بود که توانست، این مراکز علمی و پژوهشی را به خانه‌ها انتقال دهد و امروز هم حوزه‌های علمیه سراسر کشور باید به دنبال این مسئله باشند که راه و سیره آن حضرت را طی نمایند. ما امروز به طلبه‌های مذهب و توانمند نیاز داریم تا برای گسترش فرهنگ دینی، فرهنگ حوزه علمیه را به خانه‌ها ببریم و برای گستراندن فرهنگ حوزوی در میان جامعه تلاش کنیم.

امام جمعه موقت تهران به ترویج کار فرهنگی در جامعه اسلامی پرداخت و بیان کرد: حضرت امام جعفر صادق علیه السلام کار فرهنگی را یک کار زیربنایی، ماندگار و اصیل می‌دانستند.

آیت‌الله خاتمی ضمن انتقاد از عدم توجه به فرهنگ کتابخوانی در جامعه اسلامی، خاطرنشان کرد: کسادی کتابخوانی در میان متدینان یک آفت خطرناک است که باید مراقب باشیم و نگذاریم، مطالعه در جامعه کم‌رونق شود و اگر فرهنگ حوزه به خانه‌ها برود، مطالعه و کتابخوانی هم رونق می‌گیرد.

وی ادامه داد: امروز دشمنان نظام مقدس جمهوری اسلامی به جان فرهنگ اصیل اسلامی و انقلابی ما افتاده‌اند و برنامه‌های آن‌ها هیچ‌گاه بی حساب و کتاب نبوده و تلاش هستند، بین مردم و مسئولین شکاف ایجاد نمایند.

عضو هیئت‌رئیس مجلس خبرگان رهبری به ائمه جماعات و روحانیون توصیه کرد: شما روحانیان باید به کارهای فرهنگی یک نگاه عمیق و کاربردی داشته باشید؛ چراکه سنگر محرابی در مساجد، سنگر آدم‌سازی است و از همین اماکن مقدس می‌توانید، بیش از پیش با مردم و نسل جوان در ارتباط بوده و بتوانید به سؤالات و شبهات آنان به‌خوبی در عرصه‌های مختلف پاسخ‌گو باشید.

آیت‌الله خاتمی عنوان کرد: امروز نبض حوزه‌های علمیه توسط طلاب می‌تپد و باید این مراکز و مدارس علمیه به‌خوبی تأثیرگذار باشند؛ لذا باید در عرصه اخلاق و برجستگی علمی سرآمد باشند.

در همایش بزرگ جهانی «شباب المقاومة» تصریح شد

فروش قبله اول مسلمانان هرگز تحقق نخواهد یافت

به گزارش خبرگزاری حوزه، ترجمه بیانیه آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی که به زبان عربی نوشته شده بود به این شرح است:

بسم الله الرحمن الرحيم

یا ایها الذین آمنوا لا تتولوا قوماً غضب الله علیهم قد ینسوا من الآخرة کما ینس الكفار من أصحاب القبور (ممتحنه/۱۳)

ای فرزندان! مقاومت‌کنندگان و حامیان راه مقاومت در جهان!

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

ای عزیزانم همیشه این شما بودید که مسئولیت مبارزه با طاغوت را به عهده داشتید و توطئه‌های گذشته را به فضل خدا و با پایداری و تلاش خود با شکست مواجه کردید؛ به‌گونه‌ای که جوانان مقاومت نقش بزرگ و سنگینی در جبهه‌های جهاد علیه دشمنان امت اسلامی به‌ویژه دشمن صهیونیستی، استکبار آمریکایی و اذتاب و مزدوران آن داشته‌اند.

اما امروز امت اسلامی با چالش‌های بزرگ‌تر و توطئه‌های سخت‌تر مواجه است. در گذشته قهرمانان امت مقاومت اسلامی زیباترین تصاویر و نمونه‌های جان‌فشانی را در جبهه‌ها به نمایش گذاشته و در دفاع از اسلام، امت و مقدسات آن، به درجه رفیع شهادت نائل شدند. اما امروز مقابله و مواجهه سیاسی است که نسبت به مقابله نظامی امتیازات بیشتری دارد؛ به‌گونه‌ای که اندیشه سازشگر و منافق، معامله ذلیلانه خود برای فروش فلسطین و قبله اول مسلمانان را آغاز نموده است که باید با قدرت و اراده محکم جلوی آن بایستیم.

لذا نکتی را برای فرزندان و عزیزان متذکر می‌شوم:

اول: دوستی با دشمنان امت اسلامی، مخالفت صریح با آیات قرآن کریم است؛ به‌گونه‌ای که خداوند متعال می‌فرماید: «سبحانه انما ینهاکم الله عن الذین قاتلوکم فی الدین وأخرجکم من ديارکم وظاهروا علی اخرجکم ان تولوهم ومن یتولهم فاولئک هم الظالمون» و از ناحیه شرعی و دینی، بار دیگر بر حرمت هر نوع همکاری با صهیونیست‌ها تأکید کرده و تکرار می‌کنیم که احدی هرگز نخواهد توانست، قبله اول را با معامله‌های قرن و موارد دیگر بفروشد.

دوم: دولت آمریکا بعد از شکست‌های صهیونیست‌ها در جنگ‌های نظامی در غزه و لبنان، سعی دارد مسئله فلسطین را حذف کند و از طریق مزدوران خود از پادشاهان و امرای عرب در منطقه به اشغالگری قدس و مسجداً الاقصی مشروعیت ببخشد؛ اما با توجه به این‌که پیروزی از آن مستضعفین است، مقاومت و مردان آن این توطئه را خنثی خواهند کرد؛ هم‌چنان که پیشتر سزگون کردند. خداوند متعال می‌فرماید: «ونرید ان نمن علی الذین استضعفوا فی الارض ونجعلهم ائمةً ونجعلهم الوارثین».

سوم: تأکید می‌کنیم که حق بازگشت ملت فلسطین.

دومین همایش بزرگ جبهه جهانی «شباب المقاومة» تحت عنوان «تکریم شهدای بحرین و مرگ معامله قرن» با پیام حضرت آیت‌الله مکارم شیرازی و با حضور آیات شیخ عیسی قاسم رهبر انقلابیون بحرین، هاشم الحیدری معاون فرهنگی حشدالشعبی، اعرافی مدیر حوزه‌های علمیه، عضو شورای مرکزی حزب‌الله لبنان و فضلا و علمای حوزه علمیه قم، ۳ تیر در سالن همایش‌های غدیر دفتر تبلیغات اسلامی برگزار شد.

حکام عرب باید به امام خامنه‌ای اقتدا کنند

آیت‌الله شیخ عیسی قاسم با بیان این‌که ما مقابل این معامله قرن می‌ایستیم و ما حریت، آزادی و عبودیت خدا را می‌گیریم و هیچ‌گاه مقابل ترامپ خم نمی‌شویم و آزادی خود را نمی‌فروشیم، خاطرنشان کرد: تنها راه مقابله با ترامپ و معامله قرن مقاومت بوده و این مقاومت از استبدال، آزادی و دفاع از ملت‌هاست؛ مقاومت دفاع از فلسطین است که رژیم صهیونیستی آن را اشغال کرده و ما باید از مردم مظلوم فلسطین حمایت کنیم.

حکام عرب به امام خامنه‌ای اقتدا کنند

حجت‌الاسلام والمسلمین شیخ نبیل فاووق هم در این همایش از ایستادگی و مقاومت آیت‌الله شیخ عیسی قاسم و حجت‌الاسلام والمسلمین سیدحسن نصرالله در مقابل حکومت جور و ظلم تقدیر کرد و افزود: ایران اسلامی همواره از فلسطین حمایت کرده؛ اما در بحرین حکومت‌های ظالم و خودفروخته علیه فلسطین کنفرانس برگزار می‌کنند؛ در قم کنفرانس برای احقاق حق فلسطینی‌ها برگزار می‌شود؛ اما در بحرین برای تضییع حق فلسطینی‌ها برگزار می‌شود!

عضو شورای مرکزی حزب‌الله لبنان با تأکید بر این‌که گروه‌های فلسطینی باید دارای موضع واحدی باشند که دیگر هیچ مشروعیتی برای کنفرانس منامه باقی نماند، مطرح کرد: امروز ترامپ در مقابل جمهوری اسلامی ایران خوار شده و حکام عرب در برخورد با او باید به امام خامنه‌ای اقتدا کنند.

دکتر اسامه حمدان عضو دفتر سیاسی حماس و استاد داود شهاب عضو مجلس سیاسی جنبش جهاد اسلامی فلسطین نیز در این همایش، ضمن تشریح اهداف استعماری طرح معامله قرن، در خصوص ایستادگی و مقاومت ملت فلسطینی در برابر رژیم اشغالگر صهیونیستی به ایراد سخن پرداختند.

قتل در اسام بزرگترین گناه می‌باشد. وی افزود: کاری که باعث احیای زندگی مردم شود لازم است و اگر با دشمنان کافر نچنگیم و از خودمان دفاع نکنیم، زندگی خود را نابود کرده‌ایم؛ چون آن‌ها درخت زندگی انسان را از بین می‌برند و به‌همین دلیل است که می‌گویند: کافر باید کشته شود.

رهبر انقلابیون بحرین با بیان این‌که در دین ما شوق به شهادت و قتل با دشمنان و کفار مورد تأکید قرار گرفته و در قرآن درباره آن، آیات فراوانی وجود دارد، اظهار کرد: انسان طبیعتاً از جنگ و قتل بیزار است و خداوند این نفرت از جنگ را در انسان ایجاد کرده است؛ اما قتالی که باعث احیای زندگی انسان‌ها شود، با این‌که کراهت دارد، خوب است. منظورم جنگیدن در راه خداوند است.

آیت‌الله شیخ عیسی قاسم با تأکید بر این‌که جنگ بین حق و باطل همیشه وجود داشته و انبیا و پیغمبران همواره با کفر و باطل مبارزه می‌کردند و خداوند منافقینی را که در مواقع جهاد کاری نمی‌کنند، مورد نکویش قرار می‌دهد، عنوان کرد: تا فکر درست نشود که جهاد در راه خدا برای احیای زندگی انسان است، این مشکل وجود دارد.

رهبر انقلابیون بحرین خطاب به حکام عرب، یادآور شد: شما در معامله قرن باید همه چیز خود را بدهید؛ باید با ترامپ دست بدهید؛ آیا حاضرید با او دست دهید و دست خدا را رها کنید؟! ننگ بر این معامله قرن؛ دقت کنید، صبر کنید و برای امتحان الهی آماده باشید و تن به این معامله ذلت‌بار ندهید.

وی ابراز کرد: معامله قرن؛ یعنی دین خودمان را باید بفروشیم و دست خودمان را از دست خدا جدا کرده و به ترامپ دست بدهیم، کدام مسلمان عاقلی این کار را می‌کند و این خیجالت‌آور است که همایش معامله قرن در بحرین برگزار می‌شود.

الذین أخرجوا من ديارهم بغیر حق . به وطن خود، یک حق قانونی است که علاوه بر قوانین بین‌المللی تمامی قوانین انسانی از آن حمایت می‌کنند و هیچ قدرتی در جهان و نه مزدوران آن، نمی‌توانند این حق را لغو کنند. موافقت مزدوران با از بین بردن حق بازگشت ملت فلسطین نه تنها خلاف حقوق بشر، بلکه مخالف تعالیم اسلام است.

چهارم: به ملت‌های اسلامی و عربی مؤمن و مقاوم به‌ویژه فرزندان و جوانانی که در برابر تجاوزهای صهیونیستی آمریکایی مقابله می‌کنند و با این مقابله آن‌ها را با شکست مواجه می‌کنند و به ملت فلسطین که بیش از هفت دهه از مسئله خود دفاع می‌کنند و به ملت‌های لبنان، بحرین، سوریه، یمن و غیر آن درود و سلام می‌فرستیم و از خداوند متعال خواهیم که برای سایر ملت‌های اسلامی به‌ویژه در شبه جزیره عربستان فرج و گشایش ایجاد کند و آن‌ها را از دست طاغوتیان نجات دهد.

پنجم: به این پادشاهان و حکام به‌ویژه حاکمان بحرین که به پیشگام مزدوران صهیونیست‌ها در جهان اسلام تبدیل شدند، توصیه می‌کنیم که از پادشاهان سابق درس عبرت بگیرند و هم‌چنین آن‌ها را به دست کشیدن از مزدوری برای صهیونیست‌ها و آمریکایی‌ها و رجوع از مسیر ذلت و خواری و بازگشت به آغوش امت اسلامی و مقاومت نصیحت می‌کنم که در غیر این صورت، سرنوشت آنان بهتر از مزدوران قبل از خود نخواهد بود.

در پایان از تمامی فرزندان و عزیزانم که این همایش را برگزار کردند، تشکر و قدردانی می‌کنم و از خداوند منان برایشان آرزوی توفیق دارم و بدانید که این راه به پیروزی منتهی می‌شود. «یا ایها الذین آمنوا ان تنصروا الله ینصرکم و یتبیت اقدامکم».

آزادی خود را نمی‌فروشیم

آیت‌الله شیخ عیسی قاسم نیز در این همایش عنوان کرد:

احکام و حلال و حرام الهی استفاده نشده باشد.

امام جمعه قم تصریح کرد: امام صادق علیه السلام در کشاکش احوال و در شرایطی که عالم اسلام تحت هجوم تفکرات و شبهات بسیار بود، این چنین معارف ستبرگی را پیش پای همه مسلمانان گذاشتند و بسیاری از انحرافات را از بین بردند؛ آن‌چه از توحید و اصول دین به ما رسیده است، با در نظر گرفتن مجموعه‌ها و بنیان‌های معرفتی این امام قابل شناخت و تبیین است؛ زیرا امام صادق علیه السلام تمامی ارکان دین را به‌خوبی تبیین کردند.

عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی خاطرنشان کرد: امروز نیز می‌توانیم روی همین اصول معرفتی در دنیا، مکتب اهل‌بیت علیهم السلام را مطرح کنیم؛ این معارف، پیام‌های زندگی‌بخش و نجات‌بخش برای دنیای امروز ما و نماد اسلام و ارزش‌های متعالی دین ماست. وی با اشاره به حادثه هجوم وحشیانه عناصر رژیم طاغوت به مدرسه فیضیه، گفت: حرکت پرشکوه و عظیم فیضیه، با محوریت مرجع عالی‌قدر تشیع مرحوم آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی انجام شد؛ مرجعی که بیت ایشان ملجأ انقلابیون و محل رفت و آمد و جلوس و التیام‌گاه دردها و جراحات‌های آن‌ها بود.

مدیرحوزه‌های علمیه تصریح کرد: یکی از نمادهای مقاومت و انقلابی‌گری این مرجع بزرگ آن بود که ایشان با علم به این‌که با برگزاری این مراسم، با هجوم رژیم سفاک پهلوی مواجه خواهد شد، با قدرت این مراسم را برگزار کردند و از حرکت خود کوتاه نیامدند تا شأن دین و امامت و حوزه و روحانیت را حفظ کنند.

آیت‌الله اعرافی تصریح کرد: حادثه فیضیه دست‌مایه‌ای برای حرکت عظیم امام راحل علیه السلام برای تحقق انقلاب اسلامی بود؛ همین جسارت و خون‌ریزی رژیم بود که امام راحل توانستند با تیروی الهی که از این خون‌های پاک گرفتند، مردم را متحد کنند و دودمان این رژیم را به باد دهند؛ این حرمت‌شکنی، امواج انقلاب اسلامی را در کشور پدید آورد.

در بزرگداشت واقعه جانسوز مدرسه فیضیه عنوان شد

فیضیه در کنار ملت ایران و انقلاب است

مراسم سالگرد شهادت جان‌سوز ششمین اختر تابناک آسمان امامت و ولایت، حضرت امام جعفر صادق علیه السلام

و سالروز واقعه حمله ددمنشانه عناصر رژیم پهلوی به مدرسه فیضیه در ۲۵ شوال ۱۳۸۲ قمری (۱۳۴۲ شمسی)، با سخنرانی آیت‌الله اعرافی مدیر حوزه‌های علمیه و با حضور علما و فضالای حوزه علمیه قم و شخصیت‌های ملی و استانی، ۸ تیر در این مدرسه مبارکه برگزار شد.

این سیل از انوار معارف عاشورایی و اهل‌بیتی علیهم السلام در جهان پراکنده نبود و این میراث عظیم مکتوم می‌ماند.

وی گفت: ۲ هزار رازی در کتب خود این روایات را ثبت، ضبط و منتشر کرده‌اند؛ کتب فقهی ما نیز از همین احادیث سیراب و پویا شده است و نمی‌توان هیچ کتاب فقهی را یافت که در آن از این احادیث، در استنباطات

به گزارش خبرگزاری حوزه، آیت‌الله اعرافی در این مراسم با بیان این‌که مذهب نورانی اهل‌بیت علیهم السلام به‌عنوان مکتب جعفری نام‌گذاری شده است و این نام‌گذاری، قطعاً فلسفه‌ای دارد که شناخت ماهیت آن بسیار مهم است، افزود: ۱۰۰ هزار حدیث در مجامع حدیثی از پیامبر و اهل‌بیت علیهم السلام نقل شده است که کاخ فیضی از معارف اسلامی در شاخه‌های گسترده معارف و علوم از جمله علوم عقلی، نقلی، کلامی و... است.

مدیر حوزه‌های علمیه بیان کرد: از این تعداد حدیث، ۸۵ هزار حدیث در ۱۱۰ جلد کتاب شریف بحارالانوار ثبت و ضبط شده است؛ ۳۸ هزار و ۵۵۹ حدیث از این میزان، از احادیث، خطابه‌ها، وصایا، مناظرات و... امام صادق علیه السلام است.

وی گفت: در مدت ۳۴ ساله‌ای که گشایشی نسبی در اوضاع سیاسی و اجتماعی شیعیان پیش آمد، این میزان حدیث و معارف برای ما و کل بشریت به یادگار مانده است؛ این میراث ارزشمند در کنار احادیث امام باقر علیه السلام و به‌طور کلی صادقین علیهم السلام، ابواب عظیم معارف اعتقادی، فقهی و... را به روی بشر می‌گشاید.

آیت‌الله اعرافی با تأکید بر این‌که این دو امام همام، ارکان اعتقادی و پایه‌های معرفتی ما را استوار کردند، تصریح کرد: اگر این روایات و احادیث نبود، امروز

ارتباط موجب می‌شود حوزه و روحانیت نیز بیشتر در جریان مشکلات فردی و اجتماعی مردم قرار گرفته و راه‌حل‌هایی اتخاذ کنند.

● **کارهای جهادی مشی اصلی روحانیت**

آیت‌الله فاضل لنکرانی کارهای جهادی را مشی اصلی روحانیت دانست و اظهار داشت: در قضیه سیل اخیر این مورد را به وضوح مشاهده کردیم. اساس کار این است که مردم احساس کنند و ببینند که روحانیت نگران آن‌ها هستند و دغدغه دین، زندگی و معیشت مردم را دارند نه دغدغه جایگاه و مقام خود.

وی یکی از راهکارهای دشمنان برای تضعیف روحانیت را، ضعیف کردن روش‌ها و کتب روحانیت عنوان کرد و افزود: دشمن به دنبال القای ناکارآمدی این روش‌ها و کتب است که باید بگوییم بیش از ۱۴۰۰ سال است که دین اسلام و مکتب تشیع با همین روش‌ها و کتب حفظ شده است و حوزه نیز پرچمدار این مسیر بوده و خواهد بود و حوزه تبلور حدیث ثقلین است.

● **حوزه قوی‌تر از گذشته به راه خود ادامه خواهد داد**

رئیس مرکز فقهی ائمه اطهار علیهم‌السلام با بیان این‌که جایگاه روحانیت در جامعه باید هم برای خود طلاب و هم برای مردم تبیین شود، تا به اهمیت این جایگاه واقف شوند، تصریح کرد: یکی از اهداف مهم امروز، شناساندن حوزه و جایگاه روحانیت به دانشگاه‌ها، مراکز علمی، جامعه، مردم و همه اقشار است.

● **روحانیت یک وجود تنزل یافته از انبیا و اهل بیت علیهم‌السلام است**

وی روحانیت را یک وجود تنزل یافته از انبیا و اهل بیت علیهم‌السلام برشمرد و تأکید کرد: باید جایگاه روحانیت در بین خانواده‌ها، مردم و جامعه، فرهنگ‌سازی شود تا شاهد موفقیت‌های چشم‌گیر باشیم.

آیت‌الله فاضل لنکرانی با ابراز تأسف از این مسئله که جایگاه حوزه برای نظام و برخی مسئولان نظام هنوز مشخص نیست، افزود: یکی از دلایلی که تکلیف موقوفات حوزوی بعداز گذشت ۴۰ سال از انقلاب هنوز معلوم نشده است، همین مشخص نشدن جایگاه حوزه برای نظام است. وی بیان داشت: اگر موقوفات حوزوی احیا شود، نیازی به بودجه‌های دولتی نیست و این بودجه دولتی شاید یک‌دهم منافع موقوفات حوزوی که دولت باید احیا کرده و تحویل حوزه دهد، نیست.

● **با تهمت‌زدن به حوزه علمیه به دنبال خدشه بین روحانیت و مردم هستند**

عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم با بیان این‌که می‌خواهند با در مظان اتهام قرار دادن حوزه، ارتباط بین مردم و روحانیت را خراب کنند، خاطرنشان کرد: شبهات مطرح شده توسط برخی افراد در مورد بودجه‌های دولتی حوزه، برای این است که می‌خواهند راه ورود خمس به حوزه را ببندند و به تبع آن ارتباط بین مردم و حوزه را خدشه‌دار کنند. وی با اشاره به این مطلب که روح مسئله خمس، ارتباط مردم با روحانیت است، تا مردم در کنار آن سوالات و شبهات خود را نیز مطرح کرده و پاسخ بگیرند، گفت: این

کرد و گفت: اگر ارتباطی بین طلاب و بزرگان حوزه برقرار نشود موفقیتی حاصل نخواهد شد و خیرگزاری و نشریه افق حوزه می‌توانند در برقراری این ارتباط فعالیت‌های خوبی را داشته باشند.

● **آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای، رهبری سیاسی و مرجع بزرگ دینی است**

عضو جامعه مدرسین، رهبر معظم انقلاب را رهبری سیاسی و هم‌چنین مرجع بزرگ دینی برشمرد و ادامه داد: رهبر انقلاب، امروز با بصیرت و شجاعت حرکات دشمنان را شناسایی و توطئه‌های آنان را خنثی می‌کند و این عنایت و لطف الهی به انقلاب اسلامی و کشور جمهوری اسلامی است.

وی در ادامه بیان داشت: رسانه حوزه نباید برای طلاب حوزه‌های علمیه دغدغه‌ای (حداقل علمی) باقی بگذارد و ضروری است فعالیت خود را به گونه‌ای توسعه دهد که طلاب احساس کنند به هر مقداری که در حوزه درس بخواوند به همان مقدار برای جامعه مفید هستند.

رئیس مرکز فقهی ائمه اطهار علیهم‌السلام با بیان این‌که جایگاه روحانیت در جامعه باید هم برای خود طلاب و هم برای مردم تبیین شود، تا به اهمیت این جایگاه واقف شوند، تصریح کرد: یکی از اهداف مهم امروز، شناساندن حوزه و جایگاه روحانیت به دانشگاه‌ها، مراکز علمی، جامعه، مردم و همه اقشار است.

● **روحانیت یک وجود تنزل یافته از انبیا و اهل بیت علیهم‌السلام است**

وی روحانیت را یک وجود تنزل یافته از انبیا و اهل بیت علیهم‌السلام برشمرد و تأکید کرد: باید جایگاه روحانیت در بین خانواده‌ها، مردم و جامعه، فرهنگ‌سازی شود تا شاهد موفقیت‌های چشم‌گیر باشیم.

آیت‌الله فاضل لنکرانی با ابراز تأسف از این مسئله که جایگاه حوزه برای نظام و برخی مسئولان نظام هنوز مشخص نیست، افزود: یکی از دلایلی که تکلیف موقوفات حوزوی بعداز گذشت ۴۰ سال از انقلاب هنوز معلوم نشده است، همین مشخص نشدن جایگاه حوزه برای نظام است. وی بیان داشت: اگر موقوفات حوزوی احیا شود، نیازی به بودجه‌های دولتی نیست و این بودجه دولتی شاید یک‌دهم منافع موقوفات حوزوی که دولت باید احیا کرده و تحویل حوزه دهد، نیست.

● **حوزه افکار و دیدگاه‌های علما و بزرگان تراز اول را در سطح وسیع منتشر کند**

عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم با تأکید براین‌که مجموعه خیرگزاری حوزه وافق‌حوزه نباید خود را محدود و محصور به حوزه قم کند، ادامه داد: این مجموعه باید در مسیر حوزه‌های تشیع حرکت کرده و افکار و دیدگاه‌های علما و بزرگان تراز اول را پیدا و در سطح وسیع منتشر نماید.

● **همه مطالب مراجع روی میز خیرگزاری حوزه مورد اندیشه واقع شود**

وی ارتباط با افراد تراز اول حوزه و حفظ و تقویت این ارتباط را ضروری دانست و خاطرنشان کرد: جا دارد همه مطالب مراجع و بزرگان حوزوی روی میز خیرگزاری قرار گرفته و مورد اندیشه واقع شود و به‌نوعی نگرش و نگرانی‌های مرجعیت نسبت به جامعه و مسایلی فرهنگی و اجتماعی منتشر گردد. آیت‌الله فاضل لنکرانی یکی از خالاهای مهم امروز حوزه را عدم ارتباط طلاب با مراجع عنوان

آیت‌الله فاضل لنکرانی در بازدید از رسانه رسمی حوزه

انقلابی بودن خط قرمز حوزه علمیه است

رئیس مرکز فقهی ائمه اطهار علیهم‌السلام انقلابی بودن را خط قرمز حوزه علمیه دانست و گفت: انقلابی ماندن حوزه یک اصل است.

به گزارش خیرگزاری حوزه، آیت‌الله محمدجواد فاضل لنکرانی، ۹ تیر در حاشیه بازدید از رسانه رسمی حوزه، با بیان این‌که انقلابی بودن خط قرمز حوزه‌های علمیه است، بیان داشت: انقلابی بودن حوزه، یکی از مسایل مهم است و اگر فردی بخواهد حرفی بزند که طعنه به انقلابی بودن حوزه باشد، مورد نقد است و حوزه این امر را بر نمی‌تابد.

عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم ضمن اشاره به شاخص‌های حوزه انقلابی، تصریح کرد: حوزه انقلابی خط قرمز ماست، حوزه انقلابی،

بیدار، دشمن‌شناس و عالم‌پرور است. حوزه انقلابی، پویا و پاسخ‌گوست و مدافع نظام، مرجعیت و رهبری است. حوزه انقلابی تبلور حدیث ثقلین، مدافع سرمایه‌های علمی حوزه و هم‌چنین حوزه‌ای زمان‌شناس و همراه با اقدام عالمانه و به‌هنگام است.

وی انقلابی ماندن حوزه را یک اصل برشمرد و افزود: متأسفانه در همین حوزه، برخی مفهوم انقلابی را منحرف کرده و برای اشخاص یا گروه‌های خاصی سینه می‌زنند که این صحیح نیست.

● **خیرگزاری و افق حوزه یکی از نقاط تحول حوزه‌های علمیه است**

آیت‌الله فاضل لنکرانی خیرگزاری حوزه و نشریه افق حوزه را یکی از نقاط تحول حوزه‌های علمیه عنوان کرد و گفت: قبل از انقلاب، حوزه اگر تلاش

● **حوزه انقلابی خط قرمز ماست.**

● **حوزه انقلابی بیدار، دشمن‌شناس و عالم‌پرور است.**

● **حوزه انقلابی، پویا**

● **پاسخ‌گوست و مدافع نظام**

● **مرجعیت و رهبری است.**

● **حوزه انقلابی تبلور**

● **حدیث ثقلین**

● **مدافع سرمایه‌های علمی**

● **حوزه و هم‌چنین حوزه‌ای**

● **زمان‌شناس**

● **و همراه با اقدام**

● **عالمانه و به‌هنگام است.**

مدیر حوزه‌های علمیه در نشست با طلاب هنرمند

فقه هنر و عرصه‌های مرتبط با آن در سطوح عالی و خارج حوزه علمیه دنبال شود

مدیر حوزه‌های علمیه با تأکید بر این‌که امروز جریان هنر دینی و حوزوی یک جریان قوی و مؤثر است که حوزه علمیه باید امیدوارانه، شجاعانه و حکیمانه به این عرصه ورود داشته باشد، گفت: امروز قلمرو فقه در حال توسعه است و لیست دروس فقه معاصر در حال تکمیل شدن می‌باشد، فقه هنر و عرصه‌های مرتبط با آن باید در سطوح عالی و خارج دنبال شود و این مهم باید پیگیری شود.

حوزه علمیه» باید با جدیت از سوی مرکز امور نخبگان و با همکاری مجموعه‌های هنری حوزوی شناسایی شوند و این در حالی است که بیش از هزار نخبه حوزوی توسط این مرکز شناسایی شده‌اند.

عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی با اشاره به انجمن شعر و ادب و ارائه طرح جامع گفت: ما در سال بیش از ۴۰ هزار طلبه در سطوح یک داریم که در دوره‌های ارتقایی حضور

انتشار کتاب

رونمایی از دواثر جدید

آیت‌الله ممدوحی

مراسم رونمایی از کتاب‌های ترجمه و شرح نهج‌البلاغه با نام «آیین خرد و عرفان» و کتاب «شناخت و شهود» ترجمه و شرح صحیفه سجاده‌یه تألیف آیت‌الله حسن ممدوحی از اعضای جامعه مدرسین حوزه علمیه قم با حضور پژوهشگران و اصحاب رسانه، ۵ تیر در سالن جلسات خیرگزاری رسا برگزار شد.

به گزارش خیرگزاری حوزه، آیت‌الله ممدوحی در مراسم رونمایی از این دو اثر، در زمینه ویژگی‌های ترجمه و شرح نهج‌البلاغه، گفت: در چند سال گذشته عده‌ای به بنده مراجعه کرده و بیان کردند که نیازمند شرح نهج‌البلاغه‌ای هستند که در عین محتوای بالا از زبان ساده‌ای برخوردار باشد.

عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم در زمینه ویژگی‌های همین کتاب ترجمه و شرح نهج‌البلاغه با عنوان «آیین خرد و عرفان» گفت: در تدوین این کتاب از هیچ کتاب یا فرد دیگری تقلید نشده است به عبارت دیگر کتاب‌نویسی صورت نگرفته تا تعداد صفحات زیاد شود بلکه تمام مباحث عمیق است و اگر از فردی نقل شده مربوط به اساتید است.

وی ادامه داد: کتاب شرح و ترجمه نهج‌البلاغه به‌گونه‌ای است که اگر به هر صفحه آن مراجعه کنید به مطلب جدیدی دست پیدا خواهید کرد و هیچ مطلب تکراری در آن یافت نخواهد شد؛ هم‌چنین تلاش شده است به سخنانی از امام علی علیه‌السلام که دارای نکته هستند پرداخته شود و نکات مهم به‌خوبی شرح و تشریح شود.

عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم خاطرنشان ساخت: در شرح صحیفه سجاده‌یه و هم‌چنین ترجمه و شرح نهج‌البلاغه گاهی یک ساعت در زمینه یک ترجمه جست‌وجو داشته‌ام تا به ترجمه منطبق با مراد و منظور امام علی علیه‌السلام دست پیدا کنم به‌گونه‌ای که بیش از سه هزار لغت در کتاب شرح صحیفه سجاده‌یه ترجمه شده که این نیز از عنایت امام سجاد علیه‌السلام است.

آیت‌الله ممدوحی در قسمت دیگری از این مراسم با اشاره به لزوم اخلاق در رسانه گفت: رسانه‌ها باید از هر گونه سیاسی‌کاری پرهیز کنند، از جمله رسالت‌های خبرنگاران، صداقت در گفتار و متن و پرهیز از هرگونه دروغ‌پردازی و تحمیل عقاید بردگيران است.

عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم با بیان این‌که باید اخبار به‌صورت صادقانه در اختیار مردم قرار بگیرد خاطرنشان ساخت: صداقت در بحث خبررسانی بسیار مهم و اساسی است و از طرفی رسانه‌ها به‌خوبی می‌توانند روی مردم اثرگذارى مثبت انجام دهند.

وی در پایان با اشاره بعضی نکات اخلاقی به‌ویژه استفاده بهینه از عمر گفت: سعی کنید عمر را بیهوده تلف نکنید، چراکه قیمت دقایق عمر انسان با هیچ چیز در این دنیا قابل مقایسه نیست؛ تمام لحظه‌های عمر انسان که می‌گذرد در روز قیامت مورد محاسبه قرار می‌گیرد و اگر خدای ناکرده به بطالت و بیهودگی بگذرد باعث پشیمانی سختی می‌شود، لذا طبق فرمایش امام علی علیه‌السلام که فرمودند «فرست‌ها را غنیمت بشمارید که همانند ابر می‌گذرند» باید از لحظه لحظه عمرمان در راه کسب رضایت الهی بهره بگیریم.

مسئله هنر قدسی و حوزوی در بنده حوزه رنگ و بوی

دیگری به خود خواهد گرفت.

آیت‌الله اعرافی با بیان این‌که ما دنبال ساختارسازی نیستیم و حتی امکان آن‌را هم نداریم که ساختاری در این راستا تدارک ببینیم، تأکید کرد: ما به شما اعتماد می‌کنیم و نهادهایی که در راستای هنر گام برداشته‌اند همگی قابل احترام هستند و امیدوارم با فضاسازی و بسترسازی مناسب شاهد رشد روزافزون این هنر قدسی نه تنها در ایران بلکه در عرصه بین‌المللی باشیم چراکه حوزه علمیه قم توانایی بهره‌گیری از عرصه‌های بین‌المللی را دارد.

سؤال رهبر معظم انقلاب درباره هنر از مدیر حوزه‌های علمیه

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدحسین نبوی در جمع طلاب هنر حوزه‌های علمیه اظهار کرد: در گذشته اگر کاری در خصوص هنر حوزوی و ساماندهی آن نشده است به جهت ناهموار بودن زمین و وجود سنگلاخ بوده است، امروز شرایط دیگری فراهم شده است و نگاهی نوگرا وجود دارد.

وی در ادامه با اشاره به نگاه جدی مقام معظم رهبری به موضوع هنر در حوزه علمیه تصریح کرد: معظم‌له ۲ بار از آیت‌الله اعرافی در خصوص هنر و وضعیت آن در حوزه سؤال کرده‌اند که؛ «هنر را چه کرده‌اید؟».

معاون تبلیغ و امور فرهنگی حوزه‌های علمیه ادامه داد: امروز غایت کار حوزه تبلیغ و ترویج دین و معارف اسلامی است، هنر بهترین ابزار لازم برای کمک به یک مبلغ است که می‌تواند اثر تبلیغ را بر جان و دل مخاطب بگذارد.

وی تأکید کرد: امروز مرکز هنر و رسانه در مجتمع تبلیغ حوزه علمیه فعال است و می‌بایست هر گروه نسبت به طرح‌ها و برنامه‌هایی که دارد اهتمام داشته باشند تا این جامعه هنری به آن جایگاهی که می‌بایست داشته باشند برسند.

لازم به ذکر است: در این دیدار نمایندگان جامعه هنری طلاب از خوشنویسان، نویسندگان، عکاسان، کارگردانان و تهیه‌کنندگان، مستندسازان، فیلم‌نامه‌نویسان نکاتی را مطرح کردند که آیت‌الله اعرافی به آنان پاسخ گفت.

پرس و جو

چرا امام جعفر صادق علیه السلام برای تشکیل حکومت قیام نکرد؟

اشاره: دلایل سیاسی و اجتماعی عدم پذیرش رهبری قیام (مخصوصاً قیام خراسان) و عدم اقدام مستقیم به قیام از سوی امام صادق علیه السلام چه بوده است؟ یکی از اعتقادات شیعه این است که امام علیه السلام علاوه بر هدایت مردم و حفظ اسلام، لازم است در رأس حکومت اسلامی - که خاتم انبیاء پایه‌گذار آن بوده- قرار گیرد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله تشکیل حکومت اسلامی داد و خود زمامدار مسلمانان بود لذا چرا امام جعفر صادق علیه السلام برای تشکیل حکومت قیام نکرد؟

ابومسلم نیز به سرنوشت ابوسلمه گرفتار می‌شود و به‌دست سفاح، خلیفه عباسی کشته می‌شود.

- دا سفاک بودن ابومسلم و ابوسلمه**

ابراهیم امام، رهبر نهضت عباسیان در وصایای خویش به ابومسلم می‌گوید: نسبت به هر کس که شک کردی و در کار هر کس که شبهه نمودی او را به قتل برسان. اگر توانستی در خراسان یک نفر عرب زبان هم باقی نگذاری، چنین کن.^(۱)

«یافعی» درباره ابومسلم می‌گوید: او حجاج زمان خود گردید و در راه استقرار حکومت عباسیان مردم بی‌شماری را کشت.^(۲)

بنابراین امام صادق علیه السلام نمی‌توانست به ابومسلم جواب مثبت بدهد و او را یار و همراه خویش بداند. هدف امام صادق علیه السلام اجرای حق و عدالت و رعایت حقوق الهی و انسانی بود. آن حضرت خواستار حکومتی هم‌چون جد بزرگوارش، امام علی علیه السلام بود که در آن، جایگاهی برای این‌گونه جنایتکاران نبود.

آن‌چه در تحلیل و بررسی عدم پاسخ‌گویی امام صادق علیه السلام به پیشنهاد خلافت گفته شد، بر اساس شرایط و موقعیت‌های اجتماعی آن روز بود.

اما افزون برآن‌ها سخنان امام صادق علیه السلام است که از راه علم امامت خویش، از وقوع این تحولات خبر داده بود. آن حضرت می‌دانسته که خلافت به «سفاح» عباسی می‌رسد. در این زمینه روایات متعددی وجود دارد. در یکی از آن‌ها آمده است: عبدالله محض می‌گوید: پسرم همان مهدی است. او از مردم می‌خواهد که برای سقوط خلافت اموی با او بیعت کنند. امام صادق علیه السلام فرمود: فرزندت مهدی نیست. سپس امام با دست خود به پشت ابوالعباس سفاح زد و فرمود: این و برادرانش به خلافت خواهند رسید.^(۳) در روایت دیگری آمده است: ابوجعفر منصور از امام صادق علیه السلام سؤال کرد: آیا خلافت به من می‌رسد؟ حضرت فرمود: «نعم اقوله حقا» بلی. آن‌چه می‌گویم به حقیقت خواهد پیوست.^(۴)

پی‌نوشت‌ها

- مروج الذهب/ج۳/ص۲۶۸
- سیری در سیره ائمه اطهار علیهم السلام/ص۱۲۷
- الامام الصادق علیه السلام، اسد حیدر/ج۱/ص۴۳
- وسائل‌الشیعه/ج۱/ص۱۱۳/باب۱۳/جهادالعدو
- بحارالانوار/ج۴۷/ص۱۲۳
- الکافی/ج۲/ص۲۴۲. کتاب الایمان و الکفر. فی قلة عدد المؤمنین
- مروج‌الذهب/ج۳/ص۲۶۹
- همان/ص۲۵۵
- سیره پیشوایان/ص۳۸۸
- همان
- بحارالانوار/ج۴۷/ص۲۲۸
- همان/ص۱۲

پرسمان اداره مشاوره و پاسخ

نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها

منبع و یادداشت‌ها

۱- «تاریخ اسلام» ج ۱، ص ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴، ۱۳۱۵، ۱۳۱۶، ۱۳۱۷، ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۲۱، ۱۳۲۲، ۱۳۲۳، ۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳

روحانی شهید علی‌اکبر طاقانی

روحانی شهیدی که بعضی‌ها عمامه‌اش را به گردنش بستند و بدنش را با رگبار سوراخ نمودند.

در وصیت‌نامه‌اش نوشت: اگر الآن خداوند جان دیگری به بنده بدهد، دوباره به جبهه خواهم رفت؛ چون جان دادن در راه دین از عسل شیرین‌تر است.

حجت‌الاسلام علی‌اکبر (پنجعلی) رفیعی، سال ۱۳۴۴ش در روستای طاقانک استان چهارمحال و بختیاری و در میان خانواده‌ای مردم‌دار و محترم به دنیا آمد.

در کودکی فردی زرتک و دوست‌داشتنی بود و حسن اخلاق و چالاکی‌اش زبانزد بچه‌های محل و مدرسه بود. در کارهای دسته جمعی، نقش محوری بین دوستان داشت.از جهت درسی هم باهوش و مورد عنایت معلمان بود.

ایشان با شناخت و معرفت نسبت به جایگاه حوزه، به کاروان حوزویان پیوست و در شهر مقدس قم به کسب فضایل و یادگیری علوم آل الله مشغول شد.در عرصه تبلیغ، فعال بود و قبل از ورود در عرصه جنگ و شهادت، به‌عنوان مبلغ دینی به روستاهای محروم و دورافتاده می‌رفت.

- اخلاق قرآنی**

از کسی کینه‌ای به دل نمی‌گرفت و اطرافیان را به مهربانی و حسن خلق سفارش می‌کرد.از روی بزرگ‌منشی رفتار می‌کرد و حرف و نظرش برای دیگران ملک بود. فردی با صداقت و بی‌ریا بود. در محیط خانه و اجتماع، همه را دوست داشت و همه نیز او را دوست داشتند. اگر بین دو نفر نزاعی پیش می‌آمد، برای صلح و آشتی وارد می‌شد.

- عرصه ایثارگری**

دو برادرش از انقلابیون نهضت اسلامی و از رزمندگان دفاع مقدس بودند که یکی از آن‌ها شهید شده بود.

این طلبة جوان، چنان‌چه در وصیت‌نامه‌اش نوشته، با آگاهی و بصیرت چندین بار در مناطق جنگی حضور یافت و به دفاع از دین و میهن پرداخت. در عملیات‌های والفجر ۸، ۱۰ و شرکت داشت. در جبهه مسئولیت روحانیت گردان امام سجاد تیپ ۴۴ قمر بنی‌هاشم و روحانی گروهان را بر عهده داشت. در پشت جبهه نیز در بسیج طاقانک کلاس‌های عقیدتی برگزار می‌کرد و به مدت یک‌سال نیز فرمانده بسیج المهدی بود.

- شهادت مظلومانه**

زمستان سال ۱۳۶۶ به اتفاق سایر رزمندگان سپاهی شهرکرد به جنوب اعزام شد، ولی پس از مدتی جهت اجرای عملیات کربلای ۱۰ به شمال غرب و کردستان رفتند.

- وصیت‌نامه**

وصیت‌نامه، هنگام به خاک سپردنم خوانده شود.

الآن جنازه خونین من جلوی چشم شماست، بدون این‌که ذره‌ای از مال دنیا همراه داشته باشم، شما مرا تنها خواهید گذاشت و آن‌چه که در قبر همراه بنده است، عمل من است. بنده با آگاهی کامل و دید و بصیرت کافی به جبهه رفتم و جانم را دادم و اگر الآن خداوند جان دیگری به بنده بدهد، دوباره به جبهه خواهم رفت.

تهیه و تنظیم:علی‌اکبر بخشی

اشتراک افق حوزه

۰۲۵ -۳۲۹۰۰۵۳۶
۰۹۱۹۶۹۱۴۴۵۰

روایت خواندنی از حادثه خونین ۲۵ شوال سال ۴۲ فیضیه

با درایت امام خمینی ^{رضی الله تعنه} نقشه شوم مجریان حادثه ۲۵ شوال خنثی شد

حادثه فیضیه، زمینه‌ساز قیام ۱۵خرداد ملت ایران بود؛ به این معناکه مظلومیت روحانیت را اثبات و عموم مردم را متأثر و تحریک کرد. از طرفی رژیم با این رفتار وحشیانه، باطن خود را آشکار کرد؛ مردم باور نمی‌کردند که دولتی با ملت خود و با یک مرکز دینی این‌گونه برخورد کرده باشد.

واقعه مدرسه فیضیه حادثه‌ای است که در دوره پهلوی در مدرسه فیضیه قم رخ داد و عوامل رژیم شاه با برهم زدن مراسم سوگواری شهادت امام صادق ^{علیه السلام} در نوروز سال ۱۳۴۲ هجری شمسی و مصادف ۲۵ شوال سال ۱۳۲۸هجری قمری به ضرب و شتم طلاب و مردم پرداختند؛ این واقعه، سرآغاز نهضت اسلامی بود که به پیروزی انقلاب اسلامی و تشکیل جمهوری اسلامی ایران انجامید.

در این رابطه خبرگزاری حوزه،گفت‌وگویی باحجت‌الاسلام والمسلمین سیدمحمد باقر گلپایگانی، فرزند مرحوم آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی ^{رضی الله عنه} انجام داده است که تقدیم خوانندگان ارجمند هفته‌نامه افق حوزه می‌شود.

ه در ابتدا اندکی در مورد سابقه برگزاری مراسم بزرگداشت شهادت امام جعفر صادق ^{علیه السلام} در مدرسه فیضیه بگویید که از چه سالی این مراسم برگزار می‌شده‌است؟

سابقه بزرگداشت ۲۵ شوال سالروز شهادت امام صادق ^{علیه السلام} در مدرسه فیضیه به‌عنوان دانشگاه امام صادق ^{علیه السلام}، به زمان مؤسس حوزه، مرحوم آیت‌الله حاج شیخ عبدالکریم حائری ^{رضی الله عنه} برمی‌گردد که بعدازظهرها در مدرسه مبارکه فیضیه برگزار می‌شده است و این مراسم، هر سال تا زمان مرحوم آیت‌الله‌العظمی بروجردی ^{رضی الله عنه} ادامه داشته و پس‌از رحلت این عالم بزرگ، نیزاین مراسم توسط حضرت آیت‌الله گلپایگانی ^{رضی الله عنه} ادامه پیدا کرد.

ه حادثه‌ای که با نام آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی ^{رضی الله عنه} پیوند دارد، رویداد فیضیه در ۲۵ شوال و سالروز شهادت امام صادق ^{علیه السلام} است. چرا این مجلس برای حمله‌نیروهای دژخیم‌پهلوی انتخاب‌شد؟

قضیه ۲۵ شوال‌سال۴۲ وحمله به مدرسه‌مبارکه فیضیه، به این خاطر بود که شاه در جریان انجمن‌های ایالتی و ولایتی شکست خورد و در حقیقت عقب‌نشینی کرد. بعد می‌خواست به جبران این عقب‌نشینی کاری کند که نه فقط در قم؛ بلکه در کل ایران رعب ایجاد شود. این مطلب برای شاه عقده شده بود که به‌رغم آن‌که پدرش با روحانیت با قدری برخورد می‌کرد؛ اما خودش در مقابل روحانیت، کم آورده بود. در نتیجه این‌ها از نیروهایی که در زمان رضاشاه ایجاد رعب کرده و هنوز به رژیم وفادار بودند، استفاده کردند. از جمله آن‌ها سرلشکر حسن پاکروان بود که پسر پاکروانی بود که قضیه مسجد گوهرشاد را پیش آورد و مردم را سرکوب کرد و حوزه مشهد را هم تقریباً از بین برد. در آن برهه، شاه تصمیم گرفته بود، به‌شکل و هیبت پدرش رضاشاه ظاهر شود. از طرفی هم اسرائیلی‌ها داخل حکومت شده بودند و همراه با برخی مقامات نظامی، برنامه‌های ساواک را طراحی می‌کردند. طرح‌های اصلی از تیمسار نصیری بود و علم پذیرفته و به امضای شاه رسانده بود و او را در این موارد، تحریک می‌کردند که من شرح مفصلی را در این مورد همراه با اسناد در اختیار دارم.

ه غیر از مدرسه فیضیه آیا جاهای دیگری نیز مورد هجوم قرار گرفت؟ و در مورد هویت و تعداد عناصر مهاجم نیز توضیح بفرمایید؟

این‌ها در آن مقطع، برای حمله، سه‌جا را در نظر گرفتند. یکی بازار تهران بود که وقتی آقایان بازاری به منزل آیت‌الله‌العظمی خوانساری ^{رضی الله عنه} رفتند که ایشان را به منزل آقای بهبهانی ببرند، به آن‌جا حمله کردند و بازاری‌ها را زدند و به آیت‌الله‌العظمی خوانساری ^{رضی الله عنه} هم جسارت کردند! آن روزها مردم خیلی در صحنه نبودند و بیشتر، روحانیت در صحنه بود و این‌ها با خود فکر کردند، دومین جایی که باید سرکوب شود، حوزه قم و فیضیه است. این‌ها طبق بخش‌نامه‌ای که از طرف ساواک به آن‌ها ابلاغ شد، مأموریت پیدا کردند که هر جا مجلس مهمی برگزار شد، با فرستادن صلوات‌های بی‌جا، جوان آن را متشنج کنند؛ ولی در مورد مدرسه فیضیه، دستور سرکوب داشتند. این‌ها حدوداً ۴۰۰ نفر بودند که با لباس شخصی و بعضاً کت و شلوار مشکی و اسلحه سرد بودند و باید جایی وسیع را برای جولان می‌داشتند. موقعی که مأموران به فیضیه ریختند، من خودم در آن جا بودم. آن‌ها فقط طلبه‌ها را می‌زدند و به شخصی‌ها کاری نداشتند؛ لذا بعضی از طلبه‌ها که لباس طلبگی نداشتند، از تعرض آن‌ها مصون ماندند. آن‌ها فیضیه را انتخاب کردند، برای این‌که حوزه را سرکوب کنند. در همان روز۲۵ شوال به مدرسه علمیه طلبیه تبریز هم حمله و در آن‌جا رعب ایجاد کردند. بعداز این قضیه تصور کردند که به هدفشان رسیده‌اند؛ در حالی‌که موضوع به این شکل درنیامد و با استفاده‌ای که امام خمینی ^{رضی الله عنه} از این ماجرا کردند و با ایراد سخنرانی در روز عاشورا، جریان شکل معکوسی پیدا کرد.

ه من خودم دیدم که پاسبان‌ها از پشت‌بام تیراندازی می‌کردند و آجرها را می‌کنند و به طرف مردم پرتاب می‌کردند. بعد هم تکاورها و کماندوها، به‌ترتیب ساکنان حجره‌ها را در صحن مدرسه کتک زدند. آن‌ها هر کسی را که می‌گرفتند مکرر یا فریاد می‌گفتند: آقا را نزنید ولی در واقع منظورشان این بود که بزنید! یک تونل ضربت هم درست کرده بودند و هر کسی که می‌خواست از فیضیه بیرون برود، لگد و باتوم و پنجه‌بوکس و یا دشنه‌ای را دریافت می‌کرد!

ه ظاهر آن روز قصد تعرض به خود آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی ^{رضی الله عنه} را هم داشتند. چه شد که نتوانستند، به ایشان آسیبی برسانند؟

وقتی آن حادثه اتفاق افتاد، من حدوداً ۸ساله بودم و همه این قضایا را به چشم خود دیدم. ما در طبقه بالا بودیم و حضرت آقا در طبقه پایین بودند. همان‌طور که اشاره کردم، بار اول وقتی مأموران صلوات بی‌مورد فرستادند، مردم و طلاب با آن‌ها درگیر و بر آن‌ها فائق شدند و مدرسه مقداری خلوت شد؛ به‌عبارت دیگر وقتی منبری پایین آمد، این‌ها گفتند: به روح پرفروش رضاشاه کبیر صلوات! و طلبه‌ای گفت: خفه شوید. این‌جا بود که درگیری شروع شد: مردم ریختند و این‌ها را زدند و در ظرف ده دقیقه این‌ها گذاشتند و رفتند و صحن فیضیه تقریباً خلوت شد. فرتیبه‌ای طبقه دوم آجری و سوراخ بود. طلبه‌ها از آن بالا با آجر توی سر مأموران رژیم می‌زدند؛ لذا این‌ها دیدند که نمی‌توانند مقاومت کنند. ناگهان مأموران ویژه مسلح از مسافرخانه‌های اطراف آمدند روی پشت‌بام فیضیه! این‌ها می‌خواستند، وانمود کنند که به‌خاطر مخالفت با اصلاحات ارضی، دهقان‌ها آمده‌اند که از آخوندها انتقام بگیرند! این، کار مأموران دولتی نیست. بعد که دیدند نمی‌توانند با مردم مقابله کنند، شروع به تیراندازی کردند و از آن هنگام در بین مردم، رعب و وحشت ایجاد و صحن مدرسه از مردم خالی شد. مردم به حجره‌ها پناهنده شدند و این‌ها حمله کردند و من خودم دیدم که پاسبان‌ها از پشت‌بام تیراندازی می‌کردند و آجرها را می‌کنند و به طرف مردم پرتاب می‌کردند. بعد هم تکاورها و کماندوها، به‌ترتیب ساکنان حجره‌ها را در صحن مدرسه کتک زدند. آن‌ها هر کسی را که می‌گرفتند، مکرر با فریاد می‌گفتند: آقا را نزنید ولی در واقع منظورشان این بود که بزنید! یک تونل ضربت هم درست کرده بودند و هر کسی که می‌خواست از فیضیه بیرون برود، لگد و باتوم و پنجه‌بوکس و یا دشنه‌ای را دریافت می‌کرد! ما آن بالا ایستاده بودیم و می‌دیدیم که در طبقه پایین این کارها را می‌کنند تا وقتی که مولوی سوت کشید و گفت حمله کنید به بالا! تا گفت بروید بالا، ما رفتیم توی حجره‌ها پنهان شدیم؛ البته کاملاً معلوم بود که این‌ها با مدیریت و برنامه‌ریزی خاصی این کارها را انجام

می‌دهند.

ه مرحوم ابوی شما حضرت آیت‌الله گلپایگانی ^{رضی الله عنه} در آن لحظه حمله دژخیمان پهلوی کجا بودند؟

ایشان در یکی از حجره‌های پایین بودند، مهاجمان دوبار به آن حجره حمله کردند؛ ولی حمله نهایی را آخر انجام دادند. جمعیت زیادی در مقابل آن حجره ایستاده بودند. آن روزها درهای حجره‌ها لولایی بود. یادم هست که تیمسار رضایی، معاون شهربانی به مقابل حجره‌ای که ما در طبقه دوم در آن پناه گرفته بودیم، آمد و گفت: یا در را باز کنید یا آتش می‌زنیم! صدای وامحمدا، واعلیا ویا حجت‌بن الحسن مردم به آسمان بلند بود. مردم در را باز نکردند و او با مشت برده در ضربه زد و قاب وسط در که سه‌لایی بود، وسط حجره افتاد! بعداز آن یکی یکی آقایان را بیرون آوردند و از پله‌ها پایین انداختند! پله‌های فیضیه هم پله‌های بسیار بدی بود! ارتفاع بسیار بلندی داشت و آجری هم بود. از اول که افراد را بالای پله می‌آوردند، یک پشت پا به آن‌ها می‌زدند و آن‌ها تا پله پایین قل می‌خوردند؛ و پشت سر هم تکرار می‌کردند، آقا را نزنید! بعد که همه حجره‌ها را خالی کردند و آمدند سراغ حجره‌ای که آقا در آن تشریف داشتند. عده زیادی از محترمین در اطراف حضرت‌والد بودند که عده‌ای از آن‌ها مضروب و مجروح شدند. از بستگان، مرحوم آیت‌الله علوی داماد آقا و آیت‌الله حاج آقا علی صافی و عده‌ای از نزدیکان در خدمت آقا بودند. حجره‌ای را که حضرت آقا در آن بودند، حسابی ویران کرده بودند؛ اما به ایشان نتوانسته بودند، تعرض فیزیکی بکنند. شاید جرئت نمی‌کردند یا ملاحظه عواقب آن را می‌کردند. چیزی که بود، جسارت و توهین بود و جلوی روی ایشان همه را زده بودند.

ه به نظر شما حادثه فیضیه، چه تأثیری در قیام ۱۵ خرداد داشت؟ و به نظر شما آیا می‌شود گفت که اولین جرقه‌های شروع نهضت اسلامی از حادثه مدرسه فیضیه‌شکل گرفت؟

بله، حادثه فیضیه، زمینه‌ساز قیام ۱۵خرداد ملت ایران بود؛ به این معنا که مظلومیت روحانیت را اثبات و عموم مردم را متأثر و تحریک کرد. از طرفی رژیم با این رفتار وحشیانه، باطن خود را آشکار کرد؛ مردم باور نمی‌کردند که دولتی با ملت خود و با یک مرکز دینی این‌گونه برخورد کرده باشند.

در این حادثه چون مردم از شهرهای گوناگون کشور آمده بودند و این وضعیت و مظلومیت روحانیت و دین‌رادیند، وقتی به شهرهای خود برگشتند، این واقعیت را تعریف کردند و همه مردم به‌خوبی از وحشی‌گری‌های رژیم آگاه شدند و این، زمینه‌ساز قیام ۱۵ خرداد شد که در همه شهرها در ۱۵ خرداد قیام کردند.

ه لطفاً در مورد ساخت بیمارستان آیت‌الله گلپایگانی که از ابتکارات آن عالم مجاهد می‌باشد نیز، توضیحاتی ارائه دهید؟

این بیمارستان که پس‌از قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ احداث شد، به‌عنوان میراثی ماندگار از حضرت آیت‌الله گلپایگانی ^{رضی الله عنه} است که اکنون با سابقه بیش‌از نیم‌قرن، به مجاوران و زائران حضرت معصومه ^{علیها السلام} خدمات درمانی گوناگون ارائه می‌کند.

ایده ساخت این بیمارستان به‌گفته خود حضرت آیت‌الله گلپایگانی ^{رضی الله عنه} این بود که وقتی در واقعه فیضیه بیمارستان‌ها و اطبا به دستور ساواک، از پذیرش و درمان مجروحان حادثه فیضیه خودداری می‌کردند، ایشان به فکر ساخت بیمارستانی می‌افتند که مستقل از دولت باشد و مخصوص روحانیون باشد. در زمان مبارزات انقلاب اسلامی نیز مأمئن مجروحان انقلاب و کسانی که توسط ساواکی‌ها مجروح می‌شدند، بود.

در دوران دفاع مقدس نیز این بیمارستان بازویی توانمند در ارائه خدمات درمانی به مجروحان دوران دفاع مقدس بود تا جایی که آمار مجروحان بستری در این بیمارستان، بیش‌از بیمارستان‌های دولتی بود.

فرزانگان

 حاج شیخ علی قاضی زاهدی گلپایگانی ^{رضی الله عنه}

- تولد:** ۱۳۴۶اق
- عمر:** ۷۱ سال

• اساتید: آیات عظام سیدمحمدحجت کوه‌کمره‌ای، سیدمحمدتقی خوانساری، سیدصدرالدین صدر، سیدحسین بروجردی و…

• تألیفات: قصص یا داستان‌های شگفت‌انگیز قرآن مجید، زندگانی چهارده معصوم، زبدة التفاسیر، راهنمای متوسلین و متشفعین، کتاب ریاض یا مجموعه دلفریب (کشکول) و…

• تولد و نیاکان: حاج شیخ علی زاهدی گلپایگانی در سال ۱۳۴۶ قمری در گلپایگان دیده به جهان گشود. پدرش آیت‌الله

شیخ رضا عالمی وارسته و در تقوا و زهد و خلوص شهرت تام داشت و جدش میرزا ابوالقاسم دانشمندی پرتلاش و واعظی نامدار و دارای فضایل و مکارم اخلاقی بود. از آن‌جایی که سر سلسله این خاندان، ملاعلی قاضی زاهدی از سوی شاهان صفوی به مقام شیخ‌الاسلامی منصوب شده بود و به قضاوت شرعی، امر به معروف و نهی از منکر، تقسیم مواریث، ایقاع عقود و مناکحت و رفع خصومات و دعاوی اشتغال داشت و از طرفی در زهد و وارستگی و تقوا به مرتبه اعلی رسیده بود، خاندانش پسوند قاضی زاهد را برای خویش برگزیدند.

• تحصیلات: شیخ علی پس از گذراندن دوران کودکی، مقدمات علوم دینی را در نزد والد بزرگوارش و سایر استادان گلپایگان به‌خوبی فراگرفت و سپس به قم مهاجرت کرد. در حوزه قم دروس سطح را در نزد حضرات آیات سیدشهاب الدین مرعشی نجفی، سیدمحمد رضا گلپایگانی و سیداحمد خوانساری به پایان برد و بعد از آن در درس خارج فقه و اصول حضرات آیات عظام سیدمحمدحجت کوه‌کمره‌ای، سیدمحمد تقی خوانساری، سیدصدرالدین صدر، سیدحسین طباطبایی بروجردی و حاج شیخ عباسعلی شاهرودی شرکت نمود و توشه‌ها اندوخت.

وی هم‌چنین موفق گردید که از محضر علامه سیدمحمدحسین طباطبایی استفاده کند و از حوزه پرفیض تفسیری او بهره‌ها گیرد.

• بازگشت به وطن: آیت‌الله قاضی زاهدی در سال ۱۳۷۸ قمری بنا به اصرار و خواهش اهالی گلپایگان به وطن خویش بازگشت و به جماعت، تدریس، هدایت و ارشاد مردم و سایر وظایف مذهبی، فرهنگی اجتماعی اشتغال ورزید. قاضی زاهدی علاوه بر توانایی علمی، خسیب مبرز و توانایی بود و از طریق منبر به تبلیغ و نشر احکام و معارف اسلامی پرداخت و از آن‌جایی که دارای بیان شیرین و جذاب بود، منبرهایش برای اقشار مختلف نافذ و تأثیرگذار بود. منابر او در موضوعات گوناگون چنان سودمند و پر قدرت بود که همواره تحسین و تشویق علمای منطقه را به‌دنبال داشته است.

• تفسیر قرآن کریم: از ویژگی‌های این عالم متعهد و با بصیرت جلسات تفسیر قرآن در گلپایگان بود که مشتاقان فراوانی را به خودش جذب کرد. این جلسات تفسیر قرآن بعد از نمازهای جماعت ایشان منعقد می‌گردید و از این رهگذر موفق گردید تا سه بار از آغاز تا پایان، قرآن را تفسیر کند و در ضمن مباحث تفسیری، حقایقی را برای حاضران و مشتاقان بیان نماید که بسیار مفید و مؤثر واقع شد. او معارف بلند و عمیق تفسیری، اخلاقی را با بیان ساده و رسا و در خور فهم عموم طبقات ارائه می‌کرد.

• ویژگی‌های ممتاز اخلاقی: شیخ علی علاقه و عشق وافر به خاندان عصمت و طهارت ^{علیهم‌السلام} داشت و پس از پایان جلسات تفسیری حتماً روضه می‌خواند و اشک می‌ریخت. در ملاقات‌ها، به مراجعین و مردم احترام ویژه‌ای قائل بود. ساده‌زیست و فروتن بود. علاوه بر علوم حوزوی، در برخی از علوم غریبه همانند جفر، اعداد و طلسمات آگاهی داشت و آن‌ها را در جهات مفید به کار می‌گرفت. استخاره‌های وی از دقت و شگفتی ویژه‌ای برخوردار بود؛ زیرا نیت مراجعه‌کننده را تشخیص می‌داد و این موضوع زبانزد اهالی گلپایگان بود و از سایر شهرها به وی مراجعه می‌کردند. ذوق ادبی و قریحه شعری داشت. نصابح آموزنده، حکمت‌های عملی، معارف قرآنی و نیز ارادت به خاندان پیامبر در اشعارش موج می‌زند. او صاحب تألیفات ارزشمند و سودمندی می‌باشد که خواندن آن برای عموم مفید است.

• آثار قلمی: از قلم این دانشمند فرزانه آثاری مکتوب شده که بدین شرح است؛ زندگانی چهارده معصوم تا تامة المنتهی (۲جلد)، قصص یا داستان‌های شگفت‌انگیز قرآن مجید، زبدة التفاسیر (۶ جلد)، بدر و هلال (اشعار ۳ جلد)، راهنمای متوسلین و متشفعین، شرح لغات بدیعی، تفسیر سوره‌های لقمان، سجده، انعام، مائده، اعراف و… و الهدایة الی تواریح الهداة السادة (زندگانی چهارده معصوم منظوم).

• رحلت: شیخ قاضی زاهدی در روز پنج‌شنبه ۱۶ رجب ۱۴۱۷ قمری برابر با ۸ آذر ۱۳۷۵ شمسی در سن ۷۱ سالگی دارفانی را وداع گفت. پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در گلپایگان، به قم منتقل گردید و در روز جمعه بعداز اقامه نماز توسط حضرت آیت‌الله صافی گلپایگانی، با حضور خیل عظیم مردم، علما و مدرسین تشییع و در قبرستان شیخان به خاک سپرده شد.

 منابع: دانشمندان گلپایگان، رضا استادی/ص/۳۸۹ و ج۲/ص/۲۹۸؛ آیین پژوهش شماره ۴۱/ص/۱۱۸، شیفتگان حضرت مهدی ^{علیه السلام}، احمد قاضی زاهدی/ص/۱۱۹؛

تربت پاکان قم، عبدالحسین جواهر کلام/ص/۱۱۷؛ ستارگان حرم/ص/۲۴؛ ۵۳

تهیه و تنظیم: محمدتقی ادهم‌زاد

چرا مقام معظم رهبری از تغییر سیمای شهر قم نگران است؟

به گزارش خیرگزاری حوزه، حجت الاسلام والمسلمین بهجت پور در مراسم بزرگداشت روز تبلیغ و اطلاع رسانی دینی، با بیان این که امروز نظام اسلامی باید بتواند مسائل جامعه را مرتفع کرده و گفتمان مسلط جامعه باشد به حاشیه کشیده نشود، تصریح کرد: ما در مسئله تحقق دین به عنوان جریان تبلیغی و دعوت به خیر، جزء اولین دسته ها و گروه های مرجعی هستیم که باید راه ها و روش های تحقق دین را بدانیم؛ اگر از این راه ها بی اطلاع باشیم و از مسیر درست وارد نشویم، قطعاً بخش زیادی از زحمات ما مؤثر واقع نخواهد شد و ما به در بسته خواهیم خورد. وی ادامه داد: مبلغان دینی باید در استفاده از منابع دیگران بیخیل باشند؛ بعضاً لایه های دینی بر اساس تجربه های شخصی مبلغان مطرح می شود که این کار نیشسته می باشد.

مدیر حوزه های علمیه خواران تصریح کرد: این که قم به این وضعیت کشیده شده، نگرانی برای ما ایجاد می کند که ما به عنوان متولیان دین در قم چه کار می کنیم که رهبر انقلاب درباره تغییرات این آشیانه اهل بیت علیهم السلام نگران است. وی خاطر نشان کرد: نگرانی من این است که چرا باید کشوری به این فرهیختگی، به این اندازه چشم خود را بر برخی از مسایل ببندد و کار به جایی برسد که رهبر انقلاب به ما تذکر بدهد؛ چراقم باید مسیری را طی کند که ایشان را نگران نکند.

مدیر حوزه های علمیه خواران مطرح کرد: رهبر انقلاب نگران تغییر چهره شهر قم هستند و این تغییرات سیمای شهر قم، در همه ابعاد نگران کننده است؛ سیمای شهر قم باید متفاوت از سیمای دیگر شهرها باشد. حجت الاسلام والمسلمین بهجت پور اضافه کرد: این نگرانی رهبر انقلاب درباره تغییر سیمای شهر قم، نباید صرفاً به مسئله پوشش زنان تقلیل داده شود، این نگاه یک جفای بزرگ بر این نظر رهبری است؛ به طور مثال ساختمان سازی ها و تصاویر خیابان بندی ها و... مشمول نگرانی ایشان است.

وی یادآور شد: مبلغان و بانوان مبلغه ما باید در نخستین اقدام توجه کنند که دشمن در کجا قرار گرفته و اگر موقعیت شناس خوبی نباشیم، باز هم نمی توانیم درست عمل نمی کنیم. دشمن در کف میدان بوده و کوجه به کوجه جلومی آید. حجت الاسلام والمسلمین بهجت پور ادامه داد: در شهری مانند قم باید ناهیان از منکر بسیار باشند و دو تا سه هزار نیروی آماده برای گفت و گوهای چالشی باید در قم حضور داشته باشد؛ حوزه علمیه اصرار دارد، مسئله را در میدان حل کنیم و برای کف خیابان نیرو تربیت کنیم. وی ابراز کرد: کسانی که با مردم در ارتباط

در بزرگداشت روز تبلیغ و اطلاع رسانی دینی مطرح شد

حوزه علمیه باید برای مباحث چالشی کف خیابان نیرو تربیت کند

مراسم بزرگداشت روز تبلیغ و اطلاع رسانی دینی معاونت فرهنگی-تبلیغی حوزه های علمیه خواران با سخنرانی حجج اسلام مدیر حوزه های علمیه خواران، پناهیان استاد حوزه و دانشگاه و با حضور برخی از مبلغان و مبلغات حوزه علمیه، ۳۰ تیر در مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواران برگزار شد.

هستند، باید سعی کنند که این ارتباط را چهره به چهره انجام دهند و مبلغان باید خود را برای سیلی خوردن در راه دین آماده کنند.

مدیر حوزه علمیه خواران اظهار داشت: باید امنیت کسانی که نافرمانی مدنی می کنند، گرفته شود؛ اگر ما اهل مبارزه هستیم، باید بدانیم که مبارزه در میدان است؛ امروز اصلاح قم به پیاده نظام بصیر و آگاه نیاز دارد.

در تبلیغ نیازمند روان شناسی و جامعه شناسی بر مبنای علوم اسلامی هستیم

حجت الاسلام والمسلمین علیرضا پناهیان هم در این مراسم، اظهار داشت: نباید صحنه عمل از صحنه علم جدا باشد و لازم است که مجموعه حوزه علمی، صحنه علم و عمل را به هم نزدیک کند.

این استاد حوزه و دانشگاه با بیان این که اگر در حوزه علمیه بین علم و عمل تفکیک صورت گیرد، عملکرد مطلوبی را شاهد نخواهیم بود، اظهار کرد: رهبر معظم انقلاب دو نکته را تصریح فرمودند: این که یک عالم دینی باید به امور مسلمین توجه داشته باشند؛ هم چنین یک عالم دینی مسئولیت تحقق دین در جامعه را نیز بر عهده دارد.

حجت الاسلام والمسلمین پناهیان با تأکید بر این که حوزه های علمیه از تبلیغ فاصله دارند و دانش ها و گفت و گوهای رایج در حوزه علمیه با فضای تبلیغ بیگانه است، خاطر نشان کرد: دروسی که طلاب می خوانند، غالباً به درد تبلیغ نمی خورد. یک تصور عوامانه در حوزه رایج است که فکر می کنند که اگر طلبه همین دروس را

بخواند و هنر تبلیغ و فن خطابه را نیز بداند، کفایت می کند؛ در حالی که به هیچ وجه این طور نیست و ما نیازمند تولید دانش های روان شناسی زبان، روان شناسی اجتماعی و جامعه شناسی بر مبنای علوم اسلامی هستیم تا در تبلیغ توفیق داشته باشیم. این استاد حوزه و دانشگاه ابراز کرد: امام صادق علیه السلام می فرمایند که انسان ها با یکدیگر متفاوت آفریده شده اند و اگر افراد این تفاوت ها را بدانند، کسی را سرزنش نمی کنند؛ مبلغان حوزه علمیه نیز باید نسبت به این تفاوت ها آگاه باشند تا حرفی نزنند که تأثیر عکس داشته باشد.

وی با بیان این که قرآن کریم بیشتر به صورت توصیفی به بیان حقایق می پردازد، مطرح کرد: اثبات حقایق در بسیاری از مواقع نفرت زا بوده و هزاران برابر بیشتر از جدال احسن، توصیف لازم است تا حقایق دینی را بیان کنیم. ما توانایی توصیفی را در حوزه به دست نمی آوریم.

حجت الاسلام والمسلمین پناهیان اضافه کرد: ما می توانیم در توصیف حجاب کارهای عالمانه ای داشته باشیم. ما نمی توانیم صرفاً با ادبیات کلامی اثبات کنیم که چون حجاب فرمان خداست، باید آن را رعایت کرد؛ قرآن و ائمه هدی علیهم السلام با روش توصیف به شکل هنرمندانه ای به بیان حقایق دینی پرداخته اند.

این استاد حوزه و دانشگاه عنوان کرد: در چنین شرایطی بخشی از تیپ های اجتماعی به ما جذب می شوند. ما باید نسبت به روش خود تردید کنیم؛ نمی توان گفت همه جامعه بیمار هستند؛ ما باید مانند مسئولان دانشگاه علوم پزشکی بالای سربیماران برویم و آن ها را تکریم کنیم.

ما در مسئله تحقق دین

به عنوان جریان تبلیغی و دعوت به خیر

جزء اولین دسته ها و گروه های مرجعی هستیم

که باید راه ها و روش های تحقق دین را بدانیم؛

اگر از این راه ها بی اطلاع باشیم

و از مسیر درست وارد نشویم

قطعاً بخش زیادی از زحمات ما مؤثر

واقع خواهد شد

و ما به در بسته خواهیم خورد.

آثار ماندگار

نهایه المرام

ایبومنصور جمال الدین حسن بن یوسف بن مطهر معروف به علامه حلی از جمله علمای شیعه در سده هفتم هجری است. مردم و علمای بزرگ پس از مرگ محقق حلی، علامه را در سن ۲۸ سالگی لایق مرجعیت شیعه دانستند و به او گرایش پیدا کردند.

وسعت علوم و نفوذ کلام علامه تا بدان حد بود که سلطان خدابنده به مذهب تشیع گرایش پیدا نمود که شاید بتوان این واقعه را سر آغاز گسترش تشیع در جهان قلمداد کرد.

از این شخصیت والا مقام، آثار قلمی با ارزشی در زمینه های مختلف علمی برجای مانده که نهایه المرام فی علم الکلام نمونه ای از آن هاست.

نهایه المرام فی علم الکلام

یکی از مفصل ترین کتب کلامی شیعه، کتاب «نهایه المرام فی علم الکلام» تألیف علامه حلی است که به زبان عربی نوشته شد. مؤلف در این اثر آراء و اندیشه های کلامی فرقه های مختلف اسلامی را بیان نموده و به نقد آنان پرداخته و در آخر هم نگرش و اندیشه های خود را در مسایل اعتقادی شیعه بیان کرده است.

علامه سعی کرده تا در نهایه المرام، نظرات و استدلال های فلاسفه و متکلمین به هم نزدیک شود. این اثر نزد خود مؤلف هم از جایگاه ویژه ای برخوردار بوده؛ به طوری که در کتاب های دیگرش چون کشف المراد، نهج المسترشدين و کشف الفوائد، برخی از مسایل کلامی را به نهایه المرام ارجاع داده است.

ساختار و محتوا

مؤلف، اثر مذکور را در یک مقدمه و سه مقاله تنظیم نموده است. مقدمه دارای شش فصل است که در آن از ارزش علم کلام، وجه تسمیه این علم به کلام، موضوع و هدف علم کلام، جایگاه علم کلام در میان علوم دیگر و وجوب یادگیری کلام سخن رفته است.

مقالات سه گانه نهایه المرام، حول سه موضوع معلومات، موجودات و محدثات نوشته شده که هر یک دارای بخش هایی هستند.

بخش های مقاله اول، شامل معلومات به موجود و معدوم، معلومات به وجوب، امکان و امتناع و معلومات به ماهیات و جزء ماهیات می باشد. مؤلف در مقاله دوم، موجودات را به قدیم و حادث تقسیم نموده و در مورد هر یک مباحثی را از منظر متکلمین و حکما بررسی نموده است.

مقاله سوم که به محدثات اختصاص یافته، خود دارای دو بخش کلی جوهر و عرض است.

چاپ و نشر

این کتاب برای اولین بار در سال ۱۴۱۹ق توسط موسسه امام صادق علیه السلام قم در سه جلد و با تحقیقات آقای فاضل عرفان چاپ شده است. این اثر مشتمل است بر مقدمه ای از آیت الله العظمی سبحانی که معظم له، نخست به معرفی اجمالی کتاب پرداختند و سپس در خصوص تاریخ علم کلام، فهرست آیات و اعلام، فرق و مذاهب، ملت ها، کتب و مصادر مطالبی مفید مرقوم فرمودند.

تهیه و تنظیم: علی اکبر بخشی

مسئول مرکز امور صیانتی حوزه های علمیه کشور در ادامه بر لزوم آموزش مهارت های ارتباطی در حوزه های علمیه تأکید کرد و گفت: برخی از مشکلات در حوزه علمیه به دلیل عدم آموزش مهارت های ارتباطی است که باید تقویت شود.

مسئول مرکز امور صیانتی حوزه های علمیه | عدهای می خواهند سرمایه اجتماعی روحانیت را به تاراج ببرند!

صدها کلیپ و فیلم علیه روحانیت ساخته است. افزود: روحانیون در قضیه سیل اخیر مرانه در کنار مردم سیل زده ایستادند و کمک رسان آن ها بودند و این حضور سبب تزریق روحیه امید در بین مردم شد.

حجت الاسلام والمسلمین فاضل، داشته های روحانیت را شامل در کنار مردم بودن و پرهیز از خوی اشرافیگری عنوان کرد و گفت: عدهای می خواهند این سرمایه اجتماعی را به تاراج ببرند و ما به عنوان روحانی، باید در عرصه صیانت از آن چه که داریم، بکوشیم.

حجت الاسلام والمسلمین فاضل با اشاره به هجمه های روزافزون دشمن علیه حوزه علمیه، ابراز داشت: علت این که امروز دستگاه های خبری راکتی هم چون رادیو آمریکا و بی بی سی کشور با بیان این که اگر برای حوزه علمیه برنامه نداشته باشیم، مدارس دچار رکود خواهند شد، ادامه داد: در چند سال اخیر تعداد مدارس علمیه کشور از حدود ۲۴۰ مدرسه علمیه به بیش از ۵۰۰ مدرسه علمیه رسیده است که این مسئله کنترل و مدیریت را سخت می کند و وظیفه نگهبانی از حوزه علمیه را سخت تر از گذشته خواهد کرد.

داشته های خود به خوبی پاسداری کنیم و در این راه، مجاهدت، تلاش، همت و عزم جدی روحانیون و طلاب لازم است. مسئول مرکز امور صیانتی حوزه های علمیه کشور با بیان این که اگر برای حوزه علمیه برنامه نداشته باشیم، مدارس دچار رکود خواهند شد، ادامه داد: در چند سال اخیر تعداد مدارس علمیه کشور از حدود ۲۴۰ مدرسه علمیه به بیش از ۵۰۰ مدرسه علمیه رسیده است که این مسئله کنترل و مدیریت را سخت می کند و وظیفه نگهبانی از حوزه علمیه را سخت تر از گذشته خواهد کرد.

حجت الاسلام والمسلمین فاضل، داشته های روحانیت را شامل در کنار مردم بودن و پرهیز از خوی اشرافیگری عنوان کرد و گفت: عدهای می خواهند این سرمایه اجتماعی را به تاراج ببرند و ما به عنوان روحانی، باید در عرصه صیانت از آن چه که داریم، بکوشیم.

به گزارش خیرگزاری حوزه از بوشهر، حجت الاسلام والمسلمین مجتبی فاضل، ۵ تیر در نشست با مدیران و معاونان حوزه و مدارس علمیه استان بوشهر، صیانت و پاسداری از حوزه علمیه را وظیفه هر روحانی و طلبه عنوان کرد و اظهار داشت: باید از

معرفی کتاب و نشریات

الأمة الواحدة مجلة نصف سنوية

الأمة الواحدة مجلة نصف سنوية، السنة الأولى، العدد الأول، خريف و شتاء ۲۰۱۵ صاحب الإمتياز: الموتر العالمي لمواجهة التيارات المتطرفة و التكفيرية المدير المسئول: عبدالمجيد حكيم، الهی فهرست مقالات: الفتوى ودورها في حرمة تكفير أهل

القبلة في فكر علماء الإسلام الأثر العكسي للإرهاب على الدول الراجعة له؛ مقارنة تحليلية الإسلام دين السلام والألفة والمحبة والرحمة تكفير التكفير: العنف التكفيرى كوظيفة للإستعمار الجديد فقه التكفير: بين البرهانية الشرعية و الإستخدام القصدى أدريس: قم، ساحة معلم، شارع المعلم الجنوبي، الحوزة الامام الكاظم علیه السلام العلمية، الأمانة العامة للمؤتمر هاتف: ۳۷۸۴۲۱۴۱ (۰۲۵) ۳۷۸۴۲۱۴۱ website: www.takfircongress.com

اقتصاد مقاومتی، راه روشن پیشرفت و عدالت از دیدگاه امام خاмене ای

کتاب اقتصاد مقاومتی، راه روشن پیشرفت و عدالت از دیدگاه امام خاмене ای منظره العالی با تدوین امیدایزائلو در انتشارات سراج اندیشه اسلامی منتشر شد.

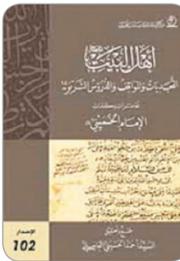
این کتاب مجموعه مدونی از بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در تبیین «ماهیت، اهداف، ضرورت، مؤلفه ها، الزامات و نتایج اقتصاد مقاومتی» را ارائه می دهد. در این اثر تلاش شده تا با بهره گیری از مدل مفهومی برآمده از سخنان ایشان، تصویر روشنی از اقتصاد مقاومتی و راهبردهای تحقق آن از نگاه معظم له ارائه شود. فهرست مطالب:

چيستی اقتصاد مقاومتی، چرایی اقتصاد مقاومتی، مؤلفه ها و ویژگی های اقتصاد مقاومتی، اقدام و عمل در اقتصاد مقاومتی، کارکردهای اقتصاد مقاومتی در تأمین پیشرفت و عدالت آدرس: قم، خیابان سپاه (ایستگاه)، کوچه ۱۰، پلاک ۳۷، مؤسسه فرهنگی سراج اندیشه اسلامی

تلفن: ۳۶۶۲۵۲۲۱ (۰۲۵) صندوق پستی: ۳۷۱۸۵۶۳۶

اهل بیت علیهم السلام در سخنان امام خمینی

کتاب «اهل بیت علیهم السلام در سخنان امام خمینی علیه السلام» در ۳۵۵ صفحه رقیعی از سوی مرکز مطالعات حوزوی الهدی و با همکاری رایزنی فرهنگی ایران در عراق چاپ و منتشر شد.

این کتاب گزیده ای از مطالب امام راحل درباره اندیشه اهل بیت علیهم السلام و رفتار آنان در محورهای عبادت، اخلاق، روش های تبلیغ و دعوت، اهداف دعوت پیامبر مکرم اسلام صلی الله علیه و آله و درس ها و تجربیات آنان، حکومت پیامبر صلی الله علیه و آله، استقامت، جنبش امام علی علیه السلام و اهداف انقلاب و بیخاستن درج شده است. این کتاب به عنوان یک ثروت علمی است که از یک نیاز مهم سخن می گوید و در حال حاضر در عراق و حوزه عربی به شدت به منظور بازگرداندن مردم به اندیشه و اخلاق و مکتب اهل بیت علیهم السلام به آن احساس نیاز می شود. امام خمینی علیه السلام به عنوان یکی از فقیهان، متکلمان و فیلسوفان برجسته شیعی در عصر حاضر، به منظومه فکری خود را از طریق تعالیم اهل بیت و عقلانیت معصوم رسانید. ضرورت لزوم تشکیل حکومت اسلامی در زمان غیبت امام عصر علیه السلام نیز با استفاده از حجیت قول و فعل معصوم به دست آمده است.

فصل نامه کلام اسلامی

صدوهفتمین شماره فصل نامه علمی. پژوهشی کلام اسلامی تحت اشرف حضرت آیت الله سبحانی دام تبرکاته با مدیر مسئولی استاد حجت الاسلام والمسلمین علی ربانی کلیپاگانی منتشر شد.

فهرست مقالات:

جایگاه علم عرفی در اعتقادات دینی ارزیابی الهیات سلبی در حوزه هستی شناسی صفات الهی در اندیشه

ابن میمون یهودی

بررسی گستره علم امام از منظر احادیث

بررسی شبهات تعارض آیات قرآنی درباره خلقت زمین و آسمان ها

چيستی کلام سیاسی

روش شناسی کلامی محقق کرکی

آدرس: قم، پردیسان، بلوار امام صادق علیه السلام، مؤسسه آموزش عالی

امام صادق علیه السلام (مرکز تخصصی علم کلام)

تلفن شماره مشترکین: ۳۷۸۴۲۱۴۱ (۰۲۵)

وبگاه: www.lmamsadiq.org

اندیشه‌های شهید مطهری و تمدن نوین اسلامی

شهید آیت‌الله مطهری و مثلث شخصیت

آیت‌الله‌العظمی سبحانی

أعوذ بالله من الشیطان الرجیم: «يَرْزُقُ اللهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ زَكَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ» (مجادله/۱۱)

پیش از آن‌که در مورد تأثیرگذاری اضلاع سه‌گانه در شخصیت مرحوم آیت‌الله شهید مطهری سخن بگویم، از همه کسانی که این فضای روحانی را به‌وجود آورده‌اند، تشکر می‌کنم. خداوند همه ما را به کارهای خیر که یکی از آن‌ها تقدیر از بزرگان و شخصیت‌هاست، موفق فرماید.

● آیت‌الله مطهری و مثلث شخصیت^(۱)

درباره فقید سعید، اعلی‌الله‌مقامه، از جهات گوناگونی می‌توان سخن گفت، چیزی که موضوع سخن ما را تشکیل می‌دهد، تبیین اضلاع سه‌گانه است که در شخصیت هرانسانی تأثیرگذار است. شخصیت هر انسانی در سه مرحله شکل می‌گیرد و اگرما درباره این سه مرحله از زندگی آقای مطهری سخن بگویم، شاید شخصیت ایشان برای ما تا حدودی تجلی کند.

مرحله نخست محیط خانواده است. فقید سعید فرزند مرحوم آیت‌الله شیخ محمدحسین خراسانی بود. این‌جانب، این عالم بزرگوار را از دور مشاهده کردم که قیافه او نورانی و بسیار خواستنی و دیدنی بود. او در منطقه، نفوذ کلمه داشت و به تقوا و پارسایی زبانزد بود. مسلماً پارسایی محیط خانواده در مرحوم مطهری نیز اثرگذار بوده است و اتفاقاً خود او در برخی از نوشته‌های خود، از والد خویش یاد کرده و می‌گوید: او نخستین کسی است که نهال ایمان و تقوا را در وجود من کاشت. قرآن مجید می‌فرماید: «وَالَّذِينَ الْقَبُطِ يَخْرُجُ نَبَأُهُ يَأْذَنُ رَبِّهِ وَالَّذِي خَبُتْ لَا يَخْرُجُ إِلَّا نَكِدًا كَذَلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُشْكِرُونَ.»^(۲)

مرحله دوم: محیط تحصیل و آموزش است. ایشان در حدود ۱۴ سالگی محل زادگاه خود (فریمان) را برای تحصیل ترک و به مشهد مهاجرت نمود. دروس مقدماتی را در مشهد که در آن روز ادیبان و الاقماسی داشت، فراگرفت، آن‌گاه در سال ۱۳۱۶ شمسی برابر با ۱۳۵۶ قمری برای تکمیل تحصیلات خود مشهد را به قصد قم ترک کرد، و باقی‌مانده سطوح را در این حوزه فرا گرفت. من از اساتید سطوح ایشان چندان آگاهی ندارم، اما می‌توانم از برخی اساتید بزرگ فقه و اصول ایشان، نام ببرم.

او در ضلع شرقی مدرسه فیضیه سکونت داشت و در طول اقامت خود در قم از سه استاد بزرگ، بهره گرفت و به کمال رسید:

۱. استاد عالی مقام مرحوم آیت‌الله‌العظمی سیدمحمد حجت کوهکمری (۱۳۱۰، ۱۳۲۷). وی از تقریر زیبا و دسته‌بندی مطالب مرحوم کوهکمری سخن می‌گفت. روزی محور بحث او، مسئله حکم ملاقی با شبیه محصوره بود و در این مسئله، عبارت محقق خراسانی از نظر خواندن به دقت و تعمق نیاز دارد. حاصل سخن او این است که ملاقی شبیهه محصوره سه نوع حکم دارد: ۱. گاهی اجتناب از ملاقی لازم، دون الملاقی، ۲. گاهی جریان برعکس است، اجتناب از ملاقی لازم، دون الملاقی، ۳. و گاهی اجتناب از هردو لازم است. واژه ملاقی در عبارت کفایه چند بار تکرار شده و گاهی به‌صورت صیغه فاعل و گاهی به‌صورت مفعول است و معمولاً در کتاب‌های قدیمی این نوع الفاظ فاقد اعراب هستند. استاد بزرگوار ایشان فرمودند: هرکس عبارت کفایه را درست بخواند، مشمول جایزه می‌شود. مرحوم مطهری اظهار آمادگی کرده و عبارت کفایه را بدون غلط خواند و جایزه را دریافت کرد.

استاد دوم ایشان، مرحوم آیت‌الله‌العظمی بروجردی (۱۲۹۲، ۱۳۸۰) بود و ایشان از اوائل ورود، در دروس فقه و اصول این استاد شرکت می‌کرد، تا روزی که قم را ترک گفت.

استاد سوم وی آیت‌الله‌العظمی امام خمینی بود که

می‌کنند، متأثرم. البته آن‌چه که امام می‌فرمودند، درست بود. غالباً فضایی که حوزه را ترک می‌گفتند، از نظر معلومات رشد نمی‌کردند، جز مرحوم مطهری (و شاید یکی دو نفر دیگر). تغییر محیط علمی، در طرز تفکر و خدمت‌رسانی ایشان اثر بسزایی گذاشت، به‌گونه‌ای که اگر در حوزه به سر می‌بردند، شاید چنین توفیقاتی نصیب آن‌ها نمی‌شد.

مرحله سوم: محیط زندگی اجتماعی

ایشان پس از انتقال به تهران با شخصیت‌های علمی اعم از دانشگاهی و غیره، مرتبط شد و از فلسفه‌های غرب و شبهاتی که در اذهان دانشجویان آن روز بود، کاملاً آگاه شد. مسلماً حضور در مجلس «رویارویی فلسفه اسلامی با فلسفه غربی»، شخصیت فلسفی او را به کمال رساند.

دوستان ایشان نقل می‌کردند: در جلساتی که استادان علوم انسانی با گرایش‌های فلسفی، شرکت می‌کردند، افکار فلاسفه غرب را از کانت و هگل و غیره برای ایشان مطرح می‌کردند. او در آن جلسات در فکر نقد افکار آنان نبود، و بیشترین علاقه او این بود که مطلب آنان را به نحو صحیح درک کند تا بعدها به فکر تحلیل آن‌ها برآید.

تا این‌جا ما به سه ضلع تأثیرگذار در شخصیت ایشان، به‌صورت موجز اشاره کردیم، ولی مطالبی هست که ذیلاً به آن تذکر می‌دهیم:
* * *
۱. حضرت امام اعلی‌الله‌مقامه و آقای مطهری بخش اعظم منظومه و معاد اسفار را نزد ایشان فرا گرفت.
۲. مرحوم علامه طباطبایی، که قسمت الهیات شفا را نزد ایشان تلمذ نمود و در شب‌های پنج‌شنبه و جمعه که برای گروهی، موضوع نقد فلسفه ماتریالیسم مطرح بود، مشارکت نموده و سرانجام، کتاب «اصول فلسفه و روش رئالیسم» با باوروقی‌های ارزشمند او منتشر شد. ایشان از دوران جوانی به تفکر، علاقه وافر داشت؛ یعنی کمترسخن می‌گفت و بیشترفکر می‌کرد. من از افکار دوران جوانی ایشان دو مطلب را نقل می‌کنم:

۱. مرجع، احکام مطابق عدل و داد است. حضرت امام در مبحث اجتهاد و تقلید که در مسجد محمدیه مطرح می‌کرد، این اصل را مورد بحث قرار داد که اصل، عدم حجیت رأی کسی بر کسی است؛ زیرا نفوذ رأی، نیاز به ولایت دارد و هیچ کس بر کسی چنین ولایتی ندارد، مگر خدا که حکم او نافذ است. مرحوم مطهری فرمود: در این‌جا حکم عقل به‌گونه‌ای دیگر است و آن این‌که هر حکم و نظری که موافق عدل و انصاف است، بر جامعه نافذ است و در مظان اختلاف عقل می‌گوید: طرف من باید به احکام عادلانه احترام بگذارند. حال، این بیان تا چه حدی صحیح است، فعلاً درباره آن سخن نمی‌گویم.

۲. در دوران جوانی درباره حرکت قطعیه و توسطیه

که حکیم سبزواری در شرح منظومه مطرح می‌کند، نظر خاصی داشت. حکیم سبزواری معتقد است: حرکت توسطیه که «اکون الشيء بین المبدأ والمنتهی» می‌باشد، از واقعیت برخوردار است، و حرکت قطعیه که موضوع حرکت در هر آن و دارای مصداقی از مقوله است که در آن قبل و بعد خبری نیست، مسئله اعتباری است. مرحوم شهید مطهری این نظر را نقد کرد و گفت: واقعیت همان حرکت قطعیه است، اما «اکون الشيء بین المبدأ والمنتهی» امر انتزاعی است.

این نمونه‌ها را متذکر نشدم تا روشن شود که ایشان از همان دوران نوجوانی، به تفکر علاقه‌مند بود. به‌خاطر دارم در درس حضرت امام که نویسنده هم در صف النعال شرکت می‌کرد، ایشان در تمام هفته، یک بار یا دو بار سخن می‌گفت و سعی می‌کرد که آن را اثبات کند، حتی حضرت امام هم گاهی به فکر می‌فتاد که مشکل ایشان را حل کند یا بپذیرد. تجربه ثابت کرده که افرادی که از نظر تفکر قوی‌ترند، کمترسخن می‌گویند.

بالآخره، این استاد و متفکر عالی‌قدر، به‌خاطر مشکلات اقتصادی که بعد از ازدوج پیش آمد، تصمیم گرفت قم را به قصد تهران ترک گوید که شاید بتواند از طریق تدریس در برخی از مراکز علمی به زندگی خود سر و سامانی ببخشد.

در یکی از روزهای تعطیلی نزدیک عصر، خدمت امام رسیدم، ایشان ابتدا این مسئله را مطرح کرد از این‌که برخی فضلا، به‌خاطر فشار زندگی حوزه را ترک

می‌کنند، متأثرم. البته آن‌چه که امام می‌فرمودند، درست بود. غالباً فضایی که حوزه را ترک می‌گفتند، از نظر معلومات رشد نمی‌کردند، جز مرحوم مطهری (و شاید یکی دو نفر دیگر). تغییر محیط علمی، در طرز تفکر و خدمت‌رسانی ایشان اثر بسزایی گذاشت، به‌گونه‌ای که اگر در حوزه به سر می‌بردند، شاید چنین توفیقاتی نصیب آن‌ها نمی‌شد.

مرحله سوم: محیط زندگی اجتماعی

ایشان پس از انتقال به تهران با شخصیت‌های علمی اعم از دانشگاهی و غیره، مرتبط شد و از فلسفه‌های غرب و شبهاتی که در اذهان دانشجویان آن روز بود، کاملاً آگاه شد. مسلماً حضور در مجلس «رویارویی فلسفه اسلامی با فلسفه غربی»، شخصیت فلسفی او را به کمال رساند.

دوستان ایشان نقل می‌کردند: در جلساتی که استادان علوم انسانی با گرایش‌های فلسفی، شرکت می‌کردند، افکار فلاسفه غرب را از کانت و هگل و غیره برای ایشان مطرح می‌کردند. او در آن جلسات در فکر نقد افکار آنان نبود، و بیشترین علاقه او این بود که مطلب آنان را به نحو صحیح درک کند تا بعدها به فکر تحلیل آن‌ها برآید.

تا این‌جا ما به سه ضلع تأثیرگذار در شخصیت ایشان، به‌صورت موجز اشاره کردیم، ولی مطالبی هست که ذیلاً به آن تذکر می‌دهیم:
* * *

● ایشان میان حفظ سنن و تجدید، حد وسط را می‌گرفت،

نه مانند کسانی بود که با اصول و سنت‌های دیرینه

خداحافظی کند و آن‌چه از غرب وارد می‌شود

مقدس بشمارد و نه مانند کسانی بود

که حاضر به هیچ نوع تحوّل در سبک زندگی نمی‌باشند

و لذا آن‌چه که از غرب با ضوابط دینی هماهنگ بود

آن را برمی‌گرفت و تأیید می‌کرد.

اهانت به طرف مقابل را نوعی دور

از سنت اسلامی می‌دانست و پیوسته با طرف مخالف

با ادب برخورد می‌کرد. در این باره کافی است

که پیام امام را به هنگام شهادت ایشان در نظر آوریم

که می‌تواند معرف مقام

علمی و فلسفی و اجتماعی ایشان باشد.

● آشنایی شهید مطهری با مرحوم علامه طباطبایی

با این‌که علامه طباطبایی از سال ۱۳۲۵ در قم رحل اقامت افکنده بودند، ولی مرحوم مطهری با ایشان آشنایی نداشت. نکته آن هم به کیفیت زندگی علامه طباطبایی باز می‌گردد که از مطرح کردن، و شناساندن خود، خودداری می‌کرد که به تدریج فضای قم، ازاین گنجینه آگاه شدند. در سال ۱۳۳۰ تا ۱۳۳۱ من برای موضوعی به منزل مرحوم طباطبایی رفتم، پس از اندکی مرحوم امیرزا علی‌اصغر کریماسچیان، مؤسس دبیرستان علوی، همراه با شهید مطهری وارد شدند. از شیوه سخن گفتن مرحوم کریماسچیان برمی‌آمد که با مرحوم طباطبایی آشنایی بیشتری دارند، سپس مرحوم مطهری را به ایشان معرفی کردند و یادآور شدند که ایشان درباره مسئله تسلسل، سؤالی دارند، اجازه بفرمایید مطرح کنند.

مرحوم مطهری سخن را تقریباً چنین آغاز کرد: ادله نه‌گانه‌ای که در منظومه و یا اسفار بریطلان تسلسل اقامه کرده‌اند، برای ابطال تسلسل کافی نیست. موضوع تمام این دلایل، ابعاد منتهای است و جایگاه تسلسل، ابعاد غیرمنتهای است، مثلاً می‌گویند: اگر دو خط از نظر آخر، غیرمنتهای فرض شوند، سپس از یکی از ناحیه‌ای که منتهای است، یک مترکم کنیم، سپس این دو تا را برابر سازیم. سؤال می‌شود که آیا در

آخر آن‌چه از آن یک مترکم کردیم اثرگذارده یا نه؟ بنابراین اولی نشانه منتهای بودن هردو خط است و این خلف موضوع است، بنابراین دومی لازم می‌آید که جزء و کل مساوی یکدیگر باشند.

این نوع براهین و امثال آن‌ها در امور منتهای به کار می‌روند و از موضوع تسلسل بیرون هستند. علامه طباطبایی پس از پایان سخنان ایشان تقریباً چنین جواب داد: هر نوع بُعد غیرمنتهای که به‌صورت علت و معلول نباشد، دلیل بر امتناع آن نیست، مثلاً ممکن است جسمی بی‌نهایت باشد. اما بُعد غیرمنتهای، به‌صورت علت و معلول محال است؛ زیرا معلول تمام کمالات خود را از علت می‌گیرد، و خود در حد ذات کاملاً فقیر بالذات است. بنابراین اگر یک رشته علل و معالیل به‌صورت غیرمنتهای پیش روند و در میان آنان غنی بالذات (علت باشد نه معلول) نباشد، لازمه آن این است که یک رشته اشیاء معدوم بالذات، بدون غنی بالذات جامه وجود ببوشند و به عبارت دیگر حکم معلول نسبت به علت، بسان معنی حرفی به معنی اسمی است. اگر یک سلسله، به‌صورت علت و معلول پیش برود و در میان آن‌ها علتی نباشد که معلول نباشد، بازگشت آن به این است که یک سلسله معانی حرفیه، بدون معنی اسمی تحقق پیدا کرده باشد. بیان این‌جانب مسلماً کم‌رنگ‌تر از بیان استاد بزرگوار است. همین‌گفت‌وگوسبب ارتباط بین استاد و شاگرد شد.

● ویژگی‌های استاد شهید مطهری

آرمان‌گرایی

با بررسی آثار علمی شهید مطهری، می‌توان دریافت که ایشان یک انسان آرمان‌گرا بود؛ وقتی به تهران رفت به‌جای این‌که خود را به مسجد محدود کند، به‌دنبال خلاّهای می‌گشت تا آن‌ها را پر کند، من این آرمان‌گرایی می‌دانم. در جامعه آن روز از نظر مسایل اعتقادی، خلاّهای فراوانی داشت، و شهید مطهری تصمیم گرفت هرجا خلاّیی وجود دارد مقاله یا کتابی پیرامون آن بنویسد تا شبهه را رفع کند، اگر ملاحظه کنیم مترجمه می‌شوم که هریک از کتب ایشان، ناظر به یک خلاّیی است.

● همه آثار او جمیل و زیبا است

آثار مرحوم مطهری، همگی زیبا و دلپذیر است و از اتقان بالایی برخوردار است، اما در میان همه آثار، دو اثر ایشان از عمق بیشتری برخوردار است:

۱. تعلیقات ایشان بر اصول فلسفه و روش رئالیسم که در حقیقت به متن، عظمت بخشیده است. تحقیقات علمی ایشان، در امور اعتباری در جلد دوم و تبیین حرکت جوهری در جلد چهارم بسیار کم‌نظیر و زیبا است و تاکنون کسی، حرکت جوهری را به آن شکل که برگرفته از کتاب فلسفی علامه طباطبایی است، تحریر نکرده است.

۲. عدل الهی، در آن زمان، شبههاتی در دانشگاه‌ها و جامعه مطرح بود، سیل‌های ویرانگر، زلزله‌های کوبنده و دیگر ناپسامانی‌ها، با عدل الهی ناسازگار دانسته می‌شود. ایشان با نگارش آن کتاب، که در حقیقت یک معجزه علمی است، به این پرسش‌ها پاسخ گفت.

خرافه‌زدایی

او در عین این‌که از نظر ولایت اهل‌بیت علیهم‌السلام درجه بالایی بود و خود مدت‌ها در سخنرانی‌هایش درباره عظمت اهل‌بیت علیهم‌السلام سخن می‌گفت، اما از خرافه‌هایی که جاهلان به دین بسته بودند، نگران بود و با آن‌ها مبارزه می‌کرد. امیرمؤمنان علیه‌السلام درباره قتل خوارج که در آن زمان یک نوع تقدس پیدا کرده بودند، می‌فرماید: «فَإِنِّي فَقَأْتُ عَيْنَ الْفُتْنَةِ، وَلَمْ يَكُنْ لِيَجْتَرِيَ عَيْنِيهَا أَحَدٌ غَيْرِي بَعْدَ أَنْ مَاتَ غَيْبَتُهَا (ظلمتها)، وَاشْتَدَّ كَلْبُهَا!»^(۳) من چشم فتنه را از حدقه درآوردم و کسی جز من جرأت نداشت در این معرکه وارد شود.»

مبارزه با خرافات در مسایل عباداری سالار شهیدان علیه‌السلام کار آسانی نیست، ولی آرمان‌گرایی مرحوم مطهری باعث شد تا ایشان در آثار خود به این مسئله

نیز بپردازد و در عین حال مقالات مفیدی درباره حقوق اهل‌بیت علیهم‌السلام و تاریخ آنان نگاشت.

حقوق خانواده یا حقوق زن، مدت‌ها است در ایران، مشکل‌زا شده و حتی گروهی به نام «فمینیست» پرورش یافته‌اند. در آن زمان، گروهی بر آن بودند که اسلام نتوانسته حقوق شایسته زن را مطرح کند. در این مورد در منزل مرحوم فلسفی جلسه‌ای تشکیل شد که در یکی از مجلات پرناتشار، دو مقاله یکی از طرف مطهری و دیگری از طرف مخالف منتشرشود و در این مورد، قبلاً آگهی در مجله منتشر شد که خوانندگان منتظر این رویارویی باشند. مقالات دو طرف تا شماره ششم ادامه پیدا کرد، اما طرف مقابل پس از شماره ششم با سکنه قلبی یا مغزی، زندگی را وداع گفت، ولی شهید مطهری هم‌چنان، بحث‌های خود را ادامه داد.

میان‌ه‌روی در قضاوت

ایشان میان حفظ سنن و تجدد، حد وسط را می‌گرفت، نه مانند کسانی بود که با اصول و سنت‌های دیرینه خداحافظی کند و آن‌چه از غرب وارد می‌شود، مقدس بشمارد و نه مانند کسانی بود که حاضر به هیچ نوع تحوّل در سبک زندگی نمی‌باشند و لذا آن‌چه که از غرب با ضوابط دینی هماهنگ بود، آن را برمی‌گرفت و تأیید می‌کرد.

اهانت به طرف مقابل را نوعی دور از سنت اسلامی می‌دانست و پیوسته با طرف مخالف، با ادب برخورد می‌کرد. در این باره کافی است که پیام امام را به هنگام شهادت ایشان در نظر آوریم که می‌تواند معرف مقام علمی و فلسفی و اجتماعی ایشان باشد. اینک متن پیام امام:

«این‌جانب به اسلام و اولیای عظیم‌الشأن و به ملت اسلام و خصوص ملت مبارز ایران، ضایعه اسف انگیز شهید بزرگوار و متفکر و فیلسوف و فقیه عالی‌مقام، مرحوم آقای حاج شیخ مرتضی مطهری علیه‌السلام را به تنبیک عرض می‌کنم. تسلیت در شهادت شخصیتی که عمر شریف و ارزنده خود را در راه اهداف مقدس اسلام صرف کرده و با کجروی‌ها و انحرافات مبارزه سرسختانه کرده و تسلیت در شهادت مردی که در اسلام‌شناسی و فنون مختلفه اسلام و قرآن کریم کم‌نظیر بود. من فرزند بسیار عزیزتری را از دست دادم و در سوگ او نشستم که از شخصیت‌هایی بوده که حاصل عمرم محسوب می‌شد. در اسلام عزیز، با شهادت این فرزند برومند و عالم جاودان، لثمه‌ای وارد شد که هیچ چیز جایگزین آن نیست. و تبریک از داشتن این شخصیت‌های فداکار که در زندگی و پس از آن، با جلوه خود، نورافشانی کرده و می‌کنند. من در تربیت چنین فرزندانی که با شعاع فروزان خود، مردگان را حیات می‌بخشند و به ظلمت‌ها نور می‌افشانند به اسلام بزرگ، مری انسان‌ها و به امت اسلامی تبریک عرض می‌کنم. من اگرچه فرزندی عزیز که پاره تنم بود از دست دادم و لکن مفتخرم که چنین فرزندان فداکاری در اسلام وجود داشت و دارد. «مطهری» که در طهارت روح و قوت ایمان و قدرت بیان کم‌نظیر بود، رفت و به ملاّ اعلی پیوست، لکن بدخواهان بدانند که با رفتن او شخصیت اسلامی و علمی و فلسفی‌اش نمی‌رود.»

در پایان سخن خود را با دو بیت به پایان می‌رسانم:
مرگ مرحوم مطهری یا به تعبیر صحیح‌تر شهادت او، شهادت یک فرد نبود، بلکه زیرساخت‌های یک جامعه را هدف گرفته بود، و به تعبیر شاعر عرب زبان:
وما کان قیس هلکة هلک واحد

ولکنه بنیان قوم نهسّدا

از شما دو چشم یک تن کم

و از شمار خرد هزاران بیش

● پی‌نوشت‌ها

- متن سخنرانی آیت‌الله سبحانی در تاریخ ۱۱ اردیبهشت سال ۱۳۹۸، در همایش بزرگداشت شهید آیت‌الله مطهری با عنوان «اندیشه‌های شهید مطهری و تمدن نوین»
- اعراف/۵۸
- نهج البلاغه/ خطبه۹۳، پاراگراف اول

فراخوان اعزام مبلغ دفتر تبلیغات اسلامی

به یگان‌های مرزی نیروی انتظامی

دفتر نمایندگی سازمان عقیدتی - سیاسی نیروی انتظامی، جهت اعزام در فصل تابستان از طریق دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، مبلغ می‌پذیرد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، ثبت‌نام از اول تیرماه ۹۸ آغاز شده و احکام تبلیغی حداقل ۱۰ روزه و حداکثر یک ماهه صادر خواهد شد؛ روند ثبت‌نام و اعزام مبلغان تا ۳ مرداد ادامه خواهد داشت و پایان ایام تبلیغ فصل تابستان ۱۷ مرداد ۹۸ می‌باشد.

شرایط اعزام

اشتغال به تحصیل در حوزه علمیه قم، حداقل اتمام پایه ۹ (سطح دو بلنمدت و سفیران هدایت)، داشتن حکم تلبیس (ترجیحی)، متأهل بودن (ترجیحی)، داشتن تجربه و سابقه کافی در امر تبلیغ، آشنا بودن با محیط‌های نظامی و انتظامی، داشتن روحیه جهادی و انقلابی و توانایی جذب و ایجاد ارتباط صمیمانه با مخاطبان.

مبلغان، ابتدا می‌بایست در سامانه اعزام مبلغ دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم (سمتا) ثبت‌نام و سپس جهت دریافت حکم تبلیغی با همراه داشتن مدارک، از شنبه ۱ تیرماه ۹۸ در ساعات اداری (۷ تا ۱۴) به دفتر نمایندگی سازمان عقیدتی - سیاسی ناجا مراجعه کنند. حضور مبلغ جهت ارائه مدارک مورد نیاز و تکمیل برگ قرارداد اعزام ضروری می‌باشد و به مدارک ناقص، ترتیب اثر داده نخواهد شد؛ علاقه‌مندان جهت کسب اطلاعات بیشتر به سایت بلاغ دفتر تبلیغات اسلامی مراجعه کنند.

پذیرش دانشجویان در مرکز آموزش مجازی

مؤسسه امام خمینی

مرکز آموزش مجازی و نیمه حضوری مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشجوی می‌پذیرد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، معارف اسلامی، معارف اسلامی و کلام، معارف اسلامی و تاریخ، معارف اسلامی و ادیان، معارف اسلامی و اخلاق، معارف اسلامی و علوم قرآنی و معارف اسلامی و علوم تربیتی در ۷ رشته مقطع کارشناسی و علوم قرآن، فلسفه دین، دین‌شناسی، اندیشه سیاسی در اسلام، تاریخ (گرایش تاریخ اسلام) و تاریخ (گرایش تاریخ تشیع) نیز در ۶ رشته مقطع کارشناسی ارشد این مرکز است.

علاقه‌مندان به نام‌نویسی در آزمون مرکز آموزش مجازی مؤسسه امام خمینی می‌توانند تا ششم شهریور به سامانه اینترنتی سازمان سنجش مراجعه نمایند. گفتنی است، علاقه‌مندان جهت کسب اطلاعات بیشتر به سامانه اینترنتی مرکز آموزش مجازی مؤسسه امام خمینی به نشانی ikvu.ir مراجعه کنند.

نماینده‌ی جامعه‌المصطفی‌العالمیه

در کردستان راه‌اندازی می‌شود

تفاهم‌نامه همکاری و تأسیس نمایندگی جامعه‌المصطفی‌العالمیه در استان کردستان به امضای حجت‌الاسلام والمسلمین عباسی رئیس این مرکز و حجت‌الاسلام والمسلمین حسینی شاهرودی نماینده‌ی ولی فقیه در این استان رسید.

به گزارش خبرگزاری حوزه، حجت‌الاسلام والمسلمین سیدمحمد حسینی شاهرودی، ۴ تیر در این جلسه با اشاره به ظرفیت‌های استان کردستان و جامعه‌المصطفی، یادآور شد: امیدواریم بتوانیم با همکاری این نهاد، سفیران علمی و فرهنگی فاضلی را برای جهان اسلام تربیت نماییم.

نماینده ولی فقیه در استان کردستان با تأکید بر این‌که میهمان‌نوازی مردمان کرد، فضا را برای فعالیت بین‌المللی جامعه‌المصطفی فراهم نموده است، خاطرنشان کرد: با توجه به همت و استقبال مسئولان استانی، برآیند تا از همین ترم نخست سال تحصیلی پیش رو، زمینه حضور و تحصیل دانش‌پژوهان غیرایرانی را در استان کردستان فراهم نماییم.

حجت‌الاسلام والمسلمین عباسی نیز با اشاره به ظرفیت‌های استان کردستان، گفت: با توجه به فراهم بودن مراحل مقدماتی راه‌اندازی نمایندگی المصطفی، امیدواریم بتوانیم به این کار سرعت بخشیده و خود را برای پذیرش طلاب و دانش‌پژوهان آماده کنیم.

محور اول، قرآن

جمله‌هایی از آیه ۳۱ سوره نور:

۱. «وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ خُيُوبِهِنَّ»

بانوان مؤظفند پوشش را بر گردن و اطراف آن بپفکنند. این جمله به‌طور شفاف، دال بر لزوم پوشش بانوان می‌باشد؛ زیرا «خُمُر» عبارت است از روسری‌های بلندی که سرو گردن را می‌پوشاند.

۲. «وَلَا يَبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرَ أُولِي الْإِلَاحَةِ مِنَ الرِّجَالِ وَالْغُلَّامِ الَّذِينَ لَمْ يَطْفُرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ»

خانم‌ها زینت خود را آشکارا نشانند؛ مگر برای شوهر، پدر، پدر شوهر، پسر، پسر همسر، برادر، پسر برادر، پسر خواهر، زنان مسلمان، برذگان خودشان، افراد سفیه که تمایلی به زن ندارند و کودکانی که از امور جنسی مربوط به زنان آگاه نیستند.

تذکر

در مورد زینت، دو احتمال وجود دارد:

الف) مقصود، موضع زینت باشد، در این صورت دلالت آیه بر وجوب پوشش بدن، بالمطابقه خواهد بود.

ب) مقصود، خود زینت باشد، در این صورت دلالت آیه بر وجوب پوشش بدن، به اولویت قطعی خواهد بود.

۳. «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَخْيُوهِنَّ يُغْلَمَ مَا يُغْلَمُ مِنَ الزَّيْنَتِ»

هنگام راه رفتن باهای خود را به زمین نزنند تا زینت پنهانشان دانسته شود.

از این جمله نیز، به اولویت قطعی وجوب حجاب استفاده می‌شود؛ چراکه وقتی شارع رضای نیست زینت پنهانی زن آشکار گردد، چگونه به کشف حجاب وی رضای می‌شود؟

۴. «وَتُؤْتَوِیْهِمُ اللَّهُ جَمِيعًا إِنَّهَا لَعَلَّكُمْ تَقْلِحُونَ»

ای مؤمنین، همگی به سوی خداوند توبه نمایید، باشد که رستگار شوید.

وجوب توبه، بعد از انجام گناه، متصور است؛ بر این اساس، کشف حجاب، یکی از محرمات بوده و آیه حاکی از این است که زن‌هایی که کشف حجاب نموده‌اند، لایق است از این عمل، توبه نمایند.^(۱)

آیه ۶۰ سوره نور:

«وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَّبِعَاتٍ بِرِيبَةٍ وَأَنْ يَتَشَفَّفْنَ خِيْرَتَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ»

زنان پیرو از کار افتاده‌ای که امید به ازدواج ندارند، گناهی بر آنان نیست که لباس‌های (روبین) خود را نپوشند، به شرط این‌که خودارایی نکنند و اگر خود را بپوشانند برای آنان بهتر است و خداوند شنوا و داناست.

از آیه مزبور، استفاده می‌شود زن‌هایی که پیر نیستند و امید ازدواج در آن‌ها می‌رود، مؤظف می‌باشند خود را بپوشانند.

اشکال

وصف (القواعد) مفهوم ندارد؛ بر این اساس، چگونه از آیه استفاده می‌شود که غیر قواعد باید پوشش داشته باشند؟

پاسخ

هر قیدی حتی وصف، چنان‌چه در مقام بیان و تقیید حکم باشد، مفهوم دارد. بحثی که در وصف وجود دارد پیرامون صغرای قضیه است که آیا وصف، قید موضوع است (تا مفهوم نداشته باشد) یا قید حکم است (تا مفهوم داشته باشد) و حال آن‌که ظاهر بلکه نص آیه مزبور، قرار گرفتن در مقام تحدید حکم است.

جمله‌هایی از آیه ۵۹ سوره احزاب:

۱. «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِلرَّوَابِحِ وَتَبَاتِكِ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكُمْ أَذْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَنَنَّ»

ای پیامبر به همسران و دختران و زنان مؤمنان بگو جلباب‌ها (روسری‌های بلند) را بر خویش افکنند، این امر مناسب‌تر است برای این‌که شناخته نشده و مورد آزار قرار نگیرند.

۲. «وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا»^(۲)

خداوند همواره آمرزنده رحیم است (و اگر تا کنون خطا و کوتاهی از آن‌ها سرزده، توبه کنند).

از این قسمت آیه نیز، وجوب حجاب استفاده می‌شود؛ چراکه در غیر این صورت، امر به توبه معنی ندارد.

محور دوم، ضرورت

لوم حجاب بانوان، از بدیهیات نزد همه مسلمین بوده به‌طوری که شک در آن، مساوی با شک در بدیهیات می‌باشد. ضرورت مزبور، در طول حیات نسل‌ها ادامه داشته و متصل به زمان معصومین است.

محور سوم، روایات

طوایف متعددی از روایات، دال بر وجوب حجاب می‌باشد:

طایفه اول، احادیث مفسر «زینت ظاهر»

فَضِيلُ بْنُ يَسَّارٍ، می‌گوید:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الدَّرَاعَيْنِ مِنَ الْمَرْءَةِ أَمَا مِنْ الزَّيْنَةِ أَلَيْسَ قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَىٰ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرَ أُولِي الْإِلَاحَةِ مِنَ الرِّجَالِ وَالْغُلَّامِ الَّذِينَ لَمْ يَطْفُرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ»^(۱)

از امام صادق ع سؤال کردم آیا ذراعین (دست از مچ تا آرنج) از مصادیق «زینت» است در آن‌جا که خداوند می‌فرماید: «ولا یبذین زینتھن الا لیبعولتھن»؟

امام پاسخ فرمودند: بله و نیز قسمتی از بدن که روسری و الگو (از دست تا پا که به آن خلخال گفته می‌شود) روی آن قرار می‌گیرد، جزء «زینت» محسوب می‌گردد.

طایفه دوم، احادیث مفسر «ثیاب» در آیه «القواعد» مِنَ النِّسَاءِ.

مُحَمَّدُ بْنُ مُثَلِّمٍ می‌گوید از امام باقر ع سؤال کردم مقصود خداوند از لباسی که «قواعد نساء» می‌توانند نپوشند، چیست؟

حجاب بانوان و ادله آن

«حجاب بانوان» دارای مباحث متعددی است

یکی از آن‌ها، (دلیل وجوب حجاب) می‌باشد؛

با استمداد از الطاف خداوند به محورهایی در این زمینه اشاراتی خواهیم داشت.

نوشتاری از حجت‌الاسلام والمسلمین سیدجعفر ربانی

امام باقر ع پاسخ دادند: الْجَلْبَابُ^(۱)، یعنی زن‌ها مطلقاً حق برهنه شدن در مقابل نامحرم را ندارند؛ بله قواعد از نساء فقط می‌توانند جلباب (روسری) را کنار بگذارند؛ مشروط به این‌که زینت ننمایند.

طایفه سوم، احادیث «إِذَا تَهَوَّأَ لَيَتَهَوَّنَ»

عَبَّادُ بْنُ سَهْبَةَ می‌گوید:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ لَا بَأْسَ بِالنَّظَرِ إِلَىٰ رُءُوسِ أَهْلِ النِّهَامَةِ وَالْأَعْرَابِ وَ أَهْلِ السَّوَادِ وَالْعُلُوجِ لِأَنَّهُمْ إِذَا تَهَوَّأَ لَيَتَهَوَّنَ.»^(۲)

شنیدم امام صادق ع فرمودند: نگاه کردن به زن‌های باده‌نشین و کفار اشکال ندارد؛ زیرا وقتی نهی از کشف حجاب می‌شوند، نمی‌پذیرند.

وجه استدلال این است که امام ع می‌فرماید «إِذَا تَهَوَّأَ لَيَتَهَوَّنَ»، پس معلوم می‌شود کشف حجاب، حرام است و زمانی که نهی از این عمل می‌شوند، مرتکب حرام شده و قبول نمی‌کنند؛ از این رو نگاه (بدون قصد لذت) به آن‌ها جایز است.

طایفه چهارم، روایات «أم ولد».

مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ بَرِيعٍ، می‌گوید:

سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ الرَّضَا عَنِ أَهْمَاتِ الْأَوْلَادِ أَلَهَا أَنْ تُكْتَفَىٰ رَأْسَهَا بَيْنَ أَثَدِي الرِّجَالِ؟ قَالَ تَقَفَّحُ.»^(۳)

از امام رضا ع سؤال کردم آیا ام ولد^(۴) می‌تواند در حضور مردها، سر خود را نپوشاند؟

امام ع پاسخ دادند: پوشش لازم است.

به حدیث مزبور، از دو طریق می‌شود استدلال کرد:

الف) معلوم می‌شود اصل حجاب، امری مسلم بوده که سائل از حجاب ام‌ولد سؤال می‌کند.

ب) کنیز لوم نیست حجاب داشته باشد اما از آن‌جا که ام‌ولد، منتشر است، حریت شده^(۵) پوشش بر او لازم می‌باشد.

وجه استدلال این است که وقتی برام ولد، حجاب لازم باشد، بر زن‌های آزاد به طریق اولی پوشش واجب خواهد بود.

طایفه پنجم، روایات «زمان شروع حجاب»

امام باقر ع فرمودند: «لَا يَصْلِحُ لِلجَارِيَةِ إِذَا حَاصَتْ إِلَّا

أَنْ تَحْتَمِرَ إِلَّا أَنْ لَا تَجِدَهُ.»^(۶)

دختری که بالغ شده باید سر را بپوشاند؛ مگر این‌که چیزی برای پوشش نیابد. از این روایات نیز استفاده می‌شود، حجاب امری بدیهی بوده و امام ع فقط زمان شروع آن را بیان می‌فرمایند.

طایفه ششم، روایات (مورد حجاب)

مورد حجاب، مذکری است که به حد بلوغ رسیده باشد؛ بدین معنی که زن مؤظف است در مقابل مرد بالغ حجاب داشته باشد.

أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي نَصْرٍ، از امام رضا ع نقل می‌کند:

«لَا تُعْطَى الْمَرْءَةُ رَأْسَهَا مِنَ الْعَلَامِ حَتَّىٰ يَتَلَعَّ الْعَلَامُ.»^(۷)

زن می‌تواند در مقابل پسر بچه حجاب نداشته باشد تا وقتی پسر بچه به حد بلوغ برسد.

از این روایات نیز استفاده می‌شود اصل حجاب، امری قطعی بوده و امام ع، فقط به بیان مورد آن می‌پردازند.

طایفه هفتم، روایات (عبد)

امام صادق ع فرمودند:

«لَا يَجِلُّ لِمَرْءَةٍ أَنْ يَنْظُرَ عَبْدُهَا إِلَىٰ شَيْءٍ مِنْ جَسَدِهَا إِلَّا إِلَىٰ شَعْرِهَا غَيْرَ مُتَعَبِدٍ لِذَلِكَ»^(۸)

حلال نیست برای زن که اجازه دهد عیدش به بدن وی نظر کند؛ به استثناء مو؛ به شرط این‌که بدون تعمد و قصد لذت باشد.

این روایت نیز، استثنایی بر حرمت کشف حجاب بوده و مستثنی منه را حرمت کشف حجاب تلقی می‌نماید.

طایفه هشتم، روایات (آخرا الزمان)

روایاتی در مذمت زن‌های آخرا الزمان وارد شده و آن‌ها را متصف به اکاشفات^(۹) می‌نماید.

أَصْبَحُ بْنُ ثَبَّاتَةَ، می‌گوید شنیدم از امیرالمؤمنین ع که می‌فرماید:

يَقْطَعُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ وَأَقْزَابُ السَّاعَةِ وَهُوَ سُؤْرُ الْأُمَّةِ نِسْوَةٌ كَانِيَمَاتٍ عَارِيَاتٍ مُتَبَرِّجَاتٍ مِنَ الذَّيْنِ دَجَالَاتٍ فِي الْفَتَنِ مَائِلَاتٍ إِلَى الشَّهَوَاتِ مُشْرَعَاتٍ إِلَى اللَّذَاتِ مُشْتَجِلَاتٍ لِلْمُخْرَجَاتِ فِي حَهْمَتِ خَالِدَاتٍ.»^(۱۰)

در آخرا الزمان و نزدیک شدن روز قیامت که بدترین زمان ها می‌باشد، زن‌هایی یافت می‌شوند: کشف‌کننده حجاب، عریان، خارج شوندگان از دین، داخل شونده‌های در فتنه، مائل به شهوات، شنایان، به لذت‌ها، حلال شمارنده محرمات و مخلد در جهنم.

پی‌نوشت‌ها

۱. وَ قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ بَعْضُنَّ مِنْ أَهْبَارِهِنَّ وَ يَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَ لَا يَبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ لِيَضْرِبْنَ عَلَىٰ خُيُوبِهِنَّ وَ لَا يَبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرَ أُولِي الْإِلَاحَةِ مِنَ الرِّجَالِ وَالْغُلَّامِ الَّذِينَ لَمْ يَطْفُرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَ لَا يَضْرِبْنَ بِأَخْيُوهِنَّ يُغْلَمَ مَا يُغْلَمُ مِنَ الزَّيْنَتِ وَ تَوَاتُرًا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا إِنَّهَا لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ.» (النور/ ۳۱)

۲. کتاب النکاح آیت‌الله‌العظمی مکارم ج/۱ ص ۵۶

۳. احزاب/ ۵۹

۴. الکافی ج/۵ ص ۵۲۰

۵. الکافی ج/۵ ص ۵۲۲

۶. الکافی ج/۵ ص ۵۲۴

۷. الکافی ج/۵ ص ۵۲۵

۸. کنزبیر که از مولای خود، فرزند دارد

۹. نیزام ولد بعد از مردن مولی یک لحظه به فرزند خود ارث می‌رسد و از آن‌جا که انسان مالک معودین نمی‌شود، آزاد می‌گردد

۱۰. الکافی ج/۵ ص ۵۳۲

۱۱. وسائلالشیعة ج/۲ ص ۲۲۹

۱۲. الکافی ج/۵ ص ۵۳۱ - وَ فِي رِوَايَةٍ أُخْرَى لَا بَأْسَ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى شَعْرِهَا إِذَا كَانَ مَأْمُونًا

۱۳. من لاجضره الفقیه ج/۳ ص ۳۹۰

می‌داند. گرچه ممکن است به نظر آید، مراد از واجب حکومتی، (در برابر واجب شرعی) واجبی است که از جانب حکومت (و نه شارع)، جعل شده و به‌مثابه قانون به شهروندان ابلاغ میشود و مردم از حیث شهروندی‌شان برای جامعه باید آن را امتثال نمایند، لکن مراد از واجبات حکومتی، امور اجتماعی الزامی است که از سوی حاکم اسلامی و در راستای تحقق غایات شارع، به شهروندان جامعه اسلامی تکلیف می‌شود.

وی خاطرنشان کرد: آن‌چه واجب کفایی مطابق رویکرد مورد اشاره در این نظریه را ذیل واجب حکومتی قرار می‌دهد، آن است که:

اولاً: خطاب که اولاد و بالذات به جامعه، تعلق می‌گیرد؛ ثانیاً و بالعرض به مدیران جامعه (حاکمان) تعلق می‌گیرد.

ثانیاً: مدیریت امتثال تکالیف به‌واسطه حکومت (حاکمیت سیاسی) صورت می‌پذیرد؛ به‌گونه‌ای که تکلیف به‌صورت مطلوب از جانب شهروندان، امتثال شود.

ثالثاً: امتثال واجب، در قالب ایجاد نهادهایی مستند به حکومت (ولودر قالب جعل قوانین و سیاست‌گذاری‌ها) صورت می‌پذیرد.

رابعاً: با عنایت به این‌که ایجاد نهاد و سازمان جهت تحقق غایات شارع، برعهده مدیر و کارگزار ارشد جامعه (حاکم) است، در صورت عدم انجام این وظیفه، وی توبیخ و عقوبت می‌شود.

خامساً: حاکم (حاکمیت) بر اساس این واجب و در قالب قانون، بر بخشی از جامعه الزام ایجاد می‌کند که حقوق بخشی از کارگزاران نهادهای تأسیس‌کرده را پرداخت کند یا سازوکار بقای آن نهادها از حیث مالی یا حقوقی را تعیین کند.

گفتنی است، در ادامه نشست، حجج‌اسلام خالد غفوری و دکتر محمود حکمت‌نیا به نقد سخنان حجت‌الاسلام والمسلمین ایزدهی در مورد تبدیل واجب کفایی به واجب حکومتی پرداختند.

در کرسی «تبدیل واجب کفایی به واجب حکومتی» مطرح شد

حاکمیت برای اجرای احکام ناگزیر از نهادسازی است

می‌رسد، با توجه به این‌که ماهیت واجب کفایی در هر زمان و شرایطی تغییر نمی‌کند، می‌توان به دوگونه رویکرد متفاوت از واجب کفایی در ظرف جوامع پیچیده کنونی و جوامع ساده پیشین؛ بلکه در ظرف رویکرد فردی و عضو هیات علمی گروه سیاست پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی هم‌چنین ادامه داد: بدین صورت که برخلاف واجب کفایی در رویکرد فردی و در ظرف جوامع ساده پیشین که خطاب وجوب، به افراد تعلق گرفته و «من به الکفایه» از مردم با انجام واجب، غرض شارع از تکلیف محقق می‌کنند، در رویکرد حکومتی و در ظرف جوامع پیچیده کنونی، تعلق خطاب به توده مردم بر اساس رویکرد سنتی، به چالش‌هایی در تحقق واجب در جامعه منجر شده یا تعلق تکلیف به توده مردم، به حرج انجامیده و در حل معضلات و مشکلات جامعه، غیرکارآمد خواهد بود.

وی در ادامه افزود: از این روی، تحقق غرض شارع در اموری که سابقاً به‌واسطه واجب کفایی و به‌صورت مستقیم از جانب مکلفان، انجام می‌شد، مستعدی بازخوانی واجب کفایی در عصر حاضر و اقتضانات جوامع پیچیده و تحقق نظام سیاسی مطلوب شیعی و رویکرد فقه حکومتی است، بدیهی است بازخوانی واجب کفایی در عصر حاضر، مستلزم طرح مباحثی مقدمه‌است که از این میان می‌توان به امکان تعلق خطاب به جامعه (به‌مثابه شخصیت حقوقی)، شناخت مبانی، ماهیت و الزامات

استاد حوزه و دانشگاه گفت: در جای عام‌البلوا اگر حاکمیت ورود و نهادسازی نکند، نمی‌تواند کارها را پیش ببرد؛ واجبات کفایی باید خطاب به جامعه بازگردد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، کرسی علمی ترویجی تبدیل واجب کفایی به واجب حکومتی در ظرف نظام سیاسی، ۵ تیر در پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی برگزار شد.

در این کرسی علمی ترویجی، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر سیدسجاد ایزدهی رئیس پژوهشکده نظام‌های اسلامی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی به‌عنوان ارائه‌دهنده بحث، ضمن اشاره به انواع واجبات از فقه شیعه، هم‌چون واجب کفایی، افزود: در حالی که رویکرد فردی، اجتماعی یا حکومتی، تفاوتی در تحقق این واجبات، ایجاد نمی‌کند و در هر دو صورت در رویکرد این واجبات، فرقی ایجاد نمی‌شود؛ لکن به نظر

حوزه قم بر عقلانیت، معرفت و اجتهاد اصیل و مقاومت و جهاد صحیح تأکید دارد

به گزارش خبرگزاری حوزه، آیت‌الله اعرافی، ۵ تیر در دیدار جمعی از اندیشمندان مسلمان انگلستان، ضمن خوشامدگویی به ایشان در محور اول سخنان خود تصویری از شهر قم و فعالیت‌ها وثروت‌های فکری، دینی و معرفتی آن ارانه داد و گفت: همان‌طور که می‌دانید به فضل خدا پس از پیروزی انقلاب اسلامی، قم و حوزه علمیه آن به مرکز و قطب علمی و معرفتی جمهوری اسلامی و جهان اسلام تبدیل شده‌است.

در بخش دیگر سخنان خود به توسعه زیاد زمینه‌های علمی موجود در حوزه و مؤسسات حوزوی بعداز پیروزی انقلاب اسلامی از جمله فقه و شریعت پرداخت و گفت: به‌طور طبیعی فقه و شریعت یکی از پایه‌های مهم آموزش دینی است که به رشد و توسعه بسیار زیادی رسیده و در حال حاضر بیش‌از بیست تخصص در زمینه فقه در جهت پاسخ‌گویی به نیازهای عصر کنونی و تخصص‌های معاصر وجود دارد و تلاش‌های زیادی برای ایجاد فقه تربیتی، فقه اجتماعی، فقه خانوادگی و فقه پزشکی زیست، فقه پزشکی و زمینه‌های مختلف انجام گرفته است.

وی افزود: ما هم‌زمان که بر میراث سنتی حوزه علمیه تأکید داریم، در جهت پاسخ‌گویی به نیازهای عصر جدید، تخصص‌های جدیدی را در زمینه فقه و شریعت ایجاد کرده‌ایم و هم‌چنین تلاش‌هایی برای مقایسه و مطابقت فقه اسلامی و قانون معاصر انجام گرفته که مبحث مهمی در حوزه علمیه به‌شمار می‌رود

مدیر حوزه‌های علمیه در دیدار با اندیشمندان مسلمان انگلستان

اگر بخواهیم از اسلام دفاع کنیم باید دارای دیدگاه عقلی باشیم که تخصص‌های زیادی در زمینه عقلی، کلام و فلسفه وجود دارد.

آیت‌الله اعرافی در محور آخر به مبانی مورد تأکید حوزه‌های علمیه اشاره و تأکید کرد: این مبانی همان چیزی است که انقلاب و جمهوری اسلامی برآن تأکید دارند و همان‌طور که می‌دانید حوزه علمیه قم مصدر و منبع فکری و علمی و معرفتی جمهوری اسلامی است و امت امروز نیازمند این مبانی و اجتماع بر آن است. وی به معرفی دیدگاه جمهوری اسلامی از اسلام پرداخت و گفت:

ما بر دیدگاه تمدنی اسلام تأکید داریم و آن‌را به‌عنوان یک دین متمدن تفسیر می‌کنیم که جامعه را به سوی تمدن الهی هدایت می‌کند و تأکید می‌کنیم تمدن اسلامی می‌تواند به نیازهای مردم در تمامی زمان‌ها پاسخ بدهد

ظرفیت‌ها را بسنجند و شرایط و کاستی‌ها را مورد ارزیابی قرار دهند و سپس برنامه‌ریزی کنند. نقش ما نیز ایجاد زیرساخت برای این افراد در عرصه‌های ارتباطات سازمانی، کمک‌های مالی و… است. پیش‌بینی من این است که اگر نقش آفرینی ما به‌عنوان ستاد و نقش آفرینی صف به‌خوبی صورت بگیرد، وضعیت بهتر و منظم‌تری در زمینه دانش‌آموختگان خواهیم داشت.

براین اساس ما دانش‌آموختگان را در کوچک‌ترین مرکز صفی خود که مدرسه علمیه خواهران است، فعال کردیم. این کار دو مزیت داشت که یکی از آن‌ها احیای هویت طلبگی و توجه دانش‌آموختگان به آن است. حضور دانش‌آموختگان در مدارس سبب می‌شود تا این هویت تثبیت شود؛ چراکه برخی از دانش‌آموختگان پس‌از فارغ‌التحصیلی و دوری از مدرسه دیگر آن هویت طلبگی سابق را ندارند؛ مزیت دوم نیز این بود که مدرسه در این صورت می‌تواند، از ظرفیت‌های دانش‌آموختگان خود به‌خوبی استفاده کند.

◦ **پیرامون شیوه عملکرد خود در جمع‌آوری و فعالیت دانش‌آموختگان در مدارس توضیح دهید.**

■ برای فعال کردن دانش‌آموختگان در مدارس مدل‌های مختلفی پیشنهاد شد که یکی از آن‌ها فعال کردن دانش‌آموختگان به‌عنوان یک مجموعه اداری بود؛ اما

اژآن‌جایی که این مدل کارایی لازم را نداشت و بودجه زیادی را می‌طلبید، مورد توجه ما قرار نگرفت؛ بهترین مدلی که برای جمع کردن دانش‌آموختگان مدنظر ما قرار گرفت، فعالیت آن‌ها تحت عنوان سازمان‌های مردم‌نهاد بود تا دانش‌آموختگان ما به کنشگران اجتماعی تبدیل شوند.

دانش‌آموختگان ما تحت عنوان این سازمان‌ها به‌عنوان گروه‌های کنشگر فرهنگی اجتماعی، در دل یک مدرسه علمیه خواهران فعالیت کرده و از امکانات مدارس استفاده می‌کنند. این مدل ثمرات زیادی برای آن مناطق، دانش‌آموختگان و مدارس خواهد داشت.

◦ **نحوه فعالیت کانون‌های دانش‌آموختگان به‌عنوان سازمان‌های مردم‌نهاد در مدارس چگونه است؟ تاکنون چند سازمان مردم‌نهاد ثبت شده است؟**

■ در این مدلی که تعریف شده است، هر سه گام «شناسایی و ارزیابی»، «ظرفیت‌سنجی و ظرفیت‌سازی» و سپس «ارتقای دانشی و مهارتی» در مدارس علمیه خواهران اتفاق می‌افتد. این کنشگران می‌توانند در سطح استان نیز فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی داشته باشند؛ البته فعالیت‌های سیاسی طلاب ما در سطح روشنگری و بصیرت‌افزایی است و در قالب احزاب و جناح‌های سیاسی صورت نمی‌گیرد؛ چراکه جایگاه روحانیت از روز اول جایگاه روشنگری بوده است.

در مرتابی بالاتر از کانون‌های دانش‌آموختگان مدارس علمیه خواهران در کشور نیز رایزنی‌هایی انجام دادیم. مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران با وزارت کشور یک توافقنامه امضا کرد تا کانون‌های دانش‌آموختگی به‌عنوان یک سازمان مردم‌نهاد ثبت شده و به فعالیت‌های خود ادامه دهند. اساس‌نامه‌ای نیز برای این کار تهیه شده است. تاکنون بیش‌از یکصد مدرسه علمیه در سراسر کشور کانون‌های دانش‌آموختگی خود را تحت عنوان سازمان‌های مردم‌نهاد ثبت کرده‌اند و مراحل دیگر آن نیز در حال طی شدن است.

برنامه دیگری که برای کانون‌های دانش‌آموختگی داریم،

اسلامی تأکید داریم و این یک مفهوم عام و شامل است که تمامی مذاهب، نژادها و تابعیت‌های مختلف را در برمی‌گیرد و فرقی بین آن‌ها قائل نیست و در این‌جا بر مسئله تقربیت تأکید داریم؛ زیرا مذاهب همه ریشه اسلامی دارند و در جامعهٔ الصطفی العالمیه از اهل سنت در کنار شیعه مشغول به تحصیل هستند و بسیاری از تخصص‌های موجود در حوزه‌های علمیه بر اساس فراگیری تمامی مذاهب اسلامی و مقایسه میان مذاهب اسلامی ایجاد شده‌است.

ارتباط صحیح حوزه با حکومت، مسئله دیگری بود که آیت‌الله اعرافی به آن اشاره کرد و گفت: حوزه تابع حکومت نیست، اما انقلاب اسلامی نشأت گرفته از حوزه است و حوزه از حکومت حمایت می‌کند و سعی می‌کند نیازهای معرفتی و فکری و تربیتی آن‌را برطرف کند و هم‌زمان حوزه علمیه به توصیه و نقد حکومت می‌پردازد.

مدیر حوزه‌های علمیه در پایان خطاب به این اندیشمندان گفت: از این دوستی و برادری شما در کشور خود تشکر می‌کنم و امت نیازمند این وحدت و محبت است و تحکیم روابط و صفوف امت به دست علما و مراکز و حوزه‌های علمیه است و همه باید در کنار یکدیگر باشند و ما تصمیم گرفتیم که با هم گفت‌وگو همکاری داشته باشیم و امت امروز با چالش‌های بزرگی رو به‌روست و غلبه بر این چالش‌ها نیازمند گفت‌وگو میان علما و تعمیق دیدگاه تمدن اسلامی میان امت است که همه این‌ها به دست علما انجام می‌گیرد و ما به‌عنوان حوزه علمیه برای گفت‌وگو، همکاری و وحدت برای پاسخ‌گویی به نیازهای مردم و اعتلای کلمهٔ‌الله آماده هستیم و از خدادانند متعال می‌خواهیم که ما و شما را در این راه موفق گرداند.

این است که تمام این کانون‌ها را به یک شبکه سراسری تبدیل کنیم که خود این شبکه نیز، یک شخصیت حقوقی خواهد داشت که می‌تواند بسیار کارآمد باشد؛ یعنی شبکه مجمع دانش‌آموختگان حوزه‌های علمیه خواهران کشور تحت عنوان یک سمن [سازمان مردم‌نهاد] فعالیت می‌کند که این یک کار بی‌نظیر است و هیچ مجموعه‌ای تاکنون نتوانسته است که چنین شبکه‌سازی در کل کشور انجام دهد. ما کلونی‌های خواهران و بانوان انقلابی مذهبی و فرهنگی را در کشور خواهیم داشت که به‌عنوان یک کنشگر در سطح محلات، شهرها و استان‌ها فعالیت کنند.

◦ **در زمینه به‌کارگیری دانش‌آموختگان حوزه‌های علمیه خواهران چه فعالیت‌هایی صورت گرفته‌است؟**

■ ما برای به‌کارگیری ظرفیت خواهران طلبه با مجموعه‌های مختلفی رایزنی کرده و در حال رایزنی هستیم که از جمله آن‌ها می‌توان به آموزش و پرورش، سازمان تبلیغات اسلامی، کمیته امداد، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، سازمان بهزیستی، سازمان میراث فرهنگی، دانشکده دین و رسانه صدا و سیما، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، معاونت زن و امور بانوان ریاست جمهوری، دانشگاه فرهنگیان و… اشاره کرد.

به‌عنوان مثال شورای عالی انقلاب فرهنگی برای ارائه آموزش‌های مذهبی به زوج‌های جوان در زمان عقد، به کارشناسان مذهبی نیاز داشت که ما خواهران دانش‌آموخته خود را معرفی کردیم تا پس‌از گذراندن آموزش‌های لازم به‌عنوان کارشناسان مذهبی فعالیت کنند. آموزش و پرورش نیز در عرصه‌های تبلیغ و تدریس به نیرو نیاز داشت که اطلاع‌رسانی لازم به دانش‌آموختگان صورت گرفت.

برخی از مؤسسات آموزشی نیز به‌صورت غیرانتفاعی در حوزه آموزش و پرورش فعالیت می‌کنند؛ مانند راهبان کوثر، رستگاران و مؤسسه صدرا که با این مؤسسات نیز ارتباط گرفتیم و طلاب خود را به این مؤسسات معرفی کردیم تا به‌عنوان معلم، مربی و یا حتی کادر اجرایی در این مؤسسات فعالیت کنند.

◦ **در زمینه مدرسه‌محوری که راهبرد اساسی مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران بوده است، چه فعالیت‌هایی انجام دادید؟**

■ مدرسه‌محوری راهکار و ابتکار مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران بوده است و از روز اول نیز رویکرد ما در این اداره کل، همین راهبرد بوده است. از آن‌جایی که مدرسه پیشانی کار در حوزه‌های علمیه خواهران است، ما دانش‌آموختگان خود را در مدارس فعال کردیم و مرکز فعالیت را در مدارس دانستیم تا همه اتفاقات فرهنگی، آموزشی و پژوهشی در مدرسه اتفاق بیفتد.

سیاست ما از روز اولی که فعالیت خود را در این اداره شروع کردیم، نگاه جدی به مدرسه علمیه خواهران بوده است. کنشگران اصلی ما در مدارس علمیه خواهران هستند و اگر ما بخواهیم، هویت این دانش‌آموختگان را به‌عنوان یک کنشگر اجتماعی تثبیت کنیم، باید آن‌ها را در مدارس فعال کنیم. ما نمی‌توانیم در ستاد این افراد را جمع‌آوری کرده و تنها با برگزاری همایش‌ها به دنبال تأثیرگذاری باشیم؛ دانش‌آموختگان و کنشگران ما در مناطق، محلات، شهرها و استان‌های خود می‌توانند تأثیرگذاری خوبی داشته باشند و نقش ما در ستاد باید تنها تسهیل و شتاب‌گری باشد.

◦ **تأکید آیت‌الله‌العظمی حکیم**

بر اهمیت ارتباط میان ملت‌ها

در تحکیم مفاهیم انسانی

حضرت آیت‌الله حکیم در دیدار سفیر رومانی، بر اهمیت ارتباط مردمی میان ملت‌ها به‌دور از منافع سیاسی یا شخصی برای تحکیم مفاهیم والای انسانی و صحیح در جوامع تأکید کردند.

به گزارش خبرگزاری حوزه، «ایاکوب براد» سفیر رومانی در عراق و هیئت همراه، ۲۸ ژوئن برابر با ۷ تیر با حضرت آیت‌الله سیدمحمد سعید حکیم از مراجع نجف‌اشرف دیدار و گفت‌وگو کردند.

حضرت آیت‌الله حکیم در این دیدار، بر اهمیت ارتباط مردمی میان ملت‌ها به‌دور از منافع سیاسی یا شخصی برای تحکیم مفاهیم والای انسانی و صحیح در جوامع و همکاری میان آن‌ها تأکید کردند. معظم‌له هم‌چنین به نقش مرجعیت دینی و استقلال کامل و ارتباط آن با اقتشار مختلف اشاره کردند.

سفیر رومانی نیز از دیدار با آیت‌الله حکیم و زیارت شهر نجف‌اشرف ابراز خشنودی کرد و از نقش پدران‌ه مرجعیت دینی در جامعه عراقی قدردانی نمود.

رهبر جریان حکمت عالی عراق خطاب به مقام آمریکایی

◦ **آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای رهبر معنوی**

میلیون‌ها انسان در سراسر جهان است

حجت‌الاسلام والمسلمین حکیم در دیدار با معاون وزیر خارجه آمریکا گفت: تحریم رهبر معظم جمهوری اسلامی ایران، که نه‌تنها رئیس یک دولت بزرگ، بلکه رهبر معنوی میلیون‌ها انسان از سراسر جهان است، موجب خدشه‌دار شدن عواطف و احساسات آن‌ها شده است.

به گزارش خبرگزاری تسنیم به نقل از دفتر رسانه‌ای دفتر جریان حکمت ملی عراق، دیوید شینکر معاون وزیر امور ایالات متحده آمریکا، ۲۷ ژوئن برابر با ۶ تیر با حضور در دفتر جریان حکمت ملی عراق با حجت‌الاسلام والمسلمین سیدعمار حکیم، رهبر این جریان دیدار کرد و در خصوص تازه‌ترین وضعیت سیاسی عراق و منطقه، با وی به رایزنی پرداخت.

رهبر جریان حکمت ملی در ادامه ضمن دعوت از همگان برای آرام‌سازی اوضاع، از همه طرف‌ها خواست که مخالفت خود با جنگ را از طریق اقدامات عملی ملموس نشان دهند تا ملت‌های منطقه بتوانند از امکانات و منابع خویش بهره‌مند شوند.

حجت‌الاسلام والمسلمین حکیم در پایان با تأکید بر این‌که منطق تحریم و محاصره اقتصادی و سیاسی ملت‌ها بی‌فایده است، تصریح کرد: تحریم رهبر معظم جمهوری اسلامی ایران، که نه‌تنها رئیس یک دولت بزرگ، بلکه رهبر معنوی میلیون‌ها انسان از سرتاسر جهان است، موجب خدشه‌دار شدن عواطف و احساسات آن‌ها شده و هیچ‌وجه راه را برای حل بحران آسان نخواهد کرد.

تجمع علمای مسلمان لبنان

◦ **تحریم امام خامنه‌ای**

اهانت به تمامی مسلمانان است

به گزارش خبرگزاری حوزه، تجمع علمای مسلمان لبنان در خصوص تحولات منطقه به‌ویژه معامله قرن بیانه‌ای صادر کرد. در این بیانه آمده است: اقدام ملت بحرین در برافراشتن پرچم فلسطین بر فراز بام خانه‌ها در روز برگزاری کنفرانس، بزرگ‌ترین پاسخ به توطئه حذف مسئله فلسطین بود.

این تجمع در بخش دیگر این بیانه آورده است: آمریکا بعداز ناتوانی در پاسخ‌گویی به سرنگونی پهباد جاسوسی، اقدام به تحریم مقامات عالی جمهوری اسلامی و در رأس آن امام خامنه‌ای کرده است. تجمع علمای مسلمان در ادامه، موضع خود را در چند بند بیان کرده که در یک بند متذکر شده است: اقدام دونالد ترامپ در قرار دادن امام خامنه‌ای در لیست تحریم‌ها، اهانت به تمامی مسلمانان است و این اقدام نشانگر حماقت ترامپ است که نمی‌داند، چگونه با ملت ایران تعامل داشته باشد. این اقدام وی پیامدهایی در پی دارد که قادر به تحمل آن نخواهد بود.

دبیرکل جنبش جهاد اسلامی فلسطین

◦ **حفظ مقاومت و پایان اختلاف داخلی**

دو عامل مهم در مقابله با معامله قرن

زیاد نخاله دبیرکل جنبش جهاد اسلامی به مجموعه وظایفی که ملت فلسطین برای مقابله با طرح آمریکایی معامله قرن باید عمل کنند، اشاره کرد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، زیاد نخاله دبیرکل جنبش جهاد اسلامی فلسطین طی سخنانی در کنفرانس ملی فلسطینی مقابله با «معامله قرن و کنفرانس منامه» که در غزه برگزار شد، به وظایف ملت فلسطین در مقابله با معامله قرن اشاره کرد و گفت: برای مقابله با رژیم صهیونیستی و تجاوزهای آن و معامله قرن باید به وحدت ملی برسیم و از آن محافظت کنیم.

نخاله بر حفظ سلاح و مقاومت در برابر اشغالگران رژیم صهیونیستی به‌عنوان مهم‌ترین عامل در مقابله با معامله قرن تأکید کرد و خواستار تشکیل کارگاهی ملی با مشارکت تمامی اقشار ملت در واکنش به کنفرانس منامه شد.

وی افزود: اگر بخواهیم سازمان آزادی‌بخش فلسطین تنها نماینده قانونی ملت فلسطین باشد، باید به رسمیت شناختن دشمن اسرائیلی لغو و اعتبار سازمان آزادی‌بخش بازگردانده شود.

انتقاد آیت‌الله‌العظمی مظاهری

از تعیین مجازات زندان برای مهریه

حضرت آیت‌الله مظاهری با انتقاد از تعیین مجازات حبس برای برخی از موضوعات، نظیر مهریه، گفتند: بدون شک، قاطعیت در امر قضاوت لازم است؛ اما قضاات محترم باید در تعیین نوع مجازات، مفاصد آن را نیز در نظر بگیرند.

به گزارش خبرگزاری حوزه از اصفهان، حضرت آیت‌الله مظاهری، ۴ تیر در دیدار با حبیبی رئیس کل دادگستری استان اصفهان و معاونان وی، که به مناسبت هفته قوه قضاییه برگزار شد، با گرمی داشت یاد و نام شهید مظلوم آیت‌الله بهشتی و تجلیل از خدمات ایشان به انقلاب و نظام جمهوری اسلامی، گفتند: پذیرش مسئولیت در دستگاه قضایی و تلاش برای گسترش عدالت در جامعه، اگرچه از سویی بسیار حساس و خطیر است؛ اما از آن‌جا که از سوی دیگر زمینه‌ای برای گروه‌گشایی از مردم و خدمت به خلق خداست، ارزش و منزلت والایی دارد.

ایشان در این زمینه با اشاره به تأکید فراوان آیات و روایات بر ضرورت خدمت به مردم و گروه‌گشایی از امور و مشکلات آنان، تصریح کردند: خشنود ساختن بندگان خداوند، خصوصاً رساندن حق به صاحبان آن و به‌ویژه احقاق حق مظلومان، از نظر تعالیم دینی اجر و ثواب فراوانی دارد و سبب خشنودی خداوند متعال و اهل بیت ^{علیهم‌السلام} می‌شود.

معظم‌له در ادامه با بیان این‌که فراوانی تعداد زندانیان، زیننده نظام جمهوری اسلامی ایران نیست، به برخی از مشکلات جاری در زندان‌ها اشاره کرده و افزودند: امیدواریم روزی فرا برسد که با برنامه‌ریزی‌ها و اقدامات اساسی و اصلاحات ساختاری قوه قضاییه و نیز با گسترش اخلاق اسلامی در بین مردم، شاهد تخلیه زندان‌ها باشیم.

این مرجع تقلید با نکوشش و انتقاد از تعیین مجازات حبس برای برخی از موضوعات، نظیر مهریه، اظهار داشتند: بدون شک، قاطعیت در امر قضاوت لازم است؛ اما قضاات محترم باید در تعیین نوع مجازات، مفاصد آن را نیز در نظر بگیرند و با نیت گروه‌گشایی از کار مردم و حل معضلات اجتماعی، در حد امکان با عطف و مهربانی، به صدور حکم مبادرت نمایند.

رئیس مجلس شورای اسلامی

در دیدار مدیرکل اوقاف قم

توسعه وقف‌های حوزوی با جدیت دنبال شود

رئیس مجلس شورای اسلامی گفت: دو برنامه‌ای که سازمان اوقاف باید با جدیت نسبت به آن‌ها اهتمام داشته باشد توسعه وقف‌های حوزوی و سرمایه‌گذاری در حوزه وقف است.

به گزارش خبرگزاری حوزه، دکتر علی‌لاژیجانی در جمع مدیرکل و معاونان اوقاف استان قم با تأکید بر توسعه وقف‌های حوزوی به‌ویژه در استان قم خاطر نشان کرد: اتکای حوزه‌های علمیه به بودجه‌های دولتی امری مناسب نیست بنابراین باید مردم، صنعتگران و تجار را برای توسعه وقف‌های حوزوی تشویق کنیم.

رئیس مجلس شورای اسلامی ادامه داد: سنت حوزه‌های علمیه از سالیان پیش استقلال از دولت‌ها بوده و منبع اصلی درآمد آن‌ها نیز وقف بوده است بنابراین امروز نیز باید توسعه موقوفات حوزوی را جدی بگیریم.

دکتر لاژیجانی عنوان کرد: سرمایه‌گذاری در حوزه وقف یکی از اقدامات مهمی است که مدیریت جدید سازمان اوقاف نسبت به آن اهتمام جدی دارد البته در این زمینه باید از مشارکت بخش خصوصی و نیز کمک دولت بهره‌مند شود.

وی ادامه داد: کشور در شرایط کنونی نیاز به توسعه اشتغال دارد و رهبر معظم انقلاب نیز برویق تولید و افزایش اشتغال تأکید فراوانی دارند. بنابراین سازمان اوقاف و امور خیریه نیز می‌تواند با توسعه سرمایه‌گذاری در حوزه وقف به این مسئله کمک شایان توجهی داشته باشد.

اولویت اوقاف سرمایه‌گذاری در حوزه وقف است

حجت‌الاسلام والمسلمین عباس اسکندری مدیرکل اوقاف قم نیز در دیدار با دکتر لاژیجانی اظهار کرد: کار وقف بر مدار شرع و قانون اداره می‌شود و بر این اساس مهم‌ترین مسئله‌ای که سازمان اوقاف نسبت به آن اهتمام دارد اجرای امینانه نیات واقفان است زیرا خود را امانت‌دار خیرین و واقفان می‌داند.

مدیرکل اوقاف و امور خیریه استان قم با اشاره به ثبت ۳۰ وقف جدید در استان قم خاطر نشان کرد: این وقف‌ها شامل واحدهای مسکونی آپارتمانی، زمین‌های کشاورزی و مواردی از این قبیل بوده‌اند که نیت بیشتر آن‌ها انجام عزاداری برای امام حسین ^{علیه‌السلام} است.

حجت‌الاسلام والمسلمین اسکندری با اشاره به وجود برخی موقوفات حوزوی در استان قم عنوان کرد: توسعه وقف‌های حوزوی در دستور کار سازمان اوقاف و اداره کل اوقاف و امور خیریه استان قم قرار دارد.

وی با اشاره به برخی از زمینه‌های سرمایه‌گذاری در حوزه موقوفات بیان کرد: راه‌اندازی نیروگاه‌های خورشیدی با توجه به ظرفیت فراوان آن در استان قم، توسعه زمین‌های کشاورزی، اجرای پروژه‌های دامداری و پرورش ماهی از جمله این طرح‌ها هستند که مطالعات اولیه برای راه‌اندازی آن‌ها در حال انجام است.

حجت‌الاسلام والمسلمین اسکندری احداث مجموعه‌های اقامتی ارزان قیمت در قم را یکی دیگر از زمینه‌های مناسب سرمایه‌گذاری در حوزه موقوفات دانست و تصریح کرد: آستان مقدس امامزاده جمال‌الدین ^{علیه‌السلام} به دلیل قرار گرفتن در شاهراه ارتباطی استان قم یکی از مناطقی است که برای این امر در نظر گرفته شده زیرا تردد زائران خارجی نیز از این منطقه بسیار زیاد است. مدیرکل اوقاف و امور خیریه استان قم اشتغال‌زایی را یکی از اهداف اساسی سازمان اوقاف دانست و تصریح کرد: با توسعه سرمایه‌گذاری در حوزه وقف می‌توانیم به این هدف دست یابیم.

بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم

پاسداشت نام و یاد علمای مذهب نقش مهمی در توجه دادن نسل جوان و فرهیخته به سرمایه‌های معنوی و ماندگار دارد. در دنیای جنجالی کنونی و رسانه‌های مادی که تلاش می‌کنند ارزش‌های الهی، انسانی را به فراموشی بسپارند، معرفی این اسوه‌های قد برافراشته می‌تواند جلودار طغیان موج ضد معنویت باشد.

تیرماه یادآور ارتحال عالمی برجسته، عاشقی فرهیخته و تلاشگری کم‌نظیر در علوم اسلامی و ادبی است، یعنی علامه امینی ^{علیه‌السلام}، زبان و بیان حقیر، عاجز از انعکاس روحيات، حالات معنوی، وسعت اطلاع و خستگی‌ناپذیری ایشان است.

توفیق بزرگی برای صاحب این قلم دست داد که دو جلسه تقریباً سه ساعته در خدمت ایشان در شمیران بود. علامه امینی در طی این مدت راز دل بگشاد و از سینه سوخته و قلب پر التهابش در بیان آن‌چه بدان عشق می‌ورزید و زندگی شریفش را در آن صرف کرد نکات مهم و برجسته‌ای ایراز داشت.

آغاز سخن از این‌جا بود که از ایشان پرسیدم: چه شد که جناب‌عالی به فکر تألیف کتاب نفیس الغدیر افتادید و از بین موضوعات متعدد و متنوع این موضوع را انتخاب کردید؟

ایشان در جواب فرمود: روزی به حرم حضرت امیرالمؤمنین علی ^{علیه‌السلام} مشرف شدم و در کنار ضریح عرض کردم: من سال‌هاست که در خدمت شما و در حوزه علمیه نجف اشرف، درس خواندم و درس دادم. ولی درخواست دارم کاری را به من واگذار فرمایید تا انجام دهم.

خواستاره پر معنی و پرانگیزه‌ای بود. یعنی آن همه تلاش علمی در حوزه علم و فقاقت و دیگر علوم اسلامی، ایشان را قانع نکرده بود و روح پر التهاب و استعداد وافر و دانش گران‌بهایی که به‌دست آورده باید در آوردگاهی عظیم به کار گرفته شود که ثمره آن در سطح گسترده منتشر و مورد استفاده قرار گرفته و خلأ مهمی را پر نماید.

در هر صورت ایشان فرمودند: پس از خروج از حرم مطهر علوی ^{علیه‌السلام} این فکر در ذهنم درخشید که درباره واقعه تاریخی غدیر خم، و فرهنگ برخاسته از آن، که رشته امامت و ولایت است وارد شوم و این واقعیت اساسی و مظلوم را به گوش هوش جهانیان برسانم.

در واقع می‌توان گفت تألیف کتاب گران‌قدر الغدیر، الهامی از سوی صاحب ولایت و القایی از آن مرکز نور و معنویت بود و همان پشتوانه‌ای قوی برای علامه امینی شد که از هیچ تلاشی مضایقه نکند.

ایشان اولین عنایت علوی را این‌گونه شرح دادند: جلد نخست الغدیر که چاپ شد طبق موازین دولت عراق باید هفت اداره نظر خود را درباره آن می‌دادند تا مجوز نشر صادر گردد. کتاب که به آن ادارات داده شد مورد تصویب قرار گرفت و طی نامه‌ای که برای من ارسال شد، با صراحت بیان کرده بودند که مجوز و حق نشر این کتاب را نذارید.

این نامه روی میز بود و من در فکر چاره بودم. بعد از مدتی مجدداً نامه را خواندم و متوجه شدم تغییری در متن نامه ناپ شده، حاصل گشته بدون آن‌که کسی در آن دست برده باشد. آن هم دقیقاً همان تغییر مهم و اساسی بود که نشر کتاب را ممنوع کرده بود. بعد از دقت زیاد متوجه شدم گویا حشره‌ای روی آن حرف، نقطه‌ای گذارده بود و عیناً مطابق حروف دیگر نامه بود که

خاطرات آیت‌الله دین‌پرور از علامه امینی ^{علیه‌السلام}

کتاب الغدیر، الهامی از سوی صاحب ولایت

و القایی از آن مرکز نور

آیت‌الله سیدجمال‌الدین دین‌پرور از شاگردان آیات عظام؛ سیدمحمدحسین بروجردی، امام خمینی، شیخ عباس تهرانی و علامه طباطبایی ^{علیه‌السلام}، و مؤسس بزرگ بنیاد نهج‌البلاغه می‌باشد و تاکنون فعالیت‌های علمی متعددی هم‌چون: تدریس معارف نهج‌البلاغه، تألیف و ترجمه کتب ارزنده مرتبط با نهج‌البلاغه، برگزاری کنفره‌های بین‌المللی، پرورش اساتید و مدرسان نهج‌البلاغه و برگزاری دوره‌های علمی و معرفتی انجام داده است. وی چندین مرتبه توفیق دیدار با علامه امینی را داشته و نوشتار کنونی به خامه ایشان به پاره‌ای از احوال علامه امینی ^{علیه‌السلام} اشاره دارد که به مناسبت ۱۲ تیر و چهل‌ونهمین سالروز ارتحال ملکوتی آن عالم ربانی تقدیم خوانندگان هفته‌نامه افق حوزه می‌شود.

درست معنا را ۱۸۰ درجه عوض کرده و مفهوم تغییر نامه، مجوز نشر کتاب بود. ایشان فرمودند: من خوشحال شدم و کتاب را منتشر کردم.

بلافاصله پس از انتشار جلد اول الغدیر، ادارات مربوطه به جنب و جوش افتاده و مرا احضار کردند. من هم نامه را بردم و ارائه کردم و گفتم خود شما این مجوز را داده‌اید. آن‌ها با کمال تعجب دیدند که نامه اصالت دارد و دستکاری نشده و سرانجام مجبور شدند بپذیرند که خودشان مجوز نشر را صادر کرده‌اند.

نکته دیگری که از آن دیدار در خاطرم هست این می‌باشد که ایشان می‌فرمود: احادیث و منابعی را که مورد استفاده قرار می‌دادیم، از نظر تاریخی مربوط به سال‌ها پس از پیامبراکرم ^{صلی‌السلام‌و‌آله‌و‌س‌لم‌علیه‌و‌آل‌ه‌و‌آل‌ه‌س‌لم‌علیهم‌السلام} بود و این فاصله زمانی، خلأی بود که می‌توانست مورد اشکال قرار گیرد. مثلاً ما احادیث و تواریخ را از کتاب موطأ مالک‌بن انس، نقل می‌کردیم و از ایشان تا پیامبر ^{صلی‌السلام‌و‌آله‌و‌س‌لم‌علیهم‌السلام} صد سال فاصله بود و در واقع واسطه‌ها حذف شده بود.

بنابراین لازم بود در این‌باره تحقیق و بررسی دقیق انجام شود. ما در این زمینه شروع به کار کرده و به کتابخانه‌های ایران، عراق، هند، سوریه و برخی کشورهای دیگر مراجعه و کتاب‌های آن‌ها را تفحص کردیم ولی هیچ اثری از مدارک مورد نظر نیافتیم. یک بار که به سوریه رفته بودیم پس از جست‌وجوی بسیار، کتابخانه‌ای را پیدا کردم که متعلق به ناصبی‌ها بود و کتابدارش پیرمردی بداخلاق بود که روزها به کتابخانه آمده و در را باز می‌کرد و پس از یک ساعت در کتابخانه را می‌بست و می‌رفت.

هنگامی که وارد این کتابخانه شدم و کتاب‌ها را بررسی کردم، متوجه شدم که همه منابع مربوط به تحقیق ما برای جبران آن خلأ مذکور در این‌جا جمع است. گویا دستی هفتصد هشتصد سال پیش برای این‌که شعبة را در ضیق خنق قرار دهد آن منابع را این‌جا حبس کرده و طوری برنامه‌ریزی کرده بود که از دسترسی خارج شود.

در هر صورت موقعی که مشغول مطالعه بودم پیرمرد کتابدار گفت شیخنا یا الله. می‌خواهم در را ببندم و بروم. من که تازه به این همه مدارک ارزنشدم و حیاتی دست پیدا کرده بودم، نمی‌توانستم آن‌ها را رها کرده و کتابخانه را به این زودی ترک کنم. هرچه اصرار کردم موافقت نکرد و در نهایت گفت: تنها یک راه وجود دارد و آن این‌که شما بمانید و من در آ قفل کنم و بروم. شما تا فردا که من مجدداً می‌آیم در این‌جا بمانید و مطالعه کنید. من هم پذیرفتم و روزها و شب‌هایی را این‌چنین در آن کتابخانه گذراندم تا از همه منابع یکصد

مدیرحوزه علمیه خواهران تهران در جمع مدیران مدارس

نهضت علمی نهج‌البلاغه‌خوانی در مدارس علمیه راه‌اندازی شود

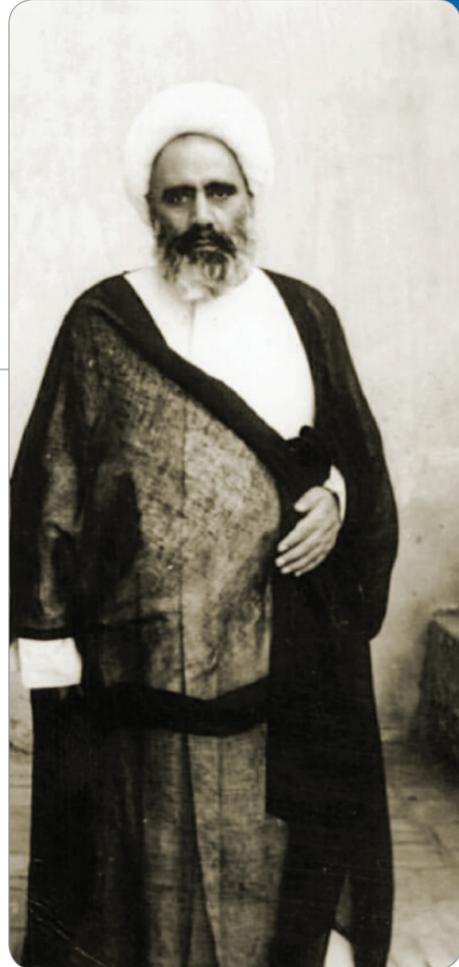

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدحسین کبیریان، ۳ تیر در نشست مدیران مدارس علمیه خواهران استان تهران که در محل مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران تهران برگزار شد، با اشاره به وظایف مهم مدیران در حوزه فرهنگی، گفت: مقام معظم رهبری همواره تأکید کرده‌اند که وظایف حوزه علمیه علاوه بر هدایت علمی، معنوی و سیاسی، خدمت‌رسانی به مردم و غم‌خواری آنان نیز است. وی افزود: برای عمل به گفته مقام معظم رهبری ما برنامه‌هایی باکمینه امداد امام خمینی ^{علیه‌السلام} در نظر گرفته‌ایم، ازجمله تأسیس مراکز نیکوکاری در مدارس و امدادهای فرهنگی و مالی به نیازمندان استان تهران است.

مدیرحوزه علمیه خواهران استان تهران اظهار داشت: مقام معظم رهبری تأکید کرده‌اند که باید یک فرهنگ صحیح ارائه بدهیم و در این راستا ما شروع به برنامه جلسه خانگی قرآنی کرده‌ایم تا از کف خانه‌های مردم به کارهای فرهنگی و آموزشی بپردازیم. هم‌چنین باید مدارس علمیه نهضت نهج‌البلاغه‌خوانی را شروع کنند و این نهضت علمی به‌صورت مداوم اجراشود.

خانم معصومه ظهیری نیز در این نشست با اشاره به نقش طلبه‌ها در جهاد فرهنگی، گفت: به گفته مقام معظم رهبری دشمن به‌دنبال شیخون فرهنگی، تهاجم فرهنگی و نفوذ فرهنگی است و باید طلاب با هم‌بستگی فرهنگی و جذب نیروهای خاکستری، به فرهنگ‌سازی در سطح جامعه کمک کنند.

وی اظهار کرد: مردم به‌صورت فطری به معروف‌ها رغبت دارند و از منکرها دوری می‌کنند، اما دشمن دارد ذائقه آنان

هزار فیش و یادداشت برداشتم.

آفرین بر این اراده و همت و استقامت و جهاد علمی بی‌نظیر علامه امینی ^{علیه‌السلام}.

مطلب دیگر آن که ایشان می‌فرمود: یکی از رؤسای دولت عراق که مقام بالایی داشت و از اهل تسنن بود منزل ما آمد و گفت شنیده‌ام که شما با علی‌بن ابی‌طالب ارتباط دارید. من تنها فرزندم که دختر است گرفتار بیماری صعب‌العلاجی شده که اطبا او را جواب کرده‌اند. تنها راه علاج وی معجزه و کرامت است و آن هم در دست شماست. شما که با حضرت علی ارتباط دارید شفای دختر مرا بخواهید.

علامه امینی فرمود من به او گفتم: برو که دخترت خوب شد. (نه این‌که خوب می‌شود)

بعد عیایم را به دوشم انداختم و به حرم مطهر امیرالمؤمنین علی ^{علیه‌السلام} مشرف شدم و عرض کردم: آقا و مولای من، از طرف شما به کسی قولی داده‌ام. آبرویم را حفظ کنید. (واقعاً حال بکاء و توجه خاص علامه امینی بسیار قوی و جالب و در این امور کارساز بود) آن فرد به منزل رفته و دید که دخترش شفای کامل گرفته است.

مطلب آخر این‌که ایشان در طی تحقیقات خود به نام کتابی می‌رسد که یکی از منابع الغدیر محسوب می‌شد و می‌بایست نسخه آن را یافته و از آن بهره ببرد. ولی مراجعه مکرر به کتابخانه‌های عمومی و خصوصی نواحی مختلف، گریه را نمی‌کند و ایشان از پیدا کردن آن کتاب ناامید می‌شود. ایشان می‌گوید یک بار در تشرف به حرم مطهر علوی ^{علیه‌السلام}، از حضرت استمداد کرده و یاری طلبیدم. هنگامی که از صحن مطهر بیرون می‌آمدم دیدم دست فروشی در کنار خیابان، اجناسی را به معرض فروش قرار داده است. از جمله کتابی هم در آن بساط بود. آن را برداشتم و نگاه کردم دیدم همان گمشده من است.

والسلام علیه بوم ولد و بوم میوت و بوم بیعت حیا

